

Onsdagen den 16 november

Kl. 09.00–14.07
16.00–16.11

§ 1 EU-politisk partiledardebatt

*EU-politisk
partiledardebatt*

Anf. 1 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Den 11 november befriade Ukraina Cherson. På torget vajar nu Ukrainas flagga bredvid den europeiska flaggan. Ukrainska män och kvinnor har meter för meter återtagit sitt land och delar av sin frihet.

I går dödades två människor i Polen, mycket nära den ukrainska gränsen. En undersökning pågår, och Nato och Sverige följer utvecklingen mycket noga. Vi drar inga förhastade slutsatser, men det är en allvarlig situation. I tider av kris måste en regering hålla huvudet kallt men hjärtat varmt.

EU föddes i ruinerna av andra världskrigets fasor. Kriserna har format EU och fortsätter att forma EU. Det är finanskrisen, eurokrisen, migrationskrisen, covid-19-pandemin och nu ett nytt blodigt krig i Europa och en europeisk energikris mitt i krigets spår. Krishantering är en nödvändig kärnkompetens, men den långa sikten är lika viktig nu som den var före den ryska invasionen. Vi måste alltså klara av att hålla inte bara två utan flera tankar i huvudet samtidigt.

Den 1 januari tar Sverige över ordförandeskapet i EU:s ministerråd. Jag och den nya regeringen kommer då att leda arbetet med att fördjupa EU:s många styrkor men också stärka Europa där EU i dag är för svagt. I december återkommer jag här inne med de svenska prioriteringarna, men låt mig i dag ta upp fyra samtida europeiska ödesfrågor.

Den första är Europas säkerhet – den inre säkerheten och den yttre. Rysslands invasion av Ukraina påminner oss om att frihet och demokrati aldrig får tas för givna. Makt går inte före rätt. Den ryska invasionen är en attack mot Ukraina men också mot alla de värden som Europa och EU står för. De ukrainska soldaterna i Cherson, Charkiv och Slovjansk försvarar inte bara sitt land och sin frihet, utan de försvarar också Europas frihet.

På Europeiska rådet häromveckan lyssnade jag och mina 26 regeringschefskollegor på Ukrainas president Zelenskyj. Han berättade om hur den ryska terrorn nu fortsätter när Ryssland gör energin till ett dödligt vapen. Elsystem slås sönder i en krigsföring som uttryckligen riktar sig mot den ukrainska civilbefolkningen.

I går kväll talade jag i telefon med president Zelenskyj och informerade honom då om innehållet i Sveriges nya stödpaket till Ukraina, som vi precis har presenterat. Det blir det mest omfattande militära stödet hittills, större än alla de tidigare militära stöden sammantaget och i enlighet med

både vad Ukraina uttryckligen har uttryckt behov av och vad Sverige tillfälligt kan avstå ifrån. Det blir också den största humanitära hjälpen från Sverige till Ukraina hittills.

EU har som vi vet visat stark enighet efter invasionen. De som sa att EU inte får någonting gjort hade fel. Sverige ska göra allt vi kan för att bevara denna enighet och fortsätta att öka sanktionstrycket mot Putins regim. EU ska fortsätta att stödja Ukraina för att vinna kriget politiskt, ekonomiskt, militärt och humanitärt.

Det som behövs nu är ingenting mindre än en ny Marshallplan. Liksom den lyfte Tyskland ur andra världskrigets ruiner ska vi nu tillsammans med Ukraina lyfta deras land ur rasmassorna, tegelsten för tegelsten. Sverige välkomnar Ukrainas status som kandidatland, och vi tar fasta på de framsteg som Ukraina har gjort i sina tydliga närmanden till Europeiska unionen.

Kriget leder tyvärr till större geopolitisk realism. Regeringen vill öka Sveriges roll inom EU:s försvars- och säkerhetspolitik. EU:s roll är att komplettera Nato, inte att konkurrera med Nato. Det är min och regeringens mycket bestämda uppfattning att Europa måste ta ett större ansvar för såväl europeisk som transatlantisk säkerhet.

Även för att öka Europas inre säkerhet måste samarbetet förbättras och fördjupas. Utan en hållfast yttre gräns hotas den inre rörligheten. Därför behövs bättre gränsbevakning liksom ökat polissamarbete. Den fria rörligheten inom EU förutsätter att den yttre gränsen respekteras.

Den andra frågan, herr talman, är klimatomställningen. Den nya regeringen ser EU som Sveriges viktigaste klimatpolitiska plattform och EU som en av världens viktigaste klimataktörer. Vi blir dagligen påmind om allvaret genom extremväder, översvämningar och temperaturhöjningar. Nyligen visade FN:s meteorologiska organ att temperaturen stiger snabbare i Europa än på någon annan kontinent i världen. Sedan 1991 har den stigit dubbelt så mycket som det globala genomsnittet. Målet att göra EU till världens första koldioxidneutrala kontinent 2050 ligger fast. Då gäller det att se hotet men också se hoppet.

När jag var på klimattoppmötet COP 27 i Egypten i förra veckan hörde jag samma budskap från klimatforskare som från svenska företag. Omställningen är absolut nödvändig, men den är inte ett hinder utan en stor möjlighet. Därför säger den nya regeringen ja till högt ställda klimatmål för näringslivet men nej till politik som stryper näringslivets innovationsförmåga.

Noggranna avvägningar måste självklart göras när legitima intressen står mot varandra. Ett exempel är skogen, där den nya regeringen kräver att EU fullt ut ska ta hänsyn till den roll som skogen spelar som energikälla, som bas för hållbara produkter och som ekonomisk motor, inte minst för länder som Sverige och Finland, men också som kolsänka och som mylla för biologisk mångfald. Då kan gröna nya jobb växa fram i Europa, och Sverige kan visa vägen.

LKAB, SSAB, Boliden och Northvolt är inte bara svenska gamla och nya pionjärer, utan de är också europeiska giganter i den gröna omställningen. Och nya företag tillkommer hela tiden. Om sex år kan elflyg mellan Stockholm och Visby bli verklighet genom Göteborgsbaserade Heart Aerospace. Att träffa näringslivet på klimattoppmötet var genuint inspirerande. Min regering kommer att samarbeta med denna nya miljörelse.

Om omställningen ska bli möjlig krävs en ny europeisk energipolitik för klimatet. Det börjar och slutar med energifrågan. Den fossila energin med kol, olja och gas måste in i eller snarare ut ur historieböckerna. Vi säger nej till den av klimatskäl, men numera också av rent säkerhetspolitiska skäl.

Kraftigt utbyggd energiproduktion med kärnkraft, vind, sol och vätgas kan tillsammans med den svenska vattenkraften göra oss helt fossilfria. Sverige har respekt för att varje land väljer sin egen energipolitik. Men Sverige kommer nu att bli en stark röst för att utveckla europeisk kärnkraft. Tillsammans med bland andra Frankrike och Finland kan vi därmed bidra till mer fossilfri el och till en robust energiunion.

Herr talman! Den tredje ödesfrågan handlar om Europas konkurrenskraft, själva förutsättningen för tillväxt och välstånd men faktiskt också för klimatomställningen. Det är oroande att EU nu halkar efter Asien och USA på helt centrala ekonomiska områden. Den globala techindustrin drivs i dag fram på den amerikanska västkusten och på den kinesiska östkusten. Därför måste den inre marknaden fördjupas och den digitala inre marknaden förverkligas, och nya frihandelsavtal måste slutas.

Öppenhet är grunden i tillväxtpolitiken. Men EU:s kapacitet måste samtidigt öka på strategiska områden där det finns uppenbara sårbarheter i försörjningskedjorna. Det kan ske genom ökad egen produktion eller ökade handelsmöjligheter. Öppenhet får inte betyda ensidigt beroende, än mindre naivitet. Här finns också möjligheter för svenska företag, från unika mineraler till hållbara skogsprodukter.

Innovation och forskning är ekonomins långsiktiga motor. Några av världens viktigaste uppfinningar är europeiska. Förbluffande många är faktiskt svenska. Men i dag spenderar EU betydligt mindre på forskning och utveckling än USA, Japan och Sydkorea. Att öka dessa investeringar är avgörande för att europeiska företag ska hävda sig i den globala konkurrensen. Europa ska importera talanger till framtidsnäringar, inte exportera dem. Ett första steg är att EU:s medlemsländer når EU:s eget mål att investera i forskning och utveckling motsvarande 3 procent av bnp.

EU är inte bara en politisk union, det är också en värderingsgemenskap som vilar på rättsstaten och på respekten för individens fri- och rättigheter. EU förvaltar därmed en del av vårt europeiska idéarv, från upplysningstiden till våra egna dagar. Att vårda detta arv är den fjärde stora uppgiften.

EU kan inte och ska inte tolerera att enskilda stater kränker frihetens grundläggande principer. Medlemsländer som inskränker mediefrihet, domstolars oberoende eller hbtq-personers rättigheter ska möta starkt svenskt motstånd. Sverige ska fortsatt prioritera EU:s rätt att villkora utbetalningar av gemensamma medel med krav på att man respekterar rättsstatens principer. Sverige ska vara en stark röst för alla hbtq-personers rätt att leva som registrerade partner i hela EU och en stark röst mot antisemitism.

Det är inte bara i EU som grundläggande fri- och rättigheter ifrågasätts. På global nivå ökar auktoritära staters makt och inflytande. Inom internationella organisationer flyttar de fram sina positioner. Vedertagna definitioner av mänskliga rättigheter görs om för att passa diktaturer. Och på den afrikanska kontinenten bedrivs ett cyniskt schackspel för att bromsa demokratisering.

EU måste därför bli en starkare global aktör. Det kommer att märkas i ett mycket större fokus på EU i den svenska utrikespolitiken. Det är ofta genom EU som vi kan värna svenska kärntressen och svenska värderingar och gemensamt agera till exempel mot orsakerna till migration.

En gemensam europeisk röst är nödvändig i relationen till Kina. Varje enskilt lands röst är svag. Men Kina lyssnar när EU talar med gemensam stämma. Därför behövs den gemensamma Kinastrategin, verktyg för att begränsa kinesiskt inflytande i känslig teknologi och ett gemensamt agerande när Kina kränker mänskliga rättigheter. I relation till Kina ska Sverige verka för en ökad samsyn mellan Europa och USA. Samtidigt behövs dialog med Kina, inte minst för klimatets skull. Klimatfrågan börjar och slutar, som jag sa, med energifrågan. Men klimatet börjar och slutar också i Kina.

EU bevisar gång på gång sin förmåga att hantera kriser. Men uppgiften är nu större än permanent krishantering. Det är politiska värderingar och politisk vilja som långsiktigt definierar våra framgångar. EU är fred. EU är försoning på en kontinent präglad av krig. EU är handel, fri rörlighet och ekonomiskt samarbete. EU är mänskliga möten, studenter på internationella utbyten och turister som reser fritt. EU är mobiltelefoner utan roamingavgifter. EU är kulturell gemenskap och mångfald, från antikens myter till gotiska katedraler och nordiska folksagor. EU är en organisation men också en kontinent. Sverige har en särskild uppgift att värna samarbetet med Storbritannien efter brexit.

I min regering ser vi alla möjligheter med ett starkare EU som gör rätt saker. Vi vill möta otillräckligheten, splittringen och oförmågan med samling och handlingskraft. Sverige har lite för ofta varit i utkanten av förhandlingsbordet i Bryssel, kommit in lite för sent och med lite för bristande engagemang. Resultatet är alltför många lagförslag som är dåligt anpassade till svenska förhållanden. Frågan om lönebildning är ett exempel. Felbedömningen om EU:s sociala pelare är ett annat. Den nya regeringen kommer att se EU-politiken från ax till limpa, inte för att göra all politik till EU-politik utan för att göra EU bra där EU behövs och lämna den nationella och lokala politiken i fred. Vi kommer att bygga starka allianser med länder som delar den visionen. Norden och Baltikum är en självklar plattform.

Herr talman! Europa befinner sig i en mörk tid. Historien kastar sin skugga över oss. Ryska granater regnar över ukrainska städer. Men Europa har klarat detta förut. Vår resa från skyttegravar till ekonomiskt och politiskt samarbete är ett föredöme i världen. I det befriade Cherson vajar nu EU-flaggan bredvid den blågula ukrainska flaggan. Därför måste den europeiska resan fortsätta för fredens skull, för frihetens skull och för Ukrainas skull.

(Applåder)

Anf. 2 MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! I går tvingades Ukrainas folk ännu en gång söka sig till skyddsrummen. Återigen har bomber fallit. Infrastruktur har återigen slagits ut, och miljontals ukrainare förlorade inte bara elförsörjning och värme till sina hus utan mötte ytterligare död och förstörelse. Gårdagens omfattande bombningar runt om i Ukraina visar Rysslands hänsynslöshet.

I går kom också kriget närmare EU:s gräns. Två personer i Polen omkom av vad som förefaller ha varit raketer. Det är en oroande händelse även om läget är oklart när det gäller exakt vad som ligger bakom, och vi behöver följa utvecklingen noga. Men jag och Socialdemokraterna står självklart redo att bistå regeringen och stötta på alla sätt vi kan.

Herr talman! Rysslands invasion av Ukraina har enorma konsekvenser för EU-arbetet. Ett folkrättsvidrigt krig precis vid EU:s gräns ritar om EU:s säkerhetspolitiska roll för oöverskådlig framtid. Därför måste vi stärka vårt samarbete, och vi måste fortsätta med stödet till det ukrainska motståndet. Sanktionerna behöver utvidgas och den ryska regimen ställas till svars för sina krigsbrott.

Jag vill passa på att välkomna det besked som den nya regeringen har kommit med om att fortsätta stödja Ukraina militärt – den stora omläggningen som vi gjorde i våras med ytterligare stöd till Ukraina. Ukrainas folk ska veta att det finns en väldigt bred samsyn i Sveriges riksdag om att fortsätta stötta militärt, finansiellt och humanitärt.

Herr talman! Vi lever i krisernas tid – pandemikris, kris i Europa och krig i Europa med inflation och höga energipriser i dess spår. Pessimismen och osäkerheten är större än på mycket länge.

Runt om i Sverige oroar sig människor för hur mycket hyran kommer att höjas, hur dyrt lånet kommer att bli och om de kommer att ha råd med elräkningen i vinter. I vårt land sitter mammor och pappor runt köksborden och funderar på vad som väntar runt hörnet. Hur kommer kriget att påverka familjen? I vilken värld kommer barnen att växa upp?

Den oro som människor känner här i Sverige delas av medborgare runt om i hela Europa. Våra ekonomier är sammanlänkade och beroende av varandra. Säkerhetsläget och klimatförändringarna påverkar oss alla.

Dagens utmaningar är gränslösa, och vi som sitter här i kammaren behöver ha svar på både ett nationellt och ett internationellt plan. Det gäller pandemin, det gäller klimatkrisen och det gäller kriget i Ukraina och dess följdverkningar.

Europasamarbetet har fått utstå många prövningar de senaste åren, men vi har visat att vi både kan och vill agera tillsammans och att vi blir starka när vi gör det. Vaccinupphandlingen under pandemin, det militära, finansiella och humanitära stödet till Ukraina samt EU-ländernas isolering och enstämmiga fördömande av Ryssland är exempel på att våra länder är starkare tillsammans än vart och ett för sig.

Sveriges medlemskap i EU har ett starkt stöd hos svenska folket. Jag tror att det beror på att vi ser att det europeiska samarbetet ger oss möjligheter att tillsammans med andra EU-länder möta vår tids utmaningar.

Herr talman! Det som är viktigt för oss socialdemokrater här hemma är också det som är viktigt för oss i Bryssel. Det handlar om att bryta segregationen och bekämpa brottsligheten, att öka takten i klimatomställningen och att värna den svenska välfärdsmodellen.

Herr talman! Det första handlar om att EU-samarbetet ger oss bättre möjligheter att bekämpa de kriminella gängerna. Den organiserade brottsligheten är gränsöverskridande till sin natur, och då krävs också gränsöverskridande lösningar. Genom samarbete på EU-nivå kan de kriminella gängerna bekämpas med större kraft.

Under vår regeringstid togs viktiga steg för att fördjupa polissamarbeten och göra det lättare att arbeta över gränser. Detta är ett arbete som behöver fortsätta.

Herr talman! Det andra handlar om klimatomställningen. Vi i Sverige tar snart över ordförandeklubban i EU, och förväntningarna är höga på att vi under vårt ordförandeskap ska landa flera viktiga förhandlingar, inte minst på klimat- och miljöområdet.

Det är tydligt för alla att EU behöver minska sina utsläpp. Vi socialdemokrater har länge drivit kravet att utsläppsminskningar ska vara en prioriterad åtgärd för att nå klimatmålen. Utsläppshandeln är viktig för att få en snabbare utfasning av fossila bränslen. Detta behöver byggas ut och skärpas.

Sveriges roll som föregångsland har varit viktig och ska inte underskattas. Det är ju genom att Sverige ligger i framkant av utvecklingen som tusentals nya jobb nu skapas i den gröna industriella omställningen här i Sverige. Det ger oss en trovärdighet.

Men med vilken trovärdighet kommer den nya regeringen nu att kunna leda förhandlingarna för att få ned utsläppen i EU när man nationellt för en politik som kommer att öka de svenska utsläppen? ”Gör vi det inte så gör vi det inte”, var finansministerns svar på frågan vad som händer om vi inte når våra klimatmål.

”Gör vi det inte så gör vi det inte” – är det så regeringen ser på klimatlagen och det beslut som fattats av sju av åtta partier i vår riksdag? Hur ska Kristersson få regeringar i andra länder att leva upp till sina mål när man helt släpper taget om vårt eget mål? Vilken trovärdighet kommer vi att ha?

Här har den högerkonservativa regeringen i sin budget visat riktningen: Klimatpolitiken är inte viktig. Man har slarvat bort de mål som vi har satt upp, och jag är uppriktigt oroad över att man slarvar bort klimatfrågan även i EU.

(Applåder)

Anf. 3 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Vi har, som det konstaterats många gånger i den här talarstolen, en ny regering på plats. Det är en regering som Sverigedemokraterna samarbetar tätt med. Vi är fyra partier som är överens om att Sverige behöver en nystart och ett paradigmskifte inom ett stort antal samhällskritiska områden. Sverigedemokraterna är en del av regeringsunderlaget. Vi har ett brett samarbete inom ett antal viktiga, avgörande områden – inte minst inom budgeten.

Vi är fyra partier som är fast beslutna att bryta och vända utvecklingen. Kriminalpolitiken skiftar fokus. Det blir ett rejält omtag kring invandringsfrågan. Integrationspolitiken blir kravbaserad. Kärnkraften får tillbaka sin självklara roll som bas i det svenska energisystemet. Bränslepriserna sänks successivt. Valfärden tryggas och utvecklas. Det tas mer statligt ansvar för skolan och vården. Tandvården blir billigare. Äldres ekonomiska villkor stärks.

Herr talman! Allt detta och mycket annat som ryms inom Tidöavtalet är sådant som är väldigt viktiga åtgärder för Sverige.

Sverigedemokraternas samarbete med regeringen omfattar dock inte EU-frågorna annat än på områden som berör våra olika samarbetsprojekt.

Det är ingen nyhet att vi är fyra partier som har olika syn på EU, Sveriges förhållande till EU och det europeiska samarbetet.

Det är heller ingen nyhet, herr talman, att Sverigedemokraterna är riksdagens mest EU-kritiska parti. Vi har länge drivit frågan om att omförhandla de svenska villkoren för medlemskapet. Vi har drivit frågan om folkomröstning om EU-medlemskapet men har på senare tid antagit en mer konstruktiv hållning till det svenska EU-medlemskapet.

Jag vill ändå betona en sak: EU är en organisation, men Europa är en kontinent. Detta är en väldigt viktig distinktion för Sverigedemokraterna.

Vi tror på Europa. Vi tror på samarbete. Vi bejaktar samarbete. Samarbete är helt nödvändigt för Sverige som en liten, öppen och exportberoende ekonomi. Men det, herr talman, är inte samma sak som att vi vill se ytterligare maktöverföring till Bryssel. Makt över svenska förhållanden och makt över svensk lagstiftning ska inte överföras till andra länders byråkrater och politiker – byråkrater och politiker som vi inte kan välja och inte avsätta.

Det europeiska samarbetet måste i stället långsiktigt återgå till att handla om att tillsammans lösa gemensamma problem och gemensamma åtaganden. Vid sidan av handel och sådant som har nämnts redan gäller det miljö och energi, gränsöverskridande kriminalitet, inre och yttre säkerhet och så vidare.

EU behöver en stark konservativ röst som kan driva samarbetet i den riktningen. Vi måste bort från klåfingrigheten. Vi måste bort från den närmast maniska idén om att lägga sig i alltmer av de enskilda medlemsländernas politik. Och vi måste bort från den svenska naiviteten. Även om de senaste decenniernas svenska regeringar har gjort självplågeri och självutplåning till något som närmast liknar en nationalsport är detta självskadebeteende någonting som är unikt för oss i Sverige. Andra EU-länder ser om sitt eget hus. Andra EU-länder utgår från sina egna intressen, verkar för sina egna intressen och plockar russin ur kakan. Det måste vi i Sverige också bli bättre på.

Vi ser på område efter område, herr talman, hur EU vill ta befälet i frågor som vi här i Sverige själva äger beslutanderätt över och rimligen borde äga beslutanderätt över även framgent.

Jag menar att dessa federalistiska stormaktsambitioner är det enskilt största hotet mot ett stabilt och långsiktigt europeiskt samarbete. Det måste finnas en insikt om att nationalstaternas självbestämmande är kärnan i ett framtida blomstrande europeiskt samarbete. Det är de egna länderna – de enskilda medlemsländerna – som bäst vet vad som är bäst lämpat för just deras medborgare. Varje nation och varje folk, också i Europa, har rätt att vara herrar i eget hus, herr talman.

(Applåder)

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 4 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Europa står inför stora utmaningar. Vi har ett krig i vårt närområde, en elmarknad som slutat att fungera, en hotande klimatkris och en gemensam arbetsmarknad där kriminella aktörer har fått härja fritt.

Den 1 januari nästa år tar Sverige över ordförandeskapet i EU. Sverige måste nu ta ledarskap i dessa frågor. Ett svenskt ordförandeskap måste

Prot. 2022/23:21
16 november

*EU-politisk
partiledardebatt*

hålla ihop Europa i försvaret av Ukraina. Det är vår moraliska plikt att stå emot den ryska ockupanten, som utgör ett hot mot hela den internationella rättsordningen. Ukrainas frihet är vår frihet.

Då håller det inte att i EU, som regeringspartierna och Sverigedemokraterna, rösta för att gynna fler investeringar i rysk gas genom att stämpla den som grön. Det är en säkerhetspolitiskt livsfarlig inställning som göder Putins krigskassa. Regeringen måste i stället backa från den positionen och driva på för hållbar och fossilfri energiproduktion som ökar vår elproduktion och bidrar till vår klimatomställning.

Tysklands och andra länders gasberoende har fått den avreglerade europeiska elmarknaden att haverera totalt. Det har lett till skenande elpriser även i Sverige, trots att vi inte är beroende av rysk gas. De stora vinnarna på detta har blivit elbolagen som gör skyhöga vinster när priserna skenar. Förlorarna är alla medborgare som får skuldsätta sig för att ha råd att betala elräkningen. Förlorarna är klimatet när prisökningarna leder till att användningen av kol och olja över hela EU ökar. Detta kan inte fortsätta.

Skenande elpriser i Sverige är en effekt av Tysklands misslyckade energipolitik och EU:s integrerade elmarknad. I över elva år har Sverige haft ett överskott av billig el, som bara kostar enstaka ören att producera per kilowattimme. Men nu betalar vi 20–30 gånger det priset för vår egen el, bara för att priserna på kontinenten smittar av sig.

När vi påtalade att en gemensam EU-marknad för el ledde till alltför höga elpriser i Sverige kallades vi för kabelklipparna av arbetsmarknadsminister Johan Pehrson. Men nu pausar regeringen alla planer på att bygga nya elkablar för export till utlandet. Det är naturligtvis välkommet, men det är otillräckligt. De skenande elpriserna är här och nu.

Näringsminister Ebba Busch har presenterat det som man får anta också är regeringens syn på hur svenskarna ska stå pall för elpriscocken i vinter, och det är inte Sverigepriser. I stället rekommenderar hon medborgarna i landet runt om att anamma en ny klädkod, att dra på sig ullunderstället. Som politiker ska man genomföra de förändringar som krävs och kanske inte komma med allmänna stiltips, är min bestämda uppfattning. Näringsministern verkar tro att hennes ansvar är att lansera årets julklapp snarare än att skydda hushållen och den svenska ekonomin från marknadsexperimentens prischocker. Jag beklagar det.

Att införa Sverigepriser på el skulle göra skillnad på riktigt för medborgarna och för svenska företag. Genom att frikoppla de svenska elprisområdena från exporten skulle vi fortfarande kunna bidra med vårt elöverskott till andra länder, men svenska familjer och hushåll skulle inte gå under på kuppen. Det är inte internationell solidaritet att betala överpriser till europeiska elbolag.

Det går inte att, som Ebba Busch, hävda att det är bra att elen blivit dyr, för då använder vi den mindre. Menar hon att vi ska ändra strategi och inte längre uppmuntra elintensiv industri att investera i Sverige? Ska vi inte satsa på elbilar? Ska SSAB inte fasa ut sin fossila energi? Ska vi inte bygga batterifabriken i Mariestad? En näringsminister med den attityden kommer att få företag och jobb att minska i Sverige och i Europa. Att familjer och pensionärer skulle behöva sänka inomhustemperaturen till 16 grader för att svenska elbolag ska få sälja billig svensk el dyrt i andra länder är en otroligt dum idé.

Flera europeiska länder går nu in med kraftfulla regleringar på den inhemska marknaden. Det vilar nu ett tungt ansvar på regeringen att få kontroll över elpriserna på hemmaplan, att skydda människors plånböcker, att skydda vår välfärd och att garantera billig el som kommer att leda till jobb och utveckling.

(Applåder)

Anf. 5 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Europa är under hårt tryck. I östra Europa rasar Putins blodiga, oprovocerade anfallskrig vidare. Med brutal intensitet från den ryska regimens sida bombas barn, sjukhus och bostadshus.

Vi ser också hur klimatförändringarna påverkar vår kontinent liksom resten av världen. Skyfall och översvämningar drar med sig hela byar i alperna, bränder rasar i veckor i den grekiska övärlden och förintar allt som kommer i dess väg, och varje ny brand som tänds i extremvädrets spår släcker framtidstron hos många människor.

Vi märker alla av energikrisens effekter, hur Putins krig får priserna att skena och hur otryggheten som detta medför göder antiliberala, populistiska och auktoritära krafter som drar likt ett spöke genom Europa på gator och torg, i sociala medier och i folkvalda parlament.

Det är lätt att blicka ut över Europa av i dag och fastna i mörkret. Men verkligheten är också en annan, för det är i dessa stunder som vi måste bära med oss EU:s eget motto, förenade i mångfalden, för det är precis vad vi är. Vår union må bygga på 27 olika länder, på närmare 450 miljoner invånares viljor och visioner, men styrkan finns i vår gemenskap. Vi slöt oss samman och mötte med en röst Putins vidriga krig i Ukraina med sanktioner, fördömanden och stöd. Vi ser hur den enigheten består och vilken styrka det ger oss och Ukraina.

I klimatarbetet har vi tillsammans skapat ett system för handel med utsläppsrätter. Vi har tagit gemensamma beslut om alltifrån utfasning av skadliga kemikalier, om luftföroreningar och om regler kring antibiotikaanvändning för våra djur. Vi ser hur utbyte, handel och öppenhet mot varandra tar oss framåt varje dag. Allt detta måste vi bygga vidare på, förstärka och förbättra.

Det har länge varit Centerpartiets drivkraft. Vi har varit med och gjort EU grönare, friare och mer företagsamt. Vi har slagits för en skarpare klimatpolitik, för en friare och mer effektiv inre marknad, för ett starkare djurskydd och för bättre företagsvillkor. Vi har varje dag också slagits för den liberala demokratin. Vi har gjort det som har varit för EU:s men också för Sveriges bästa.

Dessutom har Sverige gått före på hemmaplan och visat hur vårt land kan och ska vara en förebild för andra. Men om vi ska nå framgång måste fler följa efter. Därför oroar det att se hur den svenska regeringen nu svajar på en rad områden. När man åker till det globala klimattoppmötet med budskapet till andra länder att det brådskar men själva lägger in backen i klimatarbetet och ökar våra utsläpp med miljoner och åter miljoner ton koldioxid är man inte ett grönt föredöme i världen. Och när man ger ett populistiskt klimatförnekande och främlingsfientligt parti vetorätt över varje politiskt beslut värnar man varken öppenhet, tolerans eller samarbete, som är grundpelare för såväl Sverige som Europeiska unionen.

När Sverige vid årsskiftet tar över ordförandeskapet i EU vilar ett tungt ansvar på regeringen. Ska man leda EU mot en snabbare grön omställning och mot stärkt europeisk konkurrenskraft och slå vakt om EU:s grundläggande värderingar måste man komma bort från det djupt oroande starka inflytande som SD nu har över politiken. Vi hörde alldeles nyss Jimmie Åkessons tal.

Det svenska ordförandeskapet måste i stället utgå från politiskt samförstånd och från liberala och frihetliga värderingar som tar oss framåt som union i klimatarbetet och i hanteringen av energikrisen och dess effekter på ekonomin. Vi måste få företag och människor att känna framtidstro igen och driva på för ett ännu starkare stöd till Ukraina, både ekonomiskt och militärt, och göra verklighet av den föreslagna Marshallplanen.

Sverige måste stå för ett ledarskap som aldrig viker en tum i försvaret av den liberala demokratin och mänskliga fri- och rättigheter och markera stenhårt mot den eller dem som försöker få EU i en annan riktning. Alla anständiga politiska krafter behöver tillsammans vara en glasklar röst för detta under det svenska ordförandeskapet och framåt.

Vi behöver fortsätta att kämpa varje dag, i Bryssel, i Strasbourg och i denna kammare, för ett grönt, frihetligt och demokratiskt Europa.
(Applåder)

Anf. 6 EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Vi lever i en orolig tid med Putins krig mot Ukraina, ett energikrig mot Europa, skenande räntor och inflation och en klimatkris som blir alltmer akut. Listan kan göras lång över hot som kräver snabb handling.

Den 1 januari tar Sverige över ordförandeklubban i Europeiska unionens råd. Vi gör det med höga ambitioner. Vi vill stärka EU:s roll som utrikespolitisk aktör och skapa trygghet i vår del av världen. Vi vill snabba på den gröna omställningen och skapa goda förutsättningar för företag att både anställa och växa. Vi vill slå vakt om europeisk industri och en skogs politik som premierar hållbarhet och produktion. Vi vill stoppa den organiserade brottsligheten och slå vakt om EU:s grundläggande värderingar.

Oroliga tider kräver ett tydligt ledarskap. Den här regeringen tar ansvar. Den här regeringen bygger för framtiden. Eller som en av EU:s grundare, den italienske premiärministern Alcide De Gasperi, uttryckte det: En politiker ser mot nästa val; en statsman ser mot nästa generation.

Herr talman! Gasperi var inte bara en statsman; han var också kristdemokrat. Tillsammans med två andra kristdemokrater, Konrad Adenauer och Robert Schuman, var han med och lade grunden till dagens EU. EU är från början en kristdemokratisk skapelse.

Det Europa som låg i ruiner efter andra världskrigets slut fick en nystart. Arbetet leddes av statsmän som kände sin historia och trodde på sin framtid och som betonade människovärdet i kontrast till nazism, fascism och kommunism – den onda treenighet som plågat och alltjämt plågade Europa. Dessa ledare slog an en ny ton. De gamla fiendeländerna reste sig ur ruinerna och sa: Aldrig mer! Aldrig mer världskrig, aldrig mer dödslägger, aldrig mer totalitära tankar om tusenåriga riken som ska byggas ovanpå överfyllda massgravar och bloddränkta slagfält.

Herr talman! EU kom till som ett svar på dåtidens stora kriser. I vår tid står världen inför nya svåra utmaningar, och som arvtagare till EU:s grun-

dare tar vi kristdemokrater ansvar för att forma morgondagens Europa. Alltför ofta saknas en levande diskussion i Sverige om vilken roll EU ska spela i framtiden. Därför välkomnar jag att vi kan mötas till debatt i kammaren i dag.

Den svenska debatten tenderar att pendla lite grann mellan två ytterpositioner. Antingen hamnar vi i det ena diket, där EU-samarbetet reduceras till att handla om längden på gurkor, vegokorvar och lakritspipor. Eller så hör vi rop efter ett EU som tar större och större kliv mot en europeisk superstat som ska ersätta Europas nationer.

Herr talman! EU är för viktigt för att reduceras till en karikatyr av sig självt. Vi måste hitta en medelväg framåt. EU ska göra vad EU är bäst på. EU måste bli lagom, som vi uttryckte det.

Kristdemokraternas roll i regeringen är solklar. Vi kommer att vara en vakthund mot obefogad överstatlighet, mot försök att flytta makten från Sveriges köksbord till Bryssels skrivbord. EU ska inte detaljreglera skogen, snuset och vården. EU ska fokusera på sina kärnuppgifter: att verka för fred genom handel och att vara en stark röst i en svår tid.

Herr talman! EU måste tala klarspråk när det gäller Iran. I 43 år har kvinnor i Iran tvingats leva under den värsta sortens skräckvälde. Nu är det inte tid för business as usual; det finns ingen återvändo. Vårt budskap är tydligt. Vi hör er, vi ser er och vi kommer att göra vad vi kan för att stötta er kamp. De nya sanktioner som tillkommit på EU-nivå kommer att följas upp av fler åtgärder från svenskt håll. Zan, zendegi, azadi! Kvinna, liv, frihet!

Herr talman! Sverige kommer att tala med en kraftfull och konstruktiv röst för att EU ska nå sin bästa potential inom de områden där samarbetet bör fördjupas: den inre marknaden, frihandeln, forskningen, den yttre gränsen, utrikespolitiken, energiförsörjningen och den gröna omställningen. Så bygger vi ett starkare Europa, så bygger vi ett starkare Sverige och så bygger vi ett EU för framtiden.

(Applåder)

Anf. 7 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Putins invasionskrig i Ukraina visar något av det sämsta mänskligheten har att erbjuda: lidande, död och misär. Samtidigt är det viktigt att minnas det som Ukrainas representant i FN:s klimatpanel sa: Kriget i Ukraina har samma grund som den klimatkris vi är inne i, det vill säga vårt beroende av fossila bränslen.

Just nu pågår klimattoppmötet COP 27 i Egypten, och världens länder har samlats för att försöka möta vår tids ödesfråga: att försöka bli kvitt just det beroende av fossila bränslen som orsakar klimatkrisen och så mycket osäkerhet i vår värld.

Mycket står på spel. En tredjedel av Pakistan ligger under vatten, Väst-antarktis istäcke riskerar att kollapsa och höja världshavens nivå, och vi har haft den värsta torkan i Europa på 500 år. Det har aldrig varit tydligare att vi kan möta en mörk framtid byggd på passivitet och ovilja till handling. Det är den framtid som visas i klimatforskarnas alltmer alarmerande varningar: dödliga värmeböljor och översvämningar som går från att vara extremväder i dag till att bli vardag i framtiden.

Samtidigt som klimattoppmötet pågår har den nya svenska regeringen rivstartat. Här lägger jag betoningen på just "riva", för det är det man håller

på med, inte minst när det gäller klimatpolitiken och omställningen. Regeringen har stängt ned Miljödepartementet. Man har stoppat det nya reseavdrag som skulle gynna kollektivtrafik framför fossilbilar. Man är på väg att kraftigt öka utsläppen i transportsektorn genom höjda fossilsubventioner – en tredjedel av reformutrymmet i regeringens budget går till att göra fossila bränslen billigare.

Statsministern sa i sitt anförande att det är viktigt att lyssna till näringslivet. Men i stället för att göra just det gör regeringen motsatsen. Man slaktar reduktionsplikten när näringslivet närmast skriker: Gör det inte! Vi behöver långsiktighet. Men regeringen går åt motsatt håll. Man ökar utsläppen med i runda slängar 10 procent, 5 miljoner ton, bara genom denna reform. Regeringen gör dessutom havsbaserad vindkraft dyrare och svårare att bygga, precis tvärtom det näringslivet säger är nödvändigt.

Alla ansträngningar borde nu ligga på att minska vårt fossilberoende och minska utsläppen, men regeringen verkar i stället göra tvärtom. Man verkar göra allt för att öka dem.

Det finns tyvärr bara en vinnare på den nya regeringens politik, och det är Vladimir Putin, som nu tillåts fortsätta att bestämma priset på svenska bränslen.

Herr talman! När regeringen sviker varje klimatlöfte och bryter varje klimatmål står vårt hopp till EU. Samtidigt som Sverige sänker sina klimatambitioner stärker EU sina. Det är inte tack vare den svenska regeringens agerande. Sveriges roll internationellt och i EU har gått från att vara pådrivande i klimatfrågan och vara ett land som visar vägen till att vara en efterslänrare och bromskloss. Det kommer också rapporter om det från klimattoppmötet i Egypten.

Där Sverige har varit pådrivande för att göra om EU:s handelssystem och skärpt priserna så att vi faktiskt minskade utsläppen med mer än motsvarande hela Sveriges utsläpp varje år går regeringen nu i motsatt riktning. Vår trovärdighet i klimatfrågan tappas bort mellan raderna i Tidöavtalet och i budgeten, i tomma ord om klimatmål som inte följs upp av klimatpolitik och i pratet om en grön omställning som ska göras men där inga politiska beslut som ska ligga till grund för denna tas.

Frågan är om det räcker för regeringen att bara förstöra den svenska miljöpolitiken eller om man kommer att åstadkomma samma sak även i EU. Som nästa ordförandeland har Sverige ett stort ansvar att föra EU i rätt riktning. Man förväntas samla den europeiska viljan och agera ansvarsfullt för att få ihop Europas länder snarare än att företräda nationella särintressen som kan leda till splittring. Även här har regeringen agerat i precis motsatt riktning, bland annat när det gäller EU:s skogspolitik och politiken för biologisk mångfald. I stället för att söka en ansvarsfull samlade position har Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och andra gång på gång drivit en linje där man lägger sig i EU:s utkant och röstar med EU:s miljövrängingar Ungern och Polen för att försvaga EU:s miljöarbete i stället för motsatsen.

Herr talman! Det är mycket prat om effektivitet i regeringens klimatpolitik, men det som regeringen effektivt lyckas med är att höja utsläppen, förvärra naturkrisen och försena den svenska omställningen. Det är otroligt olyckligt att vi nu hör från både miljöministern och andra regeringsrepresentanter, såsom finansministern, att det är osäkert om man kommer att nå de svenska klimatmålen.

Herr talman! Vi är på väg mot en mörk framtid. Vi har möjlighet att i stället vända den till en ljus framtid, men det kräver handlingskraft och vilja. Sverige har möjlighet att som EU:s ordförande föra EU i rätt riktning. Just nu håller man på att spela bort den möjligheten.
(Applåder)

Prot. 2022/23:21

16 november

EU-politisk

partiledardebatt

Anf. 8 JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Det är krig i Europa sedan en tid tillbaka. Ukrainare slåss för sina liv, sin demokrati och sin frihet mot den ryska mördarmaskinen. Hela Europa dras in. I går drabbades Polen direkt, men vi ska inte dra några förhastade slutsatser.

Det kommer att bli en lång och tuff vinter. Despoten Putin tror sig ha rätten att rita om Europas karta med militärt våld och underkupa dem som inte går i Moskvas ledband. Tappra ukrainare försvarar inte bara sitt land utan hela den europeiska gemenskapen mot Putins vansinniga imperialistiska ambitioner. Ukrainas sak är därför också vår sak.

Jag är stolt över att vi i dag från regeringen kan avisera ett historiskt beslut om ett rejält och omfattande stödpaket till Ukraina. Det motsvarar 3 miljarder kronor, vilket innebär en ambitionshöjning jämfört med de paket som tidigare levererats från Sverige. Det rör sig bland annat om skyddsutrustning, avancerad artilleriammunition, luftförsvarssystem och humanitärt bistånd.

När de ryska trupperna till slut har drivits ut ur Donetsk, Luhansk, Krim och övriga ockuperade områden ska Europa delta i återuppbyggnaden av Ukraina, som stolt ska kunna resa sig. Men det kommer att ta tid. Nu gäller det att Europa håller i och håller ut. Vi måste orka stå upp för Ukrainas frihet och självbestämmande.

Herr talman! Sverige kan inte ensamt lösa de svåra utmaningar vi står inför globalt. Vi behöver mer samarbete i Europa och inte mindre. Men det ska vara rätt samarbete. Det handlar om jobben och hur vi ska stärka vår konkurrenskraft i en global ekonomi. Med spetskompetens och ny grön teknologi ökar vi tillväxten i Europa och genomför den omställning som EU-länderna strävar efter. Här kan unionens gemensamma återhämtningsfond Next Generation EU komma att spela en viktig roll.

Vi måste ta oss an kompetensbristen. Utbildningsnivån för EU:s medlemsländer måste höjas. Nödvändiga reformer för en välfungerande arbetsmarknad inom hela EU måste genomföras och intensifieras. Ska EU bli en spjutspets i världsekonomin duger det inte heller att många av dess medlemsländer har världens bäst utbildade hemmafruar.

Mer samarbete behövs för att lösa energikrisen. För att bryta Europas beroende av rysk gas och olja måste vi koppla ihop Europa. Vi ska spara energi och satsa på fossilfria energikällor. Utbyggd kärnkraft i Sverige kommer att spela en viktig roll i omställningen. Samtidigt måste EU söka tillgång till de metaller som behövs vid tillverkningen av hållbara batterier, så att Europa inte blir beroende av kinesiska batterimetaller.

Mer samarbete behövs också på klimat- och miljöområdet. Det är bara genom samarbete med övriga medlemsländer som vi kan genomföra en grön omställning i EU och hela Europa och värna Europa som den viktigaste miljöorganisationen på vår planet. Ett viktigt steg i det här arbetet är att få till stånd en gränsjusteringsmekanism, så att importerade produkter verkligen betalar för sina egna utsläpp. Unionen ska också gemensamt an-

svara för att stoppa den globala avskogningen på ett rimligt sätt, även i Sverige.

Herr talman! Den europeiska gemenskapen hotas inte bara utifrån utan även inifrån. Vår tradition av demokrati, starka rättsstater och mänskliga rättigheter utmanas ständigt också i EU. I vissa länder i EU inskränks rättsstatens principer, yttrandefriheten och mediernas oberoende. Steg för steg vill vissa EU-länder även avskaffa mänskliga rättigheter, som rätten för kvinnor att bestämma över sin egen kropp, eller underminera skyddet för hbtqi-personers rättigheter. Vi liberaler har i över ett decennium varnat för antieuropeiska krafter i samarbetet. Det tog sin tid, men nu har EU äntligen ett verktyg på plats för att kunna markera mot de stater som över tid eller tillfälligt bryter mot grundläggande värden. Det ska nu visa sig att EU inte ska kunna vara en bankomat för dessa länder.

Herr talman! Snart är Sverige ordförande i EU. Det sker i en svår och omtumlande tid för hela Europa och för världen. Vi kommer att leda dessa förhandlingar i mängder av kommittéer, utskott och råd. Vi ska se till att vi stärker demokratin och rättsstaten i Europa under vårt ordförandeskap. Vi ska verka för en stabil energiproduktion i hela unionen och se till att satsningar på ny teknik görs, för klimat och välstånd hänger samman. Men inte minst ska Sverige som ordförandeland fortsätta att vara en stark röst för frihandel. Det är så vi bygger vårt välstånd, och det är så vi bygger frihet. Det är så vi har byggt frihet i Europa, och det är också så vi bygger ett starkare Europa.

(Applåder)

Anf. 9 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Klimatfrågan handlar ytterst om att nästa generation ska ärva en planet som är bättre än den vi själva ärvde. Våra beslut i dag spelar roll för framtiden.

Det främsta arvet i klimatpolitiken från den förra regeringen är att man lade ned fyra reaktorer av Europas bäst planerbara kraft. På så sätt förse- nades den gröna omställningen i Sverige och i förlängningen i hela EU. Men för att bli fossilfri krävs alltså mer energi till industrin och transporter- na, inte mindre. Den nya regeringen tar ansvar för hela Europas energi- säkerhet genom att bygga ny europeisk kärnkraft. Och det är inte bara Sve- rige som inser detta. Finland, Frankrike, Tjeckien, Slovakien, Polen och Storbritannien deltar alla nu i en grön europeisk offensiv för ny kärnkraft. Det finns en brutal lärdom i detta.

Att 10 miljoner svenskar ställer om och blir mer klimatsmarta är bra. Att 450 miljoner européer gör detsamma är ännu bättre. Sverige kan bidra och bidrar redan nu med ny teknik för att fasa ut det fossila, men det är först när sådan teknik anammas brett i hela EU som vi ser utsläppen mins- ka på bred front. Därför var det viktigt att Europaparlamentet och minister- rådet i oktober enades om att förbjuda nya bensin- och dieslbilar från 2035. Det är riktig och effektiv klimatpolitik.

Vi kan som enskilt EU-land bidra till en grön omställning, och vi kan genom tuffa men rättvisa regler leda den gröna omställningen i hela EU. Vi är ett föredöme för resten av världen. Kontinenter ska knytas ihop med gemensam klimatpolitik.

(Applåder)

Anf. 10 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Att vara ett föredöme för resten av världen låter ju bra. Men jag tror att vi var många som lyfte på ögonbrynen när vi läste intervjun med Ulf Kristerssons finansminister förra veckan. Det som händer om vi inte når klimatmålen är att vi inte gör det, sa hon.

Är jag snäll kan jag säga att regeringen redovisar en ödmjuk inställning till sin egen förmåga. Alternativt kan jag säga att ni helt saknar ambitioner för klimatet, jobben och den nya gröna industrin. Är jag snäll kan jag säga att ni har en flexibel inställning. Alternativt kan jag säga att ni struntar i målen. Men jag vill påminna Ulf Kristersson om att våra klimatmål är lag som Ulf Kristersson har röstat för.

Frågan är: Tar Ulf Kristersson avstånd från Elisabeth Svantessons uttalande, eller är detta ytterligare ett valsvek?

Anf. 11 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Målen ligger fast. Det parti som anklagar andra partier för att svika klimatmålen är det parti som i total hållningslöshet lade ned svensk fungerande kärnkraft för att Miljöpartiet hade vetorätt över energipolitiken.

Hur har ni ens mage att komma och dra med kritik mot andra partier som systematiskt har stått upp för fossilfrihet när ni själva så systematiskt har äventyrat energiförsörjning som andra länder i dag skulle vara stolta över om de hade haft?

Det kommer att ta tid att reparera de skador som ni har åsamkat det svenska energisystemet. Vi kommer att göra det steg för steg, beslut för beslut. Det gör vi för vår skull, för konkurrenskraftens skull och för klimatets skull.

(Applåder)

Anf. 12 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Det är provocerande att vi har en statsminister som ägnar sig åt historierevisionism. Sanningen är att vi gjorde en energiöverenskommelse där både Miljöpartiet och Moderaterna var med. Det är så historien ser ut.

Däremot är det bra att statsministern tar tydligt avstånd från sin finansminister, även om jag tycker synd om Elisabeth Svantesson. Men det räcker inte med fagra ord, Ulf Kristersson.

Om ni nu står bakom de svenska klimatmålen måste det också finnas åtgärder för att man ska kunna nå dem om ni ska ha trovärdighet i EU. Det är tydligt i budgetpropositionen att det inte finns tillräckligt med åtgärder för att nå målen.

Då måste ni naturligtvis presentera dem före den 1 januari när vi tar över ordförandeklubban. Vilka åtgärder ska regeringen vidta för att nå de svenska målen, och när kommer ni att presentera dem?

(Applåder)

Anf. 13 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tar verkligen inte avstånd från en finansminister som lägger fram en budget som försöker reparera den skada som ni har åsamkat. Jag tar heller inte avstånd från klimatmålen, självklart inte.

Tomma ord räddar inte klimatet. De räddar möjligen en regering som har avgått, men ingenting annat. Vi gick in i överenskommelsen av ett enda skäl, att rädda kärnkraften från akut nedläggning.

Folkpartiet, som det då hette, var mer misstänksamt än vi. Det fattade det kloka beslutet att avstå från överenskommelsen. Det hade rätt. Allting landade i att ni systematiskt lade ned den kärnkraft som vi redan då visste att vi skulle behöva.

Den hederliga frågan hade varit denna. Ni antydde i valrörelsen att ni höll på att lägga om er energipolitik, när ni nu är fria från Miljöpartiets inflytande: Gäller det, eller gäller det inte?

Kan vi enas om att nu återuppbygga kärnkraften, eller ska ni stå där och låtsas som att kärnkraft inte behövs för att energi inte behövs och att man kan rädda klimatet utan kärnkraft?

(Applåder)

Anf. 14 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Herr talman! EU-kommissionens ordförande von der Leyen har sagt att sättet vi prissätter el på inte längre fungerar i Europa. I Spanien, Portugal och Tyskland har politikerna väldigt tydligt sagt att de nu tänker gå in med inhemska regleringar för att pressa ned priset på el. Det sätt vi sätter priset på i EU har gjort att elpriserna har skenat.

Det är för mig mycket uppseendeväckande att den svenska regeringen inte är mer engagerad i frågan som kan leda till att Sverige blir av med sin viktigaste konkurrensfördel, ett lågt elpris. Tvärtom lovar nu regeringen att göra hela Sverige till ett och samma elområde.

Alla experter säger att de höga kontinentalta priserna då kommer att täcka hela Sverige. Även norrlänningarna kommer att få betala mycket högre elpriser. Är det statsministerns uppfattning att våra företag i norra Sverige kommer att gilla den politiken?

(Applåder)

Anf. 15 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! För det första: Det kommer vi verkligen inte att göra. Det en total missuppfattning.

För det andra: Jag satt en halv natt med Ursula von der Leyen och talade om detta. Vänsterpartiets ordförande var såvitt jag vet inte med på det mötet. Vi diskuterade exakt det här frågorna. Det är en total missuppfattning av vad de försöker göra just nu.

Vad alla nu inser är att den ryska gasen har varit skadlig för klimatet, skadlig för säkerhetspolitiken och skadlig för energipriserna. Vad alla nu försöker göra är att komma undan att den ryska gasen sätter marginalpriset på sådan el som är tillverkad av gas. Det är vad de försöker göra.

Det är jättesvårt bara det, eftersom olika länder har olika uppfattningar i den frågan. Det är någonting helt annat. Sverige är inte gasberoende. Men Sverige påverkas också av de priserna, inte minst södra Sverige.

Det enda sättet ut ur detta är en stabil svensk elproduktion. Den har ni tillsammans med de andra vänsterpartierna lagt ned i Sverige.

Anf. 16 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Herr talman! Nu svarar inte Ulf Kristersson på frågan. Det är väldigt tydligt att ni har böjt er för Johan Pehrson. Ni ska ha ett och samma elområde i hela Sverige.

Det betyder att LKAB, Northvolt och alla dessa företag som du räknade upp inte kommer att få ihop sina kalkyler när de får betala höga kontinentala priser.

Jag tackar för inbjudan. Jag följer gärna med till von der Leyen nästa gång. Jag märker att den här regeringen inte står upp för svensk industri och för de låga svenska elpriserna.

Hela poängen med energiunionen i EU har varit att skapa ett enhetligt pris i hela Europa. Nu märker vi att det inte fungerar därför att det finns länder som fattar dåliga energibeslut, som Tyskland i det här läget. Vi kan inte hantera en sådan viktig konkurrens fördel som el på det sättet.

Jag följer gärna med Ulf Kristersson nästa gång för att stå upp för svenska folket och de låga elpriserna. Varför, Ulf Kristersson, vill ni skapa ett och samma elområde i hela Sverige som gör att vi får höga elpriser även i Norrland?

Anf. 17 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Först och främst står man upp för svenska företag och svenska konsumenter genom att se till att Sverige har en elproduktion som fungerar. Det hade vi. Ni har medverkat till att nedmontera den. Det är det första. Vi vill återuppbygga den fossilfria produktionen av svensk el.

Det andra är att det är möjligt att Vänsterpartiet tror att man kan klippa kablarna och tro att dagar när vi behöver effekt och inte har det så får man lösa det på något annat sätt. Det tror ingen annan över huvud taget.

Om Sverige skulle kunna bidra till att hela norra Europa förses med massiva mängder fossilfri el skulle det vara bra för svenska elkonsumenter och svenska företag men också för andra europeiska länder och för klimatets skull.

Allt detta hänger ihop. Ni har aldrig medverkat till detta. Ni har stått bakom en energipolitik som har försämrats för Sverige och därmed försämrats för andra länder också. Det kan man inte prata sig runt.

Självklart kommer inte någon att avskaffa elprisområden förrän man har en stabil produktion som inte skapar stora prisskillnader mellan olika delar av landet.

(Applåder)

Anf. 18 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Jag vill bara lägga till att Moderaterna har varit med i alla energiöverenskommelser de senaste knappa 20 åren.

Nu till min fråga. I Ulf Kristerssons regeringsförklaring slogs det fast att Sverige ska vara en pådrivande medlem i EU. Regeringens budskap till omvärlden vid klimattoppmötet häromdagen var att det brådskar.

Samtidigt backar man klimatambitionerna på hemmaplan. Man lägger sig på EU:s absolut lägsta miniminivå när det gäller grön inblandning i diesel och bensen. Man höjer våra svenska utsläpp med 55 miljoner ton. Det är lika mycket som Sveriges totala utsläpp under ett år.

Finansministern tycks vara helt ointresserad av att Sverige ska nå sina klimatmål. Hur tror statsministern att budskapet att det brådskar går hem i EU och omvärlden från ett land som självt chockhöjer sina utsläpp?

Hur ska Sverige som ordförandeland kunna vara en trovärdig pådrivande kraft i EU:s klimatomställning när man helt vänder klimatet ryggen på hemmaplan?

Anf. 19 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Det är riktigt att Moderaterna länge har varit för överenskommelser om energipolitik av det enkla skälet att vi tror att långsiktiga spelregler har ett värde. Det gäller energipolitik, säkerhetspolitik och ett antal andra områden. Vi har lika konsekvent varit för kärnkraft.

Ni har möjligen varit för breda överenskommelser. Men ni har nästan lika konsekvent varit emot kärnkraften. Överenskommelser utan innehåll, har vi nu lärt oss, har noll betydelse. Överenskommelser med innehåll har enorm betydelse. Vad näringslivet vill ha är överenskommelser med innehåll.

Sedan handlar det om avvägningar. Jag tror inte att klimatet, svenska företag, svenska bilister och svenska konsumenter är betjänta av att vi ensidigt lägger ned svensk konkurrenskraft och förmågan att både åka till jobbet och köra barnen till träningen.

Att vi ensidigt avstår från sådana saker tror jag inte att klimatet mår bra av. Vi behöver bra företag som klarar av detta. Vi värnar de företagens konkurrenskraft i Sverige.

Anf. 20 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Nu har ju både Moderaterna och Centerpartiet varit med i de energiöverenskommelser som slutits de senaste knappt tjugo åren, och eftersom jag har varit partiledare med många tidigare moderata partiledarkollegor kan jag med säkerhet säga att man har varit nöjd med både innehållet och långsiktigheten.

Ambition är ju bra, men politik bedöms efter både resultat, prioriteringar och handling. Faktum är att den budget som Ulf Kristerssons regering nu presenterade är att betrakta som en klimatkatastrof. Om statsministern inte tror på mitt ord går det att läsa innantill i regeringens budget. Regeringens egna bedömningar är att den politik regeringen för leder till ökade utsläpp. Det står i budgetpropositionen svart på vitt. Man borde investera mer i förnybart, öka elektrifieringen och göra det enklare för fler att ställa om i vardagen. Då gör regeringen tvärtom! Och sedan rycker man på axlarna när man inte når de gemensamma klimatmålen.

Så jag vill fråga igen: Hur ska statsministern övertyga andra EU-länder om vikten av att göra mer för klimatet när han själv bedriver en politik på hemmaplan som chockhöjer våra svenska utsläpp?

Anf. 21 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Frågan om kärnkraft har nu lamslagit svensk politik sedan 1980. Svensk energipolitik har balanserat på ett försök att låtsas som att konflikterna inte finns. Överenskommelse efter överenskommelse ska liksom rita över och maskera att man inte vill ta ställning till kärnkraften.

Den här regeringen har tagit ställning. Vi kommer att bygga ny kärnkraft. Vi kommer att behålla den kärnkraft vi har. Vill man vara med på den resan är man välkommen. Vill man inte det slipper man. Men den här regeringen har bestämt sig. Det får vara sluttjat om låtsasöverenskommelser som inte löser problemet.

Varför säger ni inte det ni menar? ”Höj bensinskatten så att det blir ännu dyrare att köra bil! Öka reduktionsplikten så att bensinpriset stiger med 5, 6, 8, 9 kronor! Gör det så dyrt att ingen har råd att åka bil någonstans!” Det skulle ju åtminstone minska utsläppen för just bilismen. Det skulle visserligen vara katastrofalt för många andra saker. Men säg det ni menar i stället!

(Applåder)

Anf. 22 PER BOLUND (MP) replik:

Herr talman! Det är ganska provocerande med en statsminister som står och far med osanning i talarstolen för att försöka dölja hur naken han och regeringen är i miljöfrågan. Ulf Kristersson vet lika väl som alla andra att de reaktorer han pratar om lades ned av ägarna för att de var gamla, olönsamma och osäkra. Och den energipolitik som rådde stod också Moderaterna bakom.

Det är också väldigt slirigt när det gäller miljömålen från regeringens sida. Det är väldigt oklart att få reda på vad som egentligen gäller. Finansministern är åtminstone ärlig med att inga miljömål kommer att nås med regeringens politik. Detta står ju också väldigt tydligt – som Annie Lööf var inne på – i regeringens budget. Med den politik som har bedrivits skulle målen nås. Med den nya politik som regeringen bedriver kommer de inte att nås.

Detta är också oroande då Sverige är det blivande ordförandelandet i EU. Hur ska Sverige kunna vara pådrivande när vi demonterar vår egen klimatpolitik? De svenska miljömålen verkar inte nås, trots statsministerns uttalanden. Men EU har också satt miljömål och ställt krav på Sverige. Därför vill jag fråga: Hur ska Sverige kunna nå EU:s högre satta miljömål och klimatmål?

Anf. 23 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Det är lite skattretande när Miljöpartiets språkrör säger att reaktorerna lades ned av ägarna – som en rent neutral konsekvens av en enkel marknadsanalys. Tänk om vi hade sagt till alla landets vindkraftsföretag att ni får finnas på nåder, men vi är emot allt ni sysslar med. Vi kommer att göra allt vi kan för att försäkra förutsättningarna för er, och vi vill bli av med er, helst så snabbt som möjligt! Hade någon då velat investera i vindkraft? Hade någon då tyckt att politiken inte gör någonting för att lägga sig i marknaden? Självklart inte.

Vad ni är sura över är att ni under åtta år hade vetorätt över svensk energipolitik. Ni har förlorat den. Med den nya regeringen saknar ni helt inflytande över svensk energipolitik. Jag träffar företag efter företag som applåderar precis den saken – att bland det bästa vi har gjort är att befria svensk energipolitik från Miljöpartiet.

(Applåder)

Anf. 24 PER BOLUND (MP) replik:

Herr talman! Statsministern är lite het på gröten. Det här är tyvärr inte sant, utan det var faktiskt ägarna som avvecklade kärnkraftverk för att man tyckte att reaktorerna var för gamla. Däremot gjordes investeringar i effekthöjning i andra kärnkraftverk. Det är uppenbart att statsministern i mycket slirar på orden i debatten, vilket jag tycker är väldigt oroande.

Vad som är ännu mer oroande är att statsministern är helt och hållet svarslös när det gäller hur man ska ha någon möjlighet att ens nå upp till EU:s högre ställda klimatambitioner och krav på länderna, till exempel Sverige. Det står svart på vitt i regeringens egen budget att man med den politik som regeringen nu för inte kommer att klara av de EU-krav som ställs.

När ni nu abdikerar från klimatpolitiken och från att ta ansvar och vara de vuxna i rummet, som faktiskt lyssnar till barnens oro, kommer ni varken att nå de svenska klimatmålen eller EU:s krav. Frågan är då: Vad är alternativet för regeringen? Är det att betala dryga EU-böter, eller ska ni i stället köpa utsläppsrätter från andra EU-länder? Det är de alternativ som kvarstår.

(Applåder)

Anf. 25 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag är inte het på gröten. Däremot blir jag engagerad, för jag tycker att klimatpolitik och energipolitik är viktigt. Jag lever inte på någon låtsasplanet, där man kan frikoppla energipolitiken från klimatet. Jag lever där man inte kan önska sig saker som inte finns utan där man måste arbeta målmedvetet för att skapa det som måste finnas, och då handlar det om fossilfri energiproduktion. Där börjar och slutar klimatpolitiken.

Det har ni aldrig velat inse, utan ni hoppas att det räcker att det blåser när det blåser – och sedan är det klart. Ni hoppas på att Tyskland ska vara ett föredöme, där man lägger ned sin egen kärnkraft – allt fler tyskar ångrar detta just nu – och blir beroende av Ryssland i ännu högre grad.

Den vägen kommer inte vi att gå. Vi kommer att gå en annan väg, och den har vi planerat under mycket lång tid. Ni har stått i vägen för den vägen, och det gör ni inte längre. Jag tycker att det är bra. Man kan tycka olika om detta, men jag är övertygad om att Sverige kan vara ett föredöme internationellt genom ren, svensk fossilfri energi.

(Applåder)

Anf. 26 MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att påpeka för Ulf Kristersson att han nu är statsminister. Då är det särskilt viktigt hur man uttrycker sig och att man håller sig till sanningen. Jag vill också påpeka att alla de låtsasöversenskommelser om energipolitiken som han pratar om har Moderaterna inte bara stått bakom utan varit med och slutit.

Det är snart dags för Sverige att ta över ordförandeskapet i EU. Det är sex månader som är en unik möjlighet för ett litet land som Sverige att sätta dagordningen för Europasamarbetet. Vi fick under vår regerings tid starkt stöd för inriktningen på programmet: att skapa säkerhet för EU:s medborgare och stärka EU:s roll i världen, att stoppa den organiserade brottsligheten, att snabba på klimatomställningen och att stärka EU:s kon-

kurrenskraft för framtidens jobb men också att slå vakt om unionens grundläggande värderingar och rättsstatens principer.

När Ulf Kristersson läste upp sin regeringsförklaring fanns flera av de här inriktningarna med. Däremot nämndes inte just rättsstatens principer. Detta handlar om legitimitet för det europeiska samarbetet. Om vi ska använda våra svenska skattepengar för att finansiera den gemensamma EU-budgeten behöver vi kunna lita på att EU:s länder är fungerande rättsstater som bekämpar korruption och möjliggör ansvarsutkrävande i demokratiska val.

Sverige är ett av de länder som har drivit denna fråga under lång tid, så det skulle märkas väldigt tydligt i EU-kretsen om vi plötsligt inte prioriterade den. Därför vore det bra om Ulf Kristersson i debatten i dag kunde förtydliga hur regeringen ser på vikten av att slå vakt om de grundläggande värderingarna och om det kommer att vara en av de fem främsta prioriteringarna under det svenska ordförandeskapet.

Anf. 27 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Det är ganska vanligt i den svenska EU-debatten att man, eftersom svenska folket i grunden är ett ganska EU-kritiskt folk, säger en sak här hemma i Stockholm och sedan en helt annan nere i Bryssel. Det må väl vara hänt i vissa frågor av mindre betydelse, men det finns ju också frågor som har väldigt stor betydelse.

En fråga som jag hävdar har stor betydelse är utvidgningen av Schengenområdet. Här i riksdagen är Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna överens om att vi inte ska se någon ytterligare utvidgning av Schengen när det gäller Rumänien, Bulgarien och Kroatien. Däremot har Socialdemokraterna i Europaparlamentet röstat för denna utvidgning. Då undrar jag, herr talman, om Magdalena Andersson kan svara på hur man ska ha det. Ska man ha det på det ena sättet eller på det andra sättet?

Anf. 28 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Under vår tid i regeringsställning föreslog vi inte någon sådan utvidgning. När den nya regeringen nu kom med förslag på en ny position ställde vi ett antal frågor om hur man hade analyserat konsekvenserna för Sverige av en sådan utvidgning. Där fick vi inga svar från regeringen. Den hade inte orkat göra en sådan analys.

Nu inväntar vi att regeringen kan ge svar på våra frågor om vad detta skulle betyda för vårt arbete mot den organiserade brottsligheten. Innan vi har fått betryggande svar på de frågorna ser vi ingen anledning för Sverige att ändra position.

Anf. 29 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Nu tolkar jag det Magdalena Andersson säger som en öppning för att man kan komma att ändra sig i denna fråga, vilket jag i så fall beklagar. Men min fråga gällde varför man röstar olika här i riksdagen och i Europaparlamentet.

Den 18 oktober röstade de socialdemokratiska ledamöterna i parlamentet för resolutionen om utvidgning av Schengen till att omfatta Bulgarien och Rumänien. Så sent som den 10 november, för inte ens en vecka sedan, röstade man för utvidgning av Schengen till att också omfatta Kroatien.

Därför återstår frågan, herr talman: Hur ska man ha det egentligen? Varför röstar man olika?

Anf. 30 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag var tydlig med att när vi satt i regeringsställning var detta ingenting som vi föreslog att Sverige skulle driva eller acceptera. Det var heller ingenting som krävdes från de partier som nu sitter i regeringsställning. Här måste vi naturligtvis få information: Vad har hänt som gör att Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna nu har ändrat uppfattning i frågan? Om regeringen nu orkar göra en analys kommer vi naturligtvis att lyssna på varför man tycker att Sverige ska ändra linje. Till dess ser vi dock ingen anledning att acceptera dessa länder inom Schengen.

Anf. 31 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Många EU-medborgare riskerar att frysa på grund av gasberoende i vinter. Här hemma har det under socialdemokratiskt styre lagts ned fyra rektorer på åtta år – Oskarshamn 2 år 2015, Oskarshamn 1 år 2017, Ringhals 2 år 2019 och Ringhals 1 år 2020. Dessutom stoppade man de långt gångna planerna på att bygga två nya reaktorer. Förra året gick den socialdemokratiska regeringen emot den majoritet i EU-nämnden som menade att kärnkraft av EU bör klassas som en hållbar investering.

Så ser socialdemokratisk energipolitik ut. Den är inte grön, den är inte klimatsmart och den har gjort Europa mer sårbart. Min fråga till Socialdemokraternas partiledare är denna: Kommer ni att lägga om er energipolitik när ni nu inte längre är beroende av Miljöpartiet?

Anf. 32 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill återigen påminna Ulf Kristersson om att de beslut som enskilda företag har fattat om vilka kärnkraftverk de vill driva vidare och inte är resultatet av energiöverenskommelser som Moderaterna har stått bakom. Låt oss klargöra detta en gång för alla.

Vi socialdemokrater ser behov av alla kraftslag. Vi behöver mer billig el i Sverige. Där kommer kärnkraften att vara en viktig del.

En annan viktig del kommer att vara det som snabbt går att bygga ut, nämligen vindkraft. Den stora potentialen finns i den havsbaserade vindkraften, och där blir frågan till Ulf Kristersson: Varför vill man nu försämra de ekonomiska möjligheterna att bygga ut den havsbaserade vindkraften på det sätt som den nya regeringen har föreslagit? Varför säger man nej till ny, billig el som kan byggas ut snabbt?

Anf. 33 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Inget normalt land tror att en regering kan abdikera från landets samlade energipolitik. De som har försökt har nu tvingats ompröva detta på grund av kriget, Ryssland och gasen. Att hoppas att just Sverige skulle vara ett land där det går, att marknaden löser detta på något obegripligt sätt utan att regeringen bryr sig om det, funkar inte. Den här regeringen kommer inte att bedriva en energipolitik som äventyrar svensk energiförsörjning.

Sedan vill jag passa på att svara på den fråga om rättsstaten som jag nästan fick av Magdalena Andersson. Jag hade fyra utpekade områden i mitt anförande: Det var säkerheten och kriget, det var konkurrenskraften, det var klimatet och det var rättsstatens principer – ett mycket tydligt besked.

Anf. 34 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag välkomnar beskedet att rättsstatens principer kommer att vara en av regeringens viktigaste prioriteringar under ordförandeskapet. Det tror jag lugnar många människor som är oroliga för att den nya regeringen inte skulle prioritera detta på samma sätt.

Låt mig också återigen poängtera att det Ulf Kristersson pekar på är resultat av överenskommelser som Moderaterna hundraprocentigt stått bakom.

Jag kan konstatera att Ulf Kristersson inte svarar på frågan varför regeringen försämrar förutsättningarna för ett kraftslag, den havsbaserade vindkraften, som snabbt går att bygga ut och som snabbt kan ge Sverige mycket billig el. Varför säger regeringen nej till billig el snabbt? (Applåder)

Anf. 35 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Sverige och Europa står inför kompetensbrist inom en rad olika yrken. Vi hör det från företag, och vi hör det från fackförbund. Trots detta har Socialdemokraterna varit tydliga med att de inte bara stöder den nya regeringens inskränkningar i arbetskraftsinvandringen utan också säger sig vilja gå längre.

Detta skulle få förödande konsekvenser för jobben. Fackförbund som Unionen har uttryckt hur Sverige inte har råd att göra det svårare för behövda arbetskraft att komma hit. Arbetsgivarorganisationen Almega visar hur högre inkomstkrav skulle slå hårt mot hotell- och restaurangbranschen och hur tre av fyra arbetskraftsinvandrare i vården och omsorgen skulle behöva lämna den. Inom hantverks- och byggbranschen skulle nästan två av tre arbetskraftsinvandrare förlora sitt arbetstillstånd, många anställda inom bristyrken.

Hur menar Socialdemokraternas partiledare att krisande branscher, svensk vård, de gröna näringarna och industrin stärks när hon gör gemensam sak med den nya regeringen och slår undan benen för alla som nu skriker efter kompetent arbetskraft?

Anf. 36 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Ja, det vore ju dumt att göra. Det är dock inte alls det som är Socialdemokraternas förslag. I branscher där vi behöver arbetskraft, där det råder arbetskraftsbrist och där man inte kan hitta kompetensen i Sverige ska det vara enkelt att få hit personal som kan genomföra viktiga arbetsuppgifter i vårt land. Men vi vill inte ha en arbetskraftsinvandring som leder till lönedumpning, till att människor utnyttjas och får leva på låga löner eller kanske till och med betala tillbaka en del av den lön man sagt att de skulle få till arbetsgivaren, till att människor får leva på madrasser på golvet i källaren och till att människor hänsynslöst utnyttjas av den grova organiserade brottsligheten.

Det vill vi stoppa. Vi behöver en prövning av huruvida människorna verkligen behövs på den svenska arbetsmarknaden. Vi vill inte ha lönedumping och utnyttjande.

(Applåder)

Anf. 37 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Alla är emot fusk, och alla är emot utnyttjande på svensk arbetsmarknad. Det ska bort – punkt slut! Men detta handlar om att inkomstkravet på över 30 000 för att en person ska få arbetskraftstillstånd ska införas, och det stöder Socialdemokraterna. Här ser vi att Socialdemokraterna tillsammans med den nya regeringen går emot företagen, stora som små, och slår dövörat till gentemot både fackförbund och branschorganisationer.

Inkomstkravet skulle tvinga närmare hälften av arbetskraftsinvandrarerna i Sverige i dag att åka hem, i ett läge där mer än hälften av våra tjänsteföretag har arbetskraftsbrist. Det är att göra både svensk ekonomi och svensk arbetsmarknad en enorm björntjänst. När vi går in i kärvare tider måste vi göra det lättare, inte svårare, att anställa och att skapa fler vita jobb. Vi måste göra det lättare för företag att växa och värna jobben.

Det går att slå stenhårt mot fusket och samtidigt inte slå stenhårt mot jobben.

Anf. 38 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater vill ha en arbetsmarknadsprövning i botten. Vi vill inte bara ha ett lönekrav. Vi vill dessutom att det ska vara tydligt att personalen behövs i Sverige och att den inte redan finns i Sverige.

Men det är klart att fördelen med ett lönekrav är att det ökar möjligheterna för människor som befinner sig i Sverige att komma in på arbetsmarknaden. Det finns väldigt många arbetsuppgifter i Sverige som nu utförs av personer som har kommit hit via arbetskraftsinvandring men som skulle kunna utföras av personer som befinner sig i Sverige.

Jag tycker att det är bättre att människor som befinner sig i Sverige får jobben än att man tar hit människor från andra kontinenter, särskilt som vi ser hur detta används av den organiserade brottsligheten för att tjäna pengar och att människor utnyttjas och hamnar i kläm.

(Applåder)

Anf. 39 EBBA BUSCH (KD) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Magdalena Andersson hur hon ser på det som ofta kallas det svenska gröna guldets, skogen.

10 procent av de svenska exportinkomsterna kan härledas till den svenska skogen. Skogssektorn anställer omkring 115 000 personer och genererar direkta skatteintäkter motsvarande 25 miljarder per år. Därtill binder skogen varje år ungefär lika mycket koldioxid som Sveriges totala utsläpp.

År 2021 presenterades EU:s nya skogsstrategi. I den fanns skrivningar som kan klassas som problematiska för svensk del. Min fråga är hur Magdalena Andersson ser på den förra regeringens insatser när det gäller att stå upp för den svenska skogen i EU. Finns det utrymme för självkritik om hur regeringen hanterade frågan då?

Anf. 40 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Nu kommer Ebba Busch att försöka skylla sin politik på den förra regeringen. Det här är första ledet. Nästa del kommer i nästa fråga.

Det här handlar om att regeringens politik för att sänka reduktionsplikten kommer att leda till krav från EU om att vi inte ska kunna avverka lika mycket skog som tidigare. Ebba Busch behöver svara på hur hon ska säkerställa att vi inte behöver minska den svenska avverknings av skog. Har hon räknat på hur mycket mindre skog vi kommer att kunna avverka med den nya regeringens politik?

Jag kan tryggt berätta för Ebba Busch att jag har tagit upp frågan om skog i varje möte jag har haft med kommissionen och med företrädare för andra länder.

(Applåder)

Anf. 41 EBBA BUSCH (KD) replik:

Herr talman! Vi kommer att vara en stark röst för ett svenskt och europeiskt skogsbruk som skapar fler arbetstillfällen och bidrar till den gröna omställningen. Det är ett svårt arbete på EU-nivå. Här krokas vi gärna arm med alla goda krafter för att värna ett hållbart skogsbruk, både i Sverige och inom EU.

Frågan gällde om det fanns utrymme för självkritik. I den strategi som EU-kommissionen presenterade fanns formuleringar om att trakthyggesbruk, den dominerande skogsbruksmetoden i Sverige, i huvudsak skulle undvikas. Skogsstyrelsens generaldirektör varnade för att strategin skulle få extremt stora konsekvenser för svenskt skogsbruk.

Vad gjorde då ansvarig minister? Han dök inte upp. Han missade fyra ministerrådsmöten. Det duger inte. Den här regeringen kommer inte att lämna den svenska skogen vind för våg.

Min fråga är återigen: Finns det utrymme för självkritik? Och kan vi samarbeta närmare framåt?

Anf. 42 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Självklart är vi socialdemokrater beredda att samarbeta. Vi agerar alltid för Sveriges och svenska folkets bästa.

Ebba Busch svarade inte på om hon har räknat på hur mycket mindre skog vi kommer att kunna avverka i Sverige på grund av den nya regeringens politik vad gäller reduktionsplikten. Hur många färre jobb kommer det att bli på sågverken och på pappersmassebruken i den svenska skogsindustrin? Har ni tänkt igenom konsekvenserna av er politik, inte bara för det svenska skogsbruket utan för hela skogsindustrin, inte minst i de norra delarna av Sverige?

Vi ser hur regeringen i förslag efter förslag helt ignorerar de behov och de särskilda levnadsvillkor som gäller i norra Sverige. En förklaring kanske kan vara att det inte finns en enda minister som bor norr om Dalälven.

Anf. 43 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Jag tänker ge mig in i dragkampen mellan Socialdemokraterna och Jimmie Åkesson och prata om det här med Europas öppenhet och Europas samarbete för trygghet och rörlighet. Det gäller Schengen.

Vi liberaler tror på den idén. Detta anknyter nästan till den tidigare frågan om arbetskraftsinvandring. Det är jätteviktigt att vi i Europa kan arbeta på olika ställen inom EU. Det är bra arbetskraftsinvandring. Hela idén är att svenska medborgare ska kunna åka till ett annat europeiskt land och jobba helt okomplicerat och vice versa. Det utbytet är väldigt bra. Sedan ska man vara försiktig med annat.

Kommer Magdalena Andersson att stödja en utvidgning av Schengen och därmed öka säkerheten? Med Schengen följer ju också mycket mer av kontrollmekanismer för att se till att brottsligheten minskar.

Anf. 44 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Det gör vi inte så länge regeringen inte orkar göra och presentera en ordentlig analys av vad det betyder för Sverige vad gäller den illegala vapeninförseln, narkotikainförseln och möjligheten till gränsoverskridande brottslighet.

Det är fantastiskt att människor kan resa i Europa utan pass. Men för oss är Sveriges säkerhet och brottsbekämpningen i vårt land viktigare.
(Applåder)

Anf. 45 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Vi väntar med stort intresse.

Det är inte så att frågan inte har diskuterats. Den har varit uppe i Europaparlamentet. Vi hörde att det har röstats om detta. Kommissionen har också varit på frågan i tio år och har sagt att de länder som nu är aktuella är kvalificerade.

Med detta följer inte bara att man kan åka fritt över gränserna. Människor åker ändå över gränserna, men man kan inte kontrollera dem. Med Schengen följer också ett starkare samarbete och efterlysningssystem. Den svenska Nationella operativa avdelningen för internationellt samarbete har en direktlinje in i Schengensystemet. Man kan kontrollera människor, man kan kontrollera pass och man kan kontrollera vapen, produkter och andra saker som kan användas i kriminella sammanhang.

Schengen är till för att underlätta men också effektivisera brottsbekämpningen. Det är tanken. Man ska stödja Europol, Eurojust och Eppo för att bekämpa brottslighet och öka trygghet.

Anf. 46 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! På Johan Pehrson låter det som att hela världen borde vara med i Schengen. Det är intressant. Jag tror i och för sig att det är en bit dit.

Johan Pehrson kan stå här i talarstolen och tala om det. Men om man vill övertyga Socialdemokraterna om att det här är rätt politik tror jag att det är bättre att man går tillbaka till Regeringskansliet och jobbar tillräckligt mycket för att kunna presentera en analys av vilka konsekvenser det får för Sverige och för vår brottsbekämpning.
(Applåder)

Anf. 47 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Jag blev lite het på gröten – jag gick igång lite grann på det här med arbetskraftsinvandringen, för jag tycker att det är anmärk-

ningsvärt när före detta statsministern, som också var finansminister ett antal år, ger uttryck för en uppfattning som man har haft möjlighet att driva igenom under åtta år i regeringsställning. Man har inte gjort någonting för att driva igenom det, men nu står man här och låtsas som om detta är självklarheter. Det är anmärkningsvärt, och det är väl också lite typiskt Socialdemokraterna.

Ulf Kristersson inledde den här debatten med att prata om kriser som vi står inför gemensamt i Europa. Jag håller med om att det är viktigt att vi söker gemensamma lösningar för att hantera dessa gemensamma kriser, problem och skeenden.

Men en annan sak som är minst lika viktig är att den här typen av kriser aldrig får tas till intäkt för att ytterligare stärka EU:s makt på bekostnad av de enskilda medlemsländerna. Och det är precis det man ständigt försöker göra. Ständigt är svaret från Bryssel på dessa kriser mer makt till Bryssel, mer centralisering av makten, mer maktförflyttning från de enskilda medlemsländerna.

Herr talman! Sverigedemokraterna köper inte det. Svaret för att lösa gemensamma problem är givetvis samarbete – men samarbete byggt på ömsesidighet, lika villkor och respekt för varje enskilt medlemslands rätt att trygga och verka för sin egen utveckling som självständig nation.

Anf. 48 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Att EU inte ska dela ut pengar till länder som inte följer grundläggande demokratiska principer var ett viktigt krav från den S-ledda regeringen som vi fick igenom i förhandlingen om EU:s långtidsbudget. Kravet har nu också fått den effekten att kommissionen håller inne pengar från EU:s coronafond till Ungern eftersom Ungern inte lever upp till definitionen av en fungerande rättsstat.

Nyligen slog EU-parlamentet också fast i en rapport att Ungern inte längre ska ses som en fri demokrati. Man pekar bland annat på försämringar av den ungerska vallagen och att domstolarnas oberoende har minskat.

Samtliga svenska partier ställde sig bakom rapporten – utom Sverigedemokraternas ledamöter, som alltså är de enda som röstat emot villkor om respekt för mänskliga rättigheter och demokrati för att få ta emot EU-pengar.

Frågan är varför länder som inte lever upp till EU:s grundläggande krav ska få pengar från Europas skattebetalare.

Anf. 49 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Den grundläggande frågan är varför vi över huvud taget ska hålla på med den här miljardrullningen mellan länder i Europa. Pengarna behövs här hemma i Sverige, inte i Ungern, Rumänien eller Bulgarien. Vi har människor som dör i vårdköer här i Sverige. Människor skjuts ihjäl på gatorna, och äldre människor tvingas från hus och hem för att de inte har råd att betala elräkningen. Då tycker jag att det är helt orimligt. Men nu har vi den situationen, även om Sverigedemokraterna vid varje givet tillfälle verkar för en mindre EU-budget.

När det gäller den enskilda frågan ingick också i den överenskommelse som träffades i samband med långtidsbudgeten att det här först skulle prövas av EU-domstolen. Någon sådan prövning har inte skett. Jag menar att

det är viktigt, herr talman, att rättsstatsprincipen inte politiseras. Den måste prövas rättsligt, och innan den har prövats rättsligt ska vi inte politiskt medverka till att genomföra den typ av mekanismer som det här handlar om.

Det är det som är frågan här, herr talman.

Anf. 50 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Åkessons logik är alltså att man inte gillar coronafonderna, och därför ska de delas ut också till länder som inte lever upp till rättsstatens principer. Förstår jag det rätt?

Anf. 51 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Vi var emot de här pengarna från början och hade helst sett att de inte delades ut alls.

Poängen är att EU såsom system ju har en politisk funktion, till exempel Europaparlamentet som Magdalena Andersson nämner och som har röstat om det här. Men i den överenskommelse som slöts i samband med långtidsbudgeten sa man också att man inte ska verkställa dessa mekanismer förrän det har prövats av EU-domstolen. Det har dock inte prövats av EU-domstolen, och därför har vi inte varit beredda att ställa oss bakom det. Vi vill se en rättslig prövning av detta innan vi ställer oss bakom det.

Anf. 52 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Herr talman! Jimmie Åkessons statsminister Ulf Kristersson sa precis att det bara är Vänsterpartiet som tycker att man ska reglera den inre elmarknaden. Det är förstås helt fel. En mängd europeiska länder går nu in och gör stora regleringar av sin inre marknad för att få ned elpriset.

72-åriga Judit Bengtsson får ut drygt 10 000 kronor i månaden i pension. Hon är livrädd för den kommande vintern och vad det ska betyda när det gäller hennes elräkningar.

Det är ju så att samma timmar som Sverige betalar väldigt höga elpriser, särskilt i Skåne, så exporterar vi enorma mängder el. Det finns alltså inget underskott på el, utan det är marknaden det är fel på.

Vad är det som gör att Sverigedemokraterna tycker att detta är ett bra system? Vi kan ju med enkla ingrepp få ned det svenska elpriset. Vi har ett överskott på el. Varför driver inte Sverigedemokraterna Sverigepriser?

Anf. 53 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Man kan säga mycket om det här systemet, men nu är det den verklighet vi har att förhålla oss till.

Vänsterpartiets lösning på det är att klippa kabeln. Det kan man göra. Det skulle säkert vara gynnsamt i vissa situationer. Men när vi har brist på el i Sverige skulle det inte vara så gynnsamt, för då vet jag inte vad vi skulle göra. Då har vi plötsligt ingen el.

Det finns ett ömsesidigt beroende i dag. Det är så systemet ser ut, och det är det vi har att förhålla oss till. Man kan tycka att det är bra eller dåligt, men det är en helt annan sak. Det kommer att ta väldigt lång tid innan vi kan åtgärda systemet så som det är byggt i dag. Därför ska vi i Sverige göra vad vi kan för att på både kort och lång sikt trygga en stabil elförsörjning i hela landet.

Inte minst Vänsterpartiet har medverkat till att montera ned världens kanske bäst planerade energisystem, vilket är orsaken till att vi i dag har effektbrist inte minst i Skåne och i södra Sverige. Det är ett långsiktigt problem som den nya regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna tänker göra vad man kan för att åtgärda.

Anf. 54 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Herr talman! Jimmie Åkesson återkommer hela tiden till detta med kärnkraften. Jag upprepar: Vi har ett överskott på el samtidigt som Judit Bengtsson får betala enorma summor av sina pensionspengar till elräkningen. Det måste väl ändå vara ett systemfel.

Det är inte så att Spanien, Portugal, Tyskland och Frankrike, alla som nu reglerar sin inhemska marknad, har klippt några kablar. De reglerar marknaden med lagstiftning. Det är Jimmie Åkessons parti som stöttar denna regering. Varför reagerar inte Jimmie Åkesson mer på att Judit Bengtsson måste betala så höga elpriser när vi har överskott på el precis samma timmar som hon får betala alldeles för mycket?

Visst är det något fel på ett sådant system? Varför gör inte Åkesson annat än att säga att vi ska ha ett och samma elprisområde i hela Sverige, vilket betyder att även norra Sverige kommer att få betala mycket höga elpriser? Det är ju katastrofalt!

(Applåder)

Anf. 55 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Tidigare hörde vi statsministern redogöra för att vi inte får något gemensamt elprisområde i Sverige förrän vi också har en elproduktion i hela landet, och den har ju Vänsterpartiet medverkat till att montera ned i stora delar av landet.

Därför befinner vi oss i dagens situation där vi i stället för att driva fossilfri kärnkraft eldar med olja för att kompensera för den effektbrist som uppstår i delar av landet. Det är ett gigantiskt problem.

Nu har regeringen presenterat ett sätt att kompensera hushållen för de höga elpriserna. Jag tycker inte att det är optimalt, och det är förmodligen inte det bästa sättet – men det är ett sätt att göra något nu. Förhoppningsvis kan man göra ännu mer senare.

Energisystem är något långsiktigt. Det tog lång tid att bygga upp det svenska energisystem som Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Centerpartiet och Socialdemokraterna valde att montera ned. Nu har vi en möjlighet att återuppbygga det igen långsiktigt, och det måste vi naturligtvis göra. Då hoppas jag att övriga i kammaren ställer sig bakom den långsiktiga ambitionen att återställa ett väl fungerande stabilt energisystem.

Anf. 56 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Sverige ska göra mindre och andra ska göra mer. Det är Sverigedemokraternas mantra i många frågor, men kanske vanligast och mest förödande i klimatfrågan.

Det märkliga är att när det väl gäller, när chansen finns att få andra att göra mer, säger Sverigedemokraterna nej till just detta. De röstar nej till skärpta klimatmål i EU, som skulle få andra att göra just mer. De röstar nej till klimattullar som tvingar utsläppsbovar som Kina och Indien att höja sina klimatambitioner. De säger nej till att bredda systemet för handel med

utsläppsrätter. De agerar dessutom på samma sätt på hemmaplan kring klimatet. I fråga efter fråga som hade inneburit att fler än Sverige skulle ta ansvar för klimatet säger Sverigedemokraterna nej.

Varför envisas SD med att bedriva en politik som missgynnar Sverige och klimatet och innebär att både Sverige och andra länder ska göra mindre?

Anf. 57 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Annie Lööf har naturligtvis alldeles rätt. Sverigedemokraterna tycker att Sverige ska göra mindre – ja – när det gäller sådant som är skadligt för Sverige, när det gäller sådant som är skadligt för befolkningen i Sverige samt när det gäller sådant som är skadligt för klimatet i Sverige och, eftersom det är en global fråga, även globalt.

En stor del av den klimatpolitik som den tidigare regeringen har bedrivit, med inte minst Annie Lööfs goda minne, har varit skadlig för vårt land. Den har gått ut på att vi ska montera ned världens kanske bäst planerade energisystem, att vi ska ha världens högsta dieselpriiser och att plåga den svenska befolkningen på bekostnad av svenska hushåll, svenska medborgare, svensk konkurrenskraft och svenskt näringsliv. Det är usel politik. Naturligtvis tycker jag och Sverigedemokraterna att vi ska göra mindre av det.

Anf. 58 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Nu är detta en EU-politisk partiledardebatt. Hittills har debatten präglats av ett ord, nämligen kärnkraft. Jag skulle vilja återta debatten till att handla om just EU och min fråga varför andra länder enligt Sverigedemokraterna ska göra mindre.

Nu hör vi Jimmie Åkesson fortsätta att fabulera om Sverigedemokraternas icke-existerande klimatpolitik. Bara den senaste veckan har vi hört honom och hans partikamrater påstå att det inte finns något vetenskapligt stöd för att vi befinner oss i en klimatkris. Det är dags att vakna upp och komma in i matchen.

Vi behöver göra mer i Sverige, men vi måste också förmå andra länder att göra mer. Det gör vi på EU-nivå. Jag tycker mig se att SD:s klimatpolitik är lika frånvarande som Alfons Åbergs mamma.

Jag frågar igen: När ska Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna sluta låtsas och säga som det är, det vill säga att de inte har någon klimatpolitik, att de inte bryr sig ett skvatt om en av vår tids viktigaste frågor? Varför är klimatfrågan så ointressant för Sverigedemokraterna?

Anf. 59 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Klimatfrågan är inte ointressant för Sverigedemokraterna. Tvärtom är den i högsta grad intressant. Det som är ointressant för Sverigedemokraterna är usel klimatpolitik, ren symbolpolitik, som inte hjälper klimatet ens på marginalen men som kostar svenska och många gånger europeiska skattebetalare många miljarder helt i onödan och helt utan nytta för klimatet. Detta måste vi bort från och i stället få en effektiv fungerande klimatpolitik.

Annie Lööf beklagar sig över att vi återkommer till kärnkraft i debatten. Det är inte så konstigt. Kärnkraften är kanske den enskilt viktigaste saken vi har att ta till för att komma till rätta med klimatet globalt i Sverige,

i Europa och i resten av världen. Då är det väl självklart när vi diskuterar klimatpolitik, när vi diskuterar hur vi ska rädda klimatet internationellt, att kärnkraften måste få en central roll i debatten, alldeles oavsett om det handlar om svensk kärnkraft eller europeisk kärnkraft. Det är självklart.

Prot. 2022/23:21

16 november

EU-politisk

partiledardebatt

Anf. 60 PER BOLUND (MP) replik:

Herr talman! Det är väl läge i en EU-politisk debatt att påminna om att Sverige är medlem i EU. De beslut som vi gemensamt fattar i EU binder också Sverige. Vi måste leverera på det vi har kommit överens om.

Det kommer att vara spännande att se hur EU-krav på att leva upp till grundläggande mänskliga rättigheter matchar mot utvisning på grund av bristande vandel, som finns med i Tidöavtalet.

Jag vill komma tillbaka till EU-målen om 2030, om klimatet, som också är bindande för alla EU:s länder, inklusive Sverige. Här säger regeringen rakt upp och ned i sin budget att man inte kommer att nå målen med nuvarande politik. Nu vill jag ge Jimmie Åkesson chansen med fyra alternativ.

Är man beredd att göra det som krävs för att nå målen? Vad är det för åtgärder? Nu ber jag Jimmie Åkesson att inte titta bakåt eftersom det är ointressant. Titta framåt. Vad ska vi göra? Säg inte kärnkraft. Alla kan vara överens om att det inte kommer att byggas några nya kärnkraftverk till 2030 – det är bara sju år bort. Om man inte vill vidta några åtgärder kan man i stället betala miljardböter till EU, köpa utsläppsrätter eller lämna EU för att man inte vill uppfylla klimatkraven.

Vilka av de fyra alternativen väljer Jimmie Åkesson?

Anf. 61 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Jag förstår att Per Bolund tycker att det är ointressant att titta bakåt med tanke på vad han och hans parti har ställt till med under nästan åtta år i regeringsställning. Det är fullt förståeligt.

Det är riktigt att Sverige är medlem i EU. Det står till och med i vår grundlag. Jag kan beklaga att det står i vår grundlag, men det är på det viset. Och Sverigedemokraterna har bestämt att vi ska förhålla oss konstruktiva till det svenska medlemskapet, det vill säga att vi ska göra vad vi kan för att bevaka svenska intressen också inom EU-sfären. Det är självklart.

Per Bolund inledde med att säga en sak, och sedan övergick han till en helt annan fråga. Jag börjar med att ta fasta på det Per Bolund sa allra först, nämligen om utvisningar på grund av bristande vandel.

Den migrationspolitik som vi har kommit överens om med regeringen bygger på EU:s miniminivå, det vill säga den miniminivå som är möjlig enligt EU-rätten när det gäller asyltagstiftning. Rimligen är det också möjligt att genomdriva den inom ramen för EU:s miniminivå.

Anf. 62 PER BOLUND (MP) replik:

Herr talman! Det var inte min fråga, utan det var hur Jimmie Åkesson tycker att vi ska klara av gällande EU-krav. Jag hoppas att jag kan få svar i nästa inlägg.

Det är uppenbart att Sverigedemokraterna nu har flyttat sitt kulturkrig till att inte bara handla om migrationspolitik utan också om klimatpolitik. Det är där man ska ta nästa fajt. Det är också talande när Jimmie Åkesson

själv säger att han inte har sett några bevis på att det råder en klimatkris. Det är tyvärr kännetecknande för hela det samarbete där Sverigedemokraterna är garanten för regeringens politik.

Det som är det nya i regeringens klimatpolitik är Sverigedemokraterna och att de har fått genomslag för sin icke-politik på klimatområdet.

I dag vill jag fylla på med ytterligare en fråga, som Jimmie Åkesson också har en chans att svara på. När nu det vetenskapliga stödet är kraftfullt i till exempel FN:s klimatpanel för att vi befinner oss i en klimatkris som bara kommer att bli värre, när kommer Jimmie Åkesson att anse att vi är inne i en klimatkris? Är det när Riksdagshuset står under vatten och vi blir tvungna att vada in här? Kommer han då att anse att det är en klimatkris?

Anf. 63 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Kulturkrig! Jag håller med om att klimatdebatten i dag påminner mycket om hur migrationsdebatten lät för några år sedan. Man får inte ifrågasätta. Det handlar alltid om *barnen* och vad *barnen* tycker. Det är en massa känslargument men lite fakta.

Krisbegreppet är ett sådant typiskt begrepp som inte är tydligt definierat. Det finns en tydlig definition, men det är inte så den används i debatten. Jag tycker att vi politiker ska avhålla oss från att skapa oro bland befolkningen och använda den typen av starka värdeuttryck när det inte finns anledning till det. Då är det bättre att använda den typen av starka uttryck när det faktiskt finns anledning att göra det, när det är en kris på riktigt, när det inte finns någonting att göra.

Till skillnad från Per Bolund, herr talman, är jag hoppfull. Jag tror att vi kommer att klara detta alldeles utmärkt.

Anf. 64 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Vårt Europa är ett rättvist Europa. Här ska olika europeiska länder inte konkurrera med varandra med sämre arbetsvillkor, för då dumpar vi våra löner och försämrar vår välfärd. Det gäller även på svenska vägar och på svenska byggen.

Kraftlösa europeiska regler gör att det finns lastbilar registrerade i låglöneländer som fortsätter köra på svenska vägar till låga löner och med dåliga villkor. Seriösa åkerier som följer lagar och kollektivavtal får allt svårare att klara konkurrensen. Det måste det svenska ordförandeskapet ta itu med.

Byggmarknadscommissionen konstaterade att åtta av tio företag registrerade i Estland, Lettland, Slovakien, Tjeckien och Polen har brutit mot lagar och regler när de arbetat i Sverige. Byggföretagen bryter mot allt från skattelagstiftning och utstationeringslag till kollektivavtal. Det pågår i dag omfattande arbetslivskriminalitet när bostäder och arenor byggs. Det svenska ordförandeskapet måste ta tag i denna livsfarliga situation som utsätter människor för fara, sänker löner och undandrar svenska staten skattemedel.

Sverige får möjligheten att leda det europeiska arbetet i en brytnings-tid. Stora värden står på spel för svenska folket. Västvärlden måste stå enad mot Putins imperialistiska drömmar om ett Storrysland och driva klimat-omställningen framåt genom nya investeringar och en elförsörjning som sätter klimatet och elkonsumenterna främst i stället för att hålla fast vid en förligad elmarknadsmodell. Vi behöver säkra välfärden, säkra våra löner,

värna den svenska kollektivavtalsmodellen, stoppa lönedumpningarna som sker på vägar och på byggen och stoppa arbetslivskriminaliteten.

Gör nu inte svenska folket besvikna! Den här regeringen har inte råd att bryta fler löften.

(Applåder)

Anf. 65 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Jag tycker att Nooshi Dadgostar lyfter upp någonting som är mycket angeläget. Det regelverk vi har och försöker förstärka på olika sätt för medborgare och inte minst arbetstagare runt om i hela Europa när de arbetar i andra länder är centralt. Det är viktigt att vi har en union som står på medborgarnas och arbetstagarnas sida. Jag har i olika samtal med parterna också på europeisk nivå lyft fram detta, och intresset för vad Sverige kan bidra med som ordförande är stort. Vi har ju en helt unik modell här, som vi också måste försvara lite vad gäller parternas roll.

Min poäng i detta är att jag vill tacka för den inflygningen. Men det är brist på el. Det är dyra elpriser. Vill Nooshi Dadgostar reglera cementen, järnmalmen, stålet, skogsprodukterna och jordbruksprodukterna på samma sätt som hon vill reglera elen?

Anf. 66 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Jag anser inte att el är vilken produkt som helst. Det är därför vi har det statliga Vattenfall. Det är därför vi har offentliga transmissionsnät som gör att vi bygger. Vi har mycket omfattande regelverk kring vår elförsörjning. Det är en säkerhetspolitisk fråga. Det är en viktig klimatpolitisk fråga.

El är något som vi måste ha för att överleva. Jag är inte beredd att lägga ut det på en marknad och låta den som betalar högst få elen, för då överlever inte de svenska pensionärerna. Då får vi inte det som alltid varit den svenska konkurrensfördelen – ett lågt, stabilt elpris.

Johan Pehrson vill ha ett och samma elområde i hela Sverige. Vad ska SSAB säga om detta? Vad ska Northvolt säga om detta? Ska vi inte ha elintensiv industri i Sverige? Då kommer ju alla att behöva betala det höga kontinentala priset. Det vore en katastrof, en mardröm, fru talman. Det kan vi inte gå med på.

(Applåder)

Anf. 67 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag vill bara understryka att det ju är VPK:s dröm. Vänsterpartiet Kabelklipparna – jag känner att det har blivit en generisk definition här i kammaren, och jag är glad för detta. Det är ju er dröm att reglera allt som rör sig.

Idén med en gemensam europeisk elmarknad är ju att när det blåser i ena delen av Europa kan man flytta elen till den del där det inte blåser. Sedan flyttar sig vinden, och då kan man skicka elen åt andra hållet. Det är det som är effektivitet. Det är det som är marknad. Det är det som Vänsterpartiet hatar.

Vi har ju statligt stål från statliga gruvor. Varför ska ni inte reglera det priset också? Det är dyrt att bygga. Skogsprodukter – träråvaror till moderna husbyggen, till skolor som ska byggas av trä – är också dyra beroen-

de på marknaden, och efterfrågan är stor på den svenska skogen. Varför vill ni inte reglera detta? Ni hatar ju ändå marknaden.

Anf. 68 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Johan Pehrson har missuppfattat marknadsekonomi. Jag beklagar detta. Det är ju inte där det blåser som det kommer, utan den som betalar mest i Europa ska få elen. Det är så en marknad fungerar. Då kan vi inte ha en marknad på el därför att alla människor, oavsett om de har pengar eller inte, är beroende av el. Därför måste vi reglera elen. Därför har elproduktionen alltid varit mycket hårt reglerad.

Problemet i dag är att vi har en prissättningsmodell som von der Leyen är kritisk till, som tyska politiker nu går i skarp kontrast till. Spanien, Portugal, massor av europeiska länder tar nu avstånd från den prissättningsmodell – den marknadsekonomiska prissättningsmodell – som Johan Pehrson brinner för och som har lett till 5 kronor per kilowattimme för skånska företag och hushåll.

Kommer vi att ställa upp på detta? Nej. Kommer det att leda till företagsflykt när Johan Pehrson får som han vill, får de höga priserna i norra Sverige? Ja. Vi kommer aldrig att ställa upp på det.

(Applåder)

Anf. 69 ANNIE LÖÖF (C):

Fru talman! I en osäker värld behövs ett ännu starkare EU. Det är en utmanande tid när Sverige nu vid årsskiftet tar över ordförandeskapet i EU.

För Centerpartiet är det uppenbart att vårt ordförandeskap måste handla om att fördjupa de delar av EU-samarbetet som gör EU:s medlemsländer starkare tillsammans. Vi ser ett antal frågor som måste ges högsta prioritet om vi ska nå framgång.

Vi behöver förändra dagens EU-lagstiftning så att vi snabbare och enklare kan bygga ut den fossilfria energin, inte minst bioenergin. Det är bara så vi kan bryta beroendet av rysk energi och fasa ut det fossila. Enklare lagar och regler kan göra gröna investeringar enklare och gynna både klimatet, säkerheten och jobben.

Vi måste fortsätta skärpa EU:s klimatmål och göra allt vi kan för att leva upp till våra åtaganden och mål kring Parisavtalet. Energikris och krig är båda anledningar att snabba upp klimatomställningen, inte att sänka ambitionerna.

Vi behöver få på plats en gemensam hållbar migrations- och arbetskraftsinvandringspolitik där vi värnar fri rörlighet och kompetens inom EU och ser till att alla länder är med och tar ansvar för migrationen.

Vi måste också ge EU fler verktyg för att kunna hantera demokrati, rättigheter och rättssäkerhet. Det måste garanteras för unionens invånare. Samtidigt gör det EU till en än starkare aktör internationellt för demokrati och mänskliga fri- och rättigheter. När världen går i en alltmer auktoritär riktning är EU:s roll som motvikt till detta helt avgörande.

I en osäker värld behövs verkligen ett starkare EU. Det måste Sverige bidra till under det kommande ordförandeskapet. Genom att komma framåt på de områden som jag nyss nämnt gör vi inte bara EU starkare. Vi gör också EU:s medlemsländer, företagare och medborgare starkare.

Anf. 70 EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Den här regeringen kommer att stå upp för den svenska modellen. Den har tjänat Sverige väl i tider av kris och i tider av välstånd. Att den tidigare regeringen gick i bräsch för den sociala pelaren är, har vi lärt oss, ett typexempel på fel väg att gå för ett starkare EU framåt. Den sociala pelaren har använts som inkörsport för olika EU-förslag inom primärt arbetsmarknadspolitiken. Här finns direktiv som enligt parterna på svensk arbetsmarknad hotar vår lönebildningsmodell.

Nästa EU-offensiv ser ut att röra just sociala frågor. EU har nyligen antagit en vårdstrategi. Europaparlamentets hållning är tydlig: Den strategin ska bestå av bindande lagstiftning. Detta är ett sluttande plan mot mer överstatlighet på fel område.

Redan 2017 varnade KD för riskerna med att flytta upp arbetsmarknads- och socialpolitiken på EU-nivå. Detta avfärdades då som skrämselfpropaganda.

Fru talman! Den generella lärdomen i dessa frågor är att det som i EU börjar som lösa uppmaningar ibland slutar som bindande lagstiftning. Detta är lärdomen när det gäller arbetsmarknadsfrågorna och lönebildningen. Jag hoppas att alla svenska partier agerar utifrån denna lärdom när frågor om barnomsorg och långtidsvård plötsligt kommer upp i förhandlingsrummen i Bryssel.

Fru talman! Visst finns det frågor på det här området där EU kan och ska samarbeta mer: life science, forskning, best practices. Regeringen kommer givetvis att arbeta med dessa frågor under ordförandeskapet och tiden som kommer sedan. Vår utgångspunkt är att värna helheten i EU, och det går att göra utan att det går ut över svensk välfärd.

(Applåder)

Anf. 71 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Rysslands krig i Ukraina får återverkningar för hushåll i Europa och även för svenska hushåll. Här jobbar man hårt på EU-nivå för att försöka frikoppla gaspriserna från elpriserna och på så sätt underlätta för europeiska och svenska hushåll.

Före valet lovade Kristdemokraterna, Moderaterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna att ett högkostnadsskydd för svenska hushåll skulle vara på plats senast den 1 november. Nu är det den 16 november, men inget högkostnadsskydd är på plats. Ebba Busch, när kommer vi att få se ett högkostnadsskydd? Och kommer det att ha den utformning som Ebba Busch utlovade före valet, nämligen att man tar 90 procent av kostnaderna vid ett elpris över 70 öre? Kommer Ebba Busch att stå upp för det vallöftet, när man nu redan har svikit löftet om den 1 november?

Anf. 72 EBBA BUSCH (KD) replik:

Fru talman! Jag uppfattar att regeringen här har fått en renodlad inrikespolitisk fråga i en EU-politisk debatt. Jag redogör gärna för detta och har också gjort det i många sammanhang på regeringens vägnar. Vi har levererat *vad*, och vi kommer att återkomma med exakt *hur* och *när* detta når svenska hushåll under den kommande svåra tiden.

Men för en gångs skull har vi en renodlad EU-politisk debatt. För en gångs skull ges mycket utrymme, med samtliga partiledare närvarande, för

frågor som rör Europeiska unionen som helhet. Jag beklagar att partiordföranden för Socialdemokraterna visar så dåligt och lågt intresse för detta.

Anf. 73 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Detta är kritik som Ebba Busch då också riktar mot sin statsminister. Han har också pratat väldigt mycket inrikespolitik i denna debatt. Men ni verkar ha förmåga att kritisera varandra i regeringen, på ett intressant sätt.

Jag kan framför allt konstatera att Ebba Busch inte svarar på frågan. Kommer löftet om 90 procent av kostnaderna över 70 öre att infrias, eller kommer Ebba Busch att svika det vallöftet på samma flagranta sätt som hon svek vallöftet om att ett högkostnadsskydd skulle vara på plats den 1 november? Vad är svaret till svenska hushåll och alla besvikna väljare som ser hur regeringen sviker löfte efter löfte efter löfte?

Anf. 74 EBBA BUSCH (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att det är väldigt anmärkningsvärt att partiledaren för det största partiet i Sveriges riksdag behandlar de EU-gemensamma frågorna så lättvindigt i det här replikskiftet. Det finns sätt att prata om det som är av vikt för både Sverige och EU samlat. Det hade kunnat finnas andra sätt att baka in det även i den här frågan. Jag tycker att det är anmärkningsvärt, givet det viktiga arbete vi har för att klara klimatomställningen, stärka den inre marknaden, som fyller 30 år nästa år, och se till att EU står bättre rustat i kampen mot de yttre hot som nu märks inte minst i vårt närområde, i Ukraina.

Vi kommer att leverera på våra vallöften till det svenska folket, till de hushåll som kämpar med ekonomin och de skenande elpriserna på lång sikt. Vi har levererat *vad*, och vi kommer att återkomma med *hur* och *när*.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om att detta är en partiledardebatt, och sådana har generellt ett mycket brett rum för debatten, till skillnad från ärendedebatter.)

Anf. 75 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Statsminister Ulf Kristersson nämnde att det bara skulle vara Vänsterpartiet som vill reglera den inre elmarknaden i EU. Så är det inte riktigt. Det är inte bara SSAB och en rad andra företag i Sverige som kräver att regeringen nu ska införa Sverigepriser. Det gör också Ebba Buschs egen statssekreterare, som var samhällspolitisk chef för Villaägarna och som för bara några veckor sedan skickade ett brev till alla svenska villaägare. Han föreslog där att priset baserat på utbud och efterfrågan på el i Sverige skulle sättas för sig, och sedan skulle överskottet på el prissättas på vanligt sätt till övriga Europa. Det innebär införande av Sverigepriser.

Jag är mycket glad att också Villaägarna stöttar detta förslag, och nu undrar jag om Daniel Liljebergs vallöfte kommer att bli ministerns vallöfte? Kommer statssekreteraren att få som han vill, eller var det prat även från det hållet?

(Applåder)

Anf. 76 EBBA BUSCH (KD) replik:

Fru talman! Den här regeringen representerar varken någon enskild organisation eller någon enskild person i Sverige. Vår linje är mycket tydlig: Vi behöver få ordning på Sveriges djupt dysfunktionella energisystem, där det råder vitt skilda villkor beroende på var i landet man bor. Det är inte så att elen är för billig i norra delen av Sverige – det är för dyr el i den södra delen. Detta behöver vi få ordning på.

Till viss del har vi mötts i och med att vi nu har pausat projektet med Hansa Powerbridge därför att vi behöver se till att öka vår energi- och elproduktion i Sverige rejält. Det gör vi genom att bana väg för samtliga kraftslag i Sverige, inklusive kärnkraften, men också genom att korta tillståndsprocesser för vindkraft och annat. Det är så vi kan sänka priserna totalt sett och stå starkare rustade för framtiden.

Anf. 77 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Jag noterade att statsministern sa att vi var ensamma, och det stämmer inte. Villaägarna vill ju ha Sverigepriser, och det vet den här regeringen mycket väl. Många företag kräver nu av regeringen att den ska höja sin röst för att vi ska kunna behålla vår konkurrensfördel i form av det låga elpriset.

Ebba Busch måste väl som närings- och energiminister veta att samma timmar som vi svenskar betalar höga elpriser exporterar vi mängder av el. Det råder inte elbrist eller effektbrist, utan det är någon annan som i stället vill köpa elen av våra elbolag, så som det fungerar på en marknad.

Nu går många länder in och vill förändra detta genom att dela upp pris-sättningen mellan till exempel Sverige och utlandet, precis som Ebba Buschs statssekreterare vill. Varför har Daniel Liljeberg fel, Ebba Busch? Varför har din statssekreterare fel om de viktiga energifrågorna?

Anf. 78 EBBA BUSCH (KD) replik:

Fru talman! Jag begär faktiskt av samtliga partiledare i Sveriges riksdag att de ska ha koll på hur företräddandet för regeringens linje går till. Det gäller självklart också samtliga statssekreterare hos samtliga statsråd i regeringen.

Så här är det: Vi behöver kraftigt öka vår elproduktion i Sverige. Ska vi ens kunna komma i närheten av det som är syftet med de så kallade Sverigepriserna måste vi se till att vi har tillräckligt med el där den behövs och när den behövs. Problemet är att vi inte har haft det på det sättet. När det plötsligt blåser eller när solen skiner kan vi exportera el, för då har vi jättemycket elproduktion. Men det är inte tillräckligt när det är vindstilla eller när solen inte skiner, och det är inte tillräckligt där företagare är intresserade av att etablera sig.

Detta får vi bukt med nu. Jag krokar gärna arm med Vänsterpartiet för att bana väg för alla kraftslag och för att få ned elpriserna i södra delen av Sverige utan att höja dem i den norra delen.

(Applåder)

Anf. 79 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Fru talman! Goda villkor och stärkt konkurrenskraft gentemot europeiska kollegor är helt avgörande för våra svenska gröna näringar. Därför är det förvånande att Kristdemokraterna, som talat sig varma för landsbygden

under hela valrörelsen, nu är med och förändrar svensk klimatpolitik på ett sätt som skickar hela notan till just svenska bönder, för så ser det nämligen ut.

Enligt våra åtaganden i EU måste vi i Sverige för att uppnå EU:s klimatmål minska våra utsläpp med 50 procent till 2030 i de sektorer som inte omfattas av utsläppshandeln. När regeringen nu skrotar reduktionsplikten och sänker ambitionerna i transportsektorn finns i praktiken bara en sektor som kommer att få bära bördan, nämligen jordbruket.

Min fråga till Ebba Busch är därför hur planen ser ut med Kristdemokraternas och regeringens politik. Har man tänkt strunta i EU:s klimatmål och vårt ansvar, eller ska man låta Sveriges bönder betala hela klimatnotan?

Anf. 80 EBBA BUSCH (KD) replik:

Fru talman! Sveriges högt ställda klimatambitioner ligger fast med den här regeringen. Ja, på kort sikt försämras förutsättningarna något när utsläppen ökar från transportsektorn. Men då ska vi komma ihåg att detta också hänger ihop med att vi inte vill flytta produktion till andra länder där utsläppen kommer att bli betydligt högre.

Tvingas vi importera mat och kött från lantbruk i länder som har mycket högre utsläpp och sämre miljövillkor och inte är lika klimatsmarta kommer det att bidra till ökade utsläpp i stort, alldeles bortsett från utsläppen från själva exporten. Därför är det viktigt att värna konkurrenskraften på kort sikt med sänkt reduktionsplikt för att tillåta produktionen att vara kvar i Sverige.

De långsiktiga ambitionerna ligger kvar, och vägen framåt för att nå dem är elektrifiering och kraftigt utbyggd elproduktion för omställning av industrin och transportsektorn, inte lantbruket.

Anf. 81 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Fru talman! Det var många fina ord, men det gör ju inte att Ebba Busch kommer undan verkligheten.

Det är ju så här det ser ut: Sverige har åtagit sig att göra sitt för att nå EU:s klimatmål. Vi ska minska våra utsläpp med 50 procent till 2030 i de sektorer som inte omfattas av utsläppshandeln. Och när Kristdemokraterna och regeringen nu undantar transportsektorn i det arbetet återstår i princip bara jordbruket. Här ska alltså kvasten gå. Här ska kostnaderna läggas för att leva upp till ambitionerna om klimatmålet, och ett redan hårt prövat svenskt jordbruk ska få ytterligare mångmiljonbördor på sig som slår mot jobben, mot svensk mat och mot konkurrenskraften för Sveriges bönder gentemot europeiska kollegor. Det är ett lika stort slag som svek från KD mot bönderna. KD lovade att vara landsbygdens röst. Varför, Ebba Busch, tycker Kristdemokraterna att svenskt jordbruk ska betala hela klimatnotan när man nu undantar transportsektorn?

Anf. 82 EBBA BUSCH (KD) replik:

Fru talman! Det ska jordbruket inte göra. Jag förstår att man i Centerpartiet är stressad när man har tappat så otroligt många väljare i både skogslänen och jordbrukslänen. Jag förstår dessa väljare. Det går inte att gå till val på att sätta sig i en regering med Miljöpartiet och samtidigt hävda att man värnar det svenska hållbara skogsbruket och lantbruket.

Konkret är vägen framåt elektrifiering och omställning av industrin och transportsektorn. Vi har ett stort företag i Sverige som producerar stål i absolut världsklass, nämligen SSAB. De står för 10 procent av Sveriges totala koldioxidutsläpp. De har en realistisk plan för hur de ska få bort de utsläppen och producera stål på ett grönt och utsläppsfritt sätt. Det är den typen av investeringar och omställningar som den här regeringen kommer att bana väg för. Men det gör vi inte genom att slå ut det svenska lantbruket, den egna befolkningen eller hushållen. På detta sätt kan vi kapa en tiondel av Sveriges totala koldioxidutsläpp. Det är en offensiv grön klimatomställning som värnar svensk konkurrenskraft och svenska hushåll. (Applåder)

Anf. 83 PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Om sju år ska EU:s krav på att vi ska minska våra utsläpp med 50 procent levereras av samtliga EU-länder. För Sveriges del handlar det alltså om 50 procent minskning. Samtidigt har vi en regering som i sin egen budget skriver att med regeringens politik kommer målen inte att nås.

Däremot kan man, när nu alla skäller på Miljöpartiet, konstatera att regeringen själv säger att med Miljöpartiets politik skulle målen nås. Då kan man tala om effektiv klimatpolitik.

Regeringens nya mantra är fossilfrihet. Det låter som att man ska försöka göra sig mindre beroende av fossila bränslen. Samtidigt lägger nu regeringen fram förslag efter förslag om att sänka kostnaderna för att elda fossilt i fjärrvärme och kraftvärme. Man ska nu sänka skatten på utsläpp i transportsektorn. Man ska göra en slakt av reduktionsplikten, vilket ökar utsläppen och därmed fossilberoendet med 10 procent. Reseavdraget kommer att gynna fossilbilar snarare än kollektivtrafik. Man ska slopa elbilspremien, vilket stoppar elektrifieringen, och man gör det svårare och dyrare att bygga havsbaserad vindkraft. Hur gör detta Sverige mer fossilfritt, Ebba Busch?

Anf. 84 EBBA BUSCH (KD) replik:

Fru talman! Att ställa om är otroligt svårt för vår stolta men utsläppstunga industri i Sverige om det inte finns tillräckligt med el där man har gjort sina investeringar, särskilt när elen behövs 24:7 och 365 dagar om året.

Det regeringen nu gör är att lägga till kärnkraften. Man kan sammanfatta linjen som att alla goda krafter behövs. Vi kommer att bana väg för ny solkraft och fortsätta underlätta för hushåll att sätta solpaneler på taken. Vi kommer att kraftigt korta tillståndsprocesserna för vindkraft, där den är välkommen – både land- och havsbaserad vindkraft. Jag har inte sagt nej till någon sådan, utan vi kommer att göra det vi kan för att bana väg för den där det är rätt och riktigt. Men det vi adderar är kärnkraften. Detta är det mest avgörande och viktiga om vi ska ha en realistisk plan för att klara omställningen framöver.

Anf. 85 PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Då är det viktigt att också vara medveten om hur världen ser ut, det vill säga att Sverige har ett rekordstort elöverskott. Vi exporterar mer el än vi någonsin har gjort. Då räcker det inte med att bara prata om

kärnkraftsreaktorer som har lagts ned, för det har förts till mycket mer förnybar och fossilfri el till systemet.

Ebba Busch, precis som resten av regeringen, har uppenbarligen i den här debatten bara ett enda svar på alla frågor som rör klimat och miljö: kärnkraft, kärnkraft, kärnkraft. Det är uppenbart att det är en rökridå, en radioaktiv rökridå, för att flytta fokus från de stora klimatproblem som vi har och de stora klimatutmaningar som ligger framför oss.

Det är uppenbart att den politik som förs inte leder till fossilfrihet. Regeringen skriver själv att den leder till ökade utsläpp, och det är ju lite farligt för trovärdigheten i politiken generellt och kanske också för Ebba Busch själv att säga en sak och göra en annan.

Men låt oss snäva in på vindkraften. Hur tror Ebba Busch att intresset för att investera i fossilfri el påverkas när man nu inte kommer att betala för anslutningsavgifterna för havsbaserad vindkraft?

Anf. 86 EBBA BUSCH (KD) replik:

Fru talman! Det här handlar om teknikneutralitet. Vi ska inte dopa sönder ett kraftslag till förmån för ett annat, utan det viktiga är att vi får ned utsläppen och att kraftslagen är fossilfria. Därför kommer vi inte att gå in med ensidiga subventioner till ett enskilt kraftslag. Det är inte på det sättet vi ser till att det blir tillräckligt kostnadseffektivt och håller för en riktig grön omställning framåt.

Det vi kan göra är till exempel att kroka arm med Frankrike, som har hittat sätt att korta sina tillståndprocesser för kärnkraft och framför allt också för vindkraft. I detta inspireras vi gärna av andra länder och tar oss an det som den tidigare rödgröna regeringen inte gjorde för att öka takten för nya kraftslag. Vi välkomnar samtliga kraftslag, oavsett hur många gånger Per Bolund nämner ordet ”kärnkraft” i sina repliker.

Anf. 87 PER BOLUND (MP):

Fru talman! Ja, vi står inför en klimatkris. Det tog jag väldigt kraftfullt upp i mitt tidigare anförande, men det är lika uppenbart att vi står inför en naturkris. Det är också uppenbart att de två kriserna är väldigt tätt kopplade till varandra, inte minst i dag, när det är dag för biologisk mångfald på COP 27, klimattoppmötet. Det konstateras i forskningen och i IPCC:s rapporter att just frågan om biologisk mångfald, att värna naturen, också är ett sätt att värna vårt klimat.

Samtidigt är det en väldigt oroande situation. Av Världsnaturfondens Living Planet Report framgår att sedan 70-talet har antalet fiskar, däggdjur och grod- och kräldjur minskat med 70 procent. En miljon arter riskerar att utrotas från jorden, och när en art har utrotats är den borta för evigt. Naturen kan rädda oss men bara om vi räddar den först, säger Inger Andersen, chef för FN:s miljöprogram Unep.

Nu är det klimattoppmöte i Egypten. I december kommer det att vara FN:s COP 15 för konventionen om biologisk mångfald. Där har såklart Sverige, precis som alla andra länder, också ett stort ansvar att värna sin biologiska mångfald.

Samtidigt bedriver regeringspartierna tillsammans med Sverigedemokraterna en politik som går i precis motsatt riktning. Man skär nu kraftigt ned budgeten för att skydda och sköta värdefull natur, precis mot vad vetenskapen säger. Man röstar också emot i princip alla förslag som kommer

från EU: strategin för biologisk mångfald, att vi ska integrera miljömålen i EU:s jordbrukspolitik och en ökad kolbindning i skog och mark – där vill man i stället ha en minskning. Man har motarbetat EU:s avskogningsförordning, som just är till för att motarbeta avskogning av Amazonas. Det säger regeringen nej till. Det handlar om nya regler om bekämpningsmedel, både i EU och i riksdagen, som påverkar biologisk mångfald. Man bryter också medvetet mot vattendirektivet och artskyddsdirektivet.

Detta är såklart oroande, för det försvagar EU:s arbete. Inte minst när Sverige nu ska vara ordförande är det väldigt illa att man sätter sig på en extrem kant och motarbetar arbetet för biologisk mångfald, som också är klimatarbete inom EU.

Anf. 88 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Sverige tar över ordförandeskapet i EU på nyårsdagen. Vi liberaler arbetar för att våra medlemsländer inte bara ska vara redo att tackla de många allvarliga frågor vi diskuterar i kammaren i dag. Vi hoppas även att vi ska kunna rikta blicken mot framtiden.

Vilka nya länder ska vi välkomna in i vår europeiska familj? Det är en fråga. I juni fick inte bara Ukraina status som kandidatland för medlemskap, utan också det fina landet Moldavien. Vi måste stödja dessa länder under hela processens gång. Vi förutsätter att de lever upp till unionens tuffa medlemskrav så att de så småningom kan välkomnas som fullständiga medlemmar i EU. Men vi får inte låta ambitionerna stanna där. Länderna på västra Balkan och Georgien i Kaukasien bör vara på tur. Låt oss välkomna alla dessa länder till historiens mest framgångsrika fredsprojekt!

Vi liberaler är övertygade om att Europa kan bättre om vi samarbetar mer och om vi samarbetar mer effektivt. Tillsammans ingår vi frihandelsavtal med andra delar av världen för ökad tillväxt, nya jobbmöjligheter och ökad hållbarhet. Här är det till exempel glädjande med resultatet i det brasilianska valet. Möjligheterna ökar att verkligen få till ett hållbart handelsavtal med stora centrala delar i den delen av världen, apropå skogens roll, till exempel.

Vi kommer att fortsätta att arbeta tillsammans för att markera mot krigsförbrytarna i Moskva, och vi ska fortsätta att stödja frihetskämparna i Ukraina. Det är så vi tillsammans tar ansvar för vår framtid, för vår hållbara framtid, för klimatet och för en omställning.

(Applåder)

Anf. 89 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! I förhandlingarna om den nya regeringen fick Liberalerna ansvaret för ett av regeringens tyngsta uppdrag, nämligen klimat- och miljöministerposten. Det är ett viktigt uppdrag för att genomdriva den gröna omställningen i Sverige. Och i det stundande ordförandeskapet har man ansvar för att leda hela EU:s arbete med att få ned klimatutsläppen.

Här har vi i kammaren fått höra att statsministern i alla fall fortfarande står bakom klimatmålen. Men ska klimat- och miljöministern ha någon trovärdighet och möjlighet att utföra sitt uppdrag behöver regeringen också presentera konkret politik för att man ska nå klimatmålen. Klimat- och miljöministern kommer inte att ha någon trovärdighet i att leda arbetet med att EU ska sänka utsläppen om den svenska regeringen för en politik som i stället ökar de svenska utsläppen.

När kommer regeringen att presentera förslag så att vi kan nå våra klimatmål och så att den liberala klimat- och miljöministern har möjlighet att utföra sitt uppdrag?

Anf. 90 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det är ett stort ansvar som vilar på denna regering – och tidigare regeringar – när det gäller att rädda vår planet. Den enkla meningen i den långa berättelsen är att vi ska jobba för en ny klimatpolitisk handlingsplan, som vi hoppas kunna presentera för riksdagen nästa år.

Vi har sett att delar i det tidigare arbetet har varit väl kortsiktiga och inte haft det långsiktiga perspektivet. Det är det som är svaret. Utan att bli för tjatig, fru talman, ska jag säga att det handlar om tanken på hur vi ska ha mer av, så att säga, reglerbar energiproduktion. För alla målen – 2030, 2040 och 2045 – är det helt avgörande att vi fördubblar och kraftfullt förstärker vår elproduktion. Någon annan väg finns inte.

Men vi kommer att presentera en ny klimatpolitisk handlingsplan för riksdagen, bland annat Socialdemokraterna.

Anf. 91 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Sverige behöver mer billig el. Jag kan konstatera att den nya regeringen försämrar förutsättningarna för den havsbaserade vindkraften, som är det energislag som snabbt skulle kunna ge oss mer billig el. Detta försvårar naturligtvis möjligheten att nå klimatmålen.

Jag kan konstatera att med den politik som vi förde i den regering som jag satt i var det tydligt att vi skulle nå målen till 2030. Men med den budget som presenterades i förra veckan var det tydligt att den nya regeringen inte når målen till 2030.

Ska den nya klimat- och miljöministern ha någon som helst möjlighet att ha trovärdighet och att genomföra sitt arbete med att få hela EU att minska sina utsläpp måste regeringen föra en politik som gör att vi i Sverige når våra klimatmål. Det handlar om ledarskap – att se till att ministrar från ens parti får möjlighet att utföra sitt arbete. Då måste detta presenteras före den 1 januari.

Frågan är: Kommer man att presentera politik före den 1 januari som gör att vi når våra klimatmål i Sverige? Det är en fråga om ledarskap, Johan Pehrson.

Anf. 92 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag delar den åsikten. Det handlar om ledarskap. Det handlar om ledarskap för ett Sverige som ska hålla ihop, ett Sverige som ska orka med att ta Sverige framåt.

Vi får inte glömma bort hur det var när denna kammare slog fast den högsta ambitionen i fråga om reduktionsplikten – vi liberaler var med och gjorde detta med berätt mod. Vi var med, men det var i ett läge där diesel- och bensinpriset var på helt andra nivåer än vad vi ser i dag.

Det handlar om att människor tillsammans ska orka med klimatmålen, överleva, få sin vardag att gå ihop, ha jobb att gå till och ha hus där man inte behöver klä sig i det senaste understället. Då är det viktigt att man har en hållbar politik för människor också. Det är därför som vi kommer att återkomma i denna klimatplan med hur vi ska nå detta, men det bygger på elektrifiering.

Jag hörde nyss diskussionen om att vi tar bort elbilspremien – att det är det som slår sönder hela målet. Det verkar inte klokt. Så kan det inte vara. Vi kommer att återkomma och ta vårt ansvar för att vi ska ha en planet att bo på också om 10, 20, 30, 40 och 100 år.

Anf. 93 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Fru talman! Jag reagerade lite på Johan Pehrsons inledande anförande, där han talade om sin vision för det europeiska samarbetet och om anti-europeiska krafter. Det finns gott om sådana i tredjeland, så att säga. Ryssland är kanske det tydligaste exemplet på en typisk antieuropeisk kraft.

Som jag uppfattade Johan Pehrson – han får gärna rätta mig om jag har fel – pratade han i första hand om antieuropeiska krafter inom Europa och EU. Det gör mig lite nyfiken på vad detta innebär. För mig är det inte självklart vad man menar med antieuropeiska krafter. Är alla som inte bejakar mer maktöverflyttning till Bryssel, mer centralisering, ett mer federalistiskt EU och så vidare antieuropeiska krafter enligt Johan Pehrson och Liberalerna, eller vilka är de antieuropeiska krafterna?

Anf. 94 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Nej, så är det naturligtvis inte. Man kan vara för ett EU light, ett EU mittemellan eller ett kraftfullt EU. Jag och Liberalerna tror att Europa och dess människor, friheten och demokratin, klimatet och välståndet har att vinna på ett starkt EU i en värld som är ganska obehaglig.

Det jag tänker på är länder som under årtal har haft EU som en bankomat, trots att de har inskränkt människors fri- och rättigheter. Det kan handla om allt från personer som vill leva med personer av samma kön till kvinnor och deras rätt att själva få bestämma över sin kropp. Det är vad jag riktar in mig på, inte alla länder.

Jag vill påminna om att vi har ett läge där demokratiindexmätningarna i världen går åt fel håll. Man måste vara tydlig med detta och vad konsekvenserna blir för människor i framtiden. Det går åt fel håll, och här har vi – alla partier i Sveriges riksdag – tillsammans ett stort ansvar.

Anf. 95 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Fru talman! För mig – i min värld, utifrån mitt perspektiv – är en antieuropeisk kraft en person eller en kraft som vill centralisera, likrikta och förstöra den mångfald som finns i Europa.

Jag sa i mitt anförande här tidigare att jag tror att det enskilt största hotet mot ett långsiktigt och stabilt europeiskt samarbete är att man inte har respekt för varje enskilt medlemslands särart, särställning, egna intressen och så vidare. Då gör det mig lite orolig när vi har regeringsföreträdare som ger uttryck för att det finns starka antieuropeiska krafter inom Europa i dag.

Att vi sedan skiljer oss åt inrikespolitiskt och att vi här i Sverige kan ha synpunkter på och kanske till och med ibland finner anledning att fördöma utvecklingen i vissa länder är fullt naturligt, men jag tycker att det är ett lite oroväckande språkbruk att tala om antieuropeiska krafter när det egentligen handlar om man vill ha en annan syn på EU som system, inte på Europa som kontinent.

Anf. 96 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag är glad att Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna lyfter upp detta, för det är inte så jag menar. När jag säger antieuropeisk och Europa pratar jag om det Europa som har gett oss så mycket.

Europa har genom århundradena inte bara gett oss krig, massförstörelse och utrotning, utan det har också skapat mycket av det som vi i Sverige älskar. Det handlar om demokrati och mänskliga rättigheter, som är väl fastslagna i alla projekt vi har. Vi jobbar i Europarådet och EU, och tillsammans har vi jobbat med och lagt en grund för allt detta – att prata om friheten för individer. Det är detta jag menar när jag pratar om antieuropeisk, på samma sätt som jag hävdar att det är väldigt antisvenskt att inte vara tydligt solidarisk till och från.

Men åter till indexen. Jag vill i slutet av debatten här påminna hela kammaren om att när The Economist gick igenom demokratiindexen visade det sig att världen mellan 2006 och 2021 har gått från 28 till 21 demokratier utan anmärkning, medan EU har gått från 17 till 8. Länder som Frankrike och andra som vi ser som starka demokratier har numera mycket allvarliga anmärkningar i sitt demokratiindex. Detta måste vi ta till oss, för jag tror att fred och frihet värnas bäst av demokratier.

Anf. 97 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Fru talman! Tänk att Johan Persson inte en enda gång under det tidigare replikskiftet kunde kritisera Sverigedemokraterna som ett öppet EU-kritiskt parti som öppet hyllar Viktor Orbáns Ungern – inte en enda gång.

Jag ska fokusera på gränskontroller, och jag vill börja med ett citat: ”Tillfälliga gränskontroller mellan Schengenländer är bekymmersamma om de tillåts pågå under lång tid.” Så står att läsa på Liberalernas hemsida.

Johan Pehrson svarade häromdagen på frågor om gränskontroll i Sydsvenskan och pekade på hur viktigt det är att Norden hänger ihop, inte minst arbetsmarknadsmässigt. Den svenska EU-kommissionären Ylva Johansson har sagt att gränskontroller strider mot EU-rätten och att det är hög tid att Sverige upphör med dem.

Mina frågor till Johan Pehrson är: Kommer Liberalerna att hålla fast vid sin syn på att vår framtid ligger i Norden och EU? Kommer de att vara en garant för att regeringen följer EU-rätten och slår bort tanken på de permanenta gränskontroller som finns i det så kallade Tidöavtalet?

Anf. 98 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det är ingen hemlighet att jag som svar på Jimmie Åkessons fråga försökte förklara att det finns skillnader. Det är dock bättre att Annie Lööf frågar Jimmie Åkesson direkt huruvida han står bakom Ungern eller inte. Han har sagt att han inte står bakom allting där och att han står bakom ett svenskt EU-medlemskap. Vi måste som goda demokrater acceptera att partier har olika syn på hur långt vi ska driva integrationen i Europa.

Gränskontrollerna är en förlängning av det regelverk som gäller. Jag önskar att vi snarast kan återgå till en situation där vi inte har några gränskontroller, inte minst när det gäller den viktiga nordiska integrationen. För de flesta som lyssnar på denna debatt är det tydligt att vi lever i en orolig tid i Europa, och det är bakgrunden till att vi och många andra länder som vi ser som likasinnade behåller gränskontrollerna ytterligare ett tag.

Anf. 99 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Fru talman! Nu har Liberalerna i det så kallade Tidöavtalet kommit överens med Sverigedemokraterna om att permanenta gränskontrollerna, så inte heller där går det att se Liberalerna som en garant för något som ens går att likna vid en liberal politik i det nya regeringssamarbetet. Jag beklagar detta. Det beklagar nog också andra, inte minst de som bor, lever och arbetar i exempelvis Öresundsregionen.

Det går att samarbeta mer och skarpare på EU-nivå kring säkerhet och migration utan att slå sönder arbetsmarknadsregioner eller vardagen för vanliga människor. Detta borde en integrations- och arbetsmarknadsminister veta. Det går om man vill, men i stället viker man ned sig och går med på att införa permanenta gränskontroller för att blidka sina nya samarbetspartner.

Återigen är det Sverigedemokraternas politik och makten som går före företagsvillkor och arbetspendlande människors liv och vardag. Varför är inte fri rörlighet inom Norden och arbetsmarknadsregioner viktiga längre för Liberalerna och Johan Pehrson?

Anf. 100 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! De är viktiga. Det är viktigt med gränskontroller där de behövs, och jag noterar att flera andra länder också förlänger sina tillfälliga kontroller med hänvisning till det mycket allvarliga läget.

Sedan är det ingen hemlighet att mitt parti har en annan syn än många andra partier på vikten av just gränskontroller. Det var därför jag i ett tidigare replikskifte slog ett slag för Schengen och vikten av att man inom ett område har fri rörlighet men också extremt tydliga kontroller av de människor som kan komma dit för att kontrollera att de sköter sig och att personer som begår brott eller ägnar sig åt terrorism kan kontrolleras. Gränskontrollerna har inget annat syfte än detta, och man måste se till att de sker så smidigt som möjligt. Det finns inget tvivel om detta, och låt oss se hur länge de blir kvar.

Anf. 101 PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag ska inte sticka under stol med att jag var lite bekymrad efter valet när jag såg vilken majoritet som hade bildats. Jag vet att många som bryr sig om mänskliga rättigheter, klimat, miljö och rättssäkerhet också var det.

Jag – och jag tror många med mig – var kanske lite naiv och hade ändå en liten förhoppning om att Liberalerna skulle stå emot Sverigedemokraternas politik i den nya regeringen. I stället har vi fått bevittna exempel efter exempel på motsatsen. Det handlar om hur man monterar ned rättssäkerheten, går över till en migrationspolitik som ligger långt från Liberalernas och en miljöpolitik som verkligen är en nedmontering av alla ambitioner. På punkt efter punkt har Liberalerna övergett tidigare ståndpunkter och låtit Sverigedemokraterna diktera villkoren.

Det är lite intressant just när Sverige ska bli EU-ordförande att historiens mest EU-positiva parti i riksdagen nu regerar på mandat av det mest EU-kritiska partiet. Därför vill jag fråga Johan Pehrson om han inte är det minsta bekymrad över konsekvenserna av att Liberalerna nu samarbetar med Sverigedemokraterna, som är öppet EU-kritiska när det gäller vår roll i EU.

Anf. 102 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag tycker att detta tydliggjordes av Jimmie Åkesson själv i talarstolen. Det är många som pratar till Jimmie Åkesson via mig. Men jag har inte blivit offentligt ombud eller förmyndare på något sätt för Jimmie Åkesson, även om det verkar framställas så.

Vi har inte ett samarbete inom EU-området. Vi har kommit överens om ett avtal för att regera Sverige, ta Sverige framåt och ge Sverige en ny start, eftersom människor uppfattade att Miljöpartiet inte riktigt var lösningen på Sveriges samtliga samhällsproblem, och knappt på sitt eget heller. Där ingår inte EU-frågorna.

Det återstår för mig inom mitt ministerområde och för alla andra ministrar i regeringen att återkomma till riksdagen och samla ett stöd för den politik som vi vill driva. Ibland kan det ske för att Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna är med.

När det gäller Miljöpartiet, som är så superprogressivt, vill jag bara påminna Per Bolund om att det inte var så jättelänge sedan som Miljöpartiet kom på att det här med EU var en bra grej. Tidigare var man mer som Vänsterpartiet och vevade på om att marknaden så att säga krossar alla miljöambitioner när vi vet att det är tvärtom.

Anf. 103 PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Om väljarna, enligt Johan Pehrson, inte hade förtroende för Miljöpartiets politik kan man fråga vad som gäller för Liberalerna, som ju fick mindre stöd av väljarna i valet. Det kanske Johan Pehrson vill kommentera.

Det är tyvärr så att Tidöavtalet historiskt är många steg bakåt för de liberala tankarna men också för miljön, och inte minst är budgeten historiskt dålig för miljön. Här har EU till exempel beslutat om att minst 30 procent av ekosystemen på land och till havs ska skyddas. Det är någonting som vi också har åtagit oss. Men vi ligger långt efter det målet. Nu kommer nya besked från landsbygdsministern om att man ska prioritera ned miljö och naturskydd. Det är precis i linje med det som Sverigedemokraterna har ställt krav på.

Liberalerna och Johan Pehrson har själva sagt att Sverigedemokraterna är deras huvudmotståndare ideologiskt. Jag tycker inte att jag får något svar på hur Sverigedemokraternas inflytande över regeringens politik kommer att påverka regeringens möjlighet att vara en kraftfull EU-ordförande.

Anf. 104 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Vi har i regeringsförklaringen redovisat vår syn på vikten av att ha ett starkt Europasamarbete som är effektivt och som gör rätt saker. Det gäller i fråga om välstånd samt fred och säkerhet, både yttre och inre. Det gäller också i fråga om klimatet. Här måste vi göra detta tillsammans. Men att hela tiden vända verkligheten ryggen, som jag tyvärr upplever att Miljöpartiet gör, och att vända vanliga människor ryggen är ingen väg framåt.

Jag redovisade tidigare att vi kommer att återkomma med en klimat-handlingsplan för att klara att titta på målen 2030, 2040 och 2045. Vi är fullt medvetna om att vi har en planet som vi måste rädda. Det gäller också det viktiga som Per Bolund tog upp i sitt anförande, nämligen den biolo-

giska mångfalden. Här är det saker som man kan göra som både räddar klimatet och räddar vår biologiska mångfald. Det är därför som vi är glada över att man gör allt från att förstärka stödet till solceller till att förstärka möjligheten till fler våtmarker och att förstärka möjligheterna till energi-effektivisering. Allt detta är saker som Per Bolund vägrar att se. Men vi tänker envist förklara att vi har en hög ambition, inte minst från Liberalernas sida.

Prot. 2022/23:21

16 november

EU-politisk

partiledardebatt

Den EU-politiska partiledardebatten var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollen för den 26 och 27 oktober justerades.

§ 3 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 25 till 26 i konstitutionsutskottet

från 70 till 71 i EU-nämnden

Kammaren medgav dessa utökningar.

§ 4 Val av extra suppleanter

Val av extra suppleanter företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i konstitutionsutskottet

Bassem Nasr (MP)

suppleant i EU-nämnden

Yusuf Aydin (KD)

§ 5 Anmälan om återkallelse av proposition

Tredje vice talmannen meddelade att regeringen genom skrivelse 2022/23:14 återkallat prop. 2021/22:272 *Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället*.

Skrivelsen lades till handlingarna.

§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2022/23:6

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:6 Anonyma donationer till partierna
av Märta Stenevi (MP)

Frågan kommer att besvaras tisdagen den 22 november 2022, pga.
arbetsanhopning.

Stockholm den 15 november 2022

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2022/23:26

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:26 Romansbedrägerier
av Alexander Christiansson (SD)

Frågan kommer att besvaras tisdagen den 6 december 2022, pga.
arbetsanhopning.

Stockholm den 15 november 2022

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2022/23:30

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:30 Sveriges klimat- och miljömål
av Joakim Järrebring (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 6 december 2022.
Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid
på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 15 november 2022

Miljödepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

Tredje vice talmannen anmälde en från riksdagsdirektören inkommen promemoria om regeringsbildningsprocessen och regeringsskiftet efter valet 2022. Promemorian lades till handlingarna och fogades som bilaga till detta protokoll.

§ 8 Anmälan om granskningsrapport

Tredje vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till utbildningsutskottet:
RiR 2022:23 Skolverkets statistikuppdrag – information, uppföljning och utvärdering

§ 9 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2022/23:13 till miljö- och jordbruksutskottet

2022/23:17 och 18 till finansutskottet

Skrivelser

2022/23:12 och 19 till socialutskottet

2022/23:16 till utrikesutskottet

§ 10 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande

2022/23:FiU13 Riksrevisionens rapport om statens finansiering av kommunerna

Justitieutskottets betänkanden

2022/23:JuU2 Snabbare lagföring av brott

2022/23:JuU3 Arrestantvakter och transportuppdrag

Trafikutskottets betänkanden

2022/23:TU2 Åtgärder för att förhindra illegal handel via post

2022/23:TU3 Undantag från lokaliseringsprincipen för kommunal bredbandsutbyggnad

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

2022/23:AU3 Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

2022/23:AU4 Riksrevisionens rapport om den statliga lönegarantin

§ 11 2019 års riksdagsöversyn (vilande grundlagsförslag m.m.)

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU3
2019 års riksdagsöversyn (vilande grundlagsförslag m.m.) (framst.
2020/21:RS5 delvis, bet. 2021/22:KU3, rskr. 2021/22:34 och rskr.
2021/22:44)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 16)

*Föreningsfrihet och
terroristorganisationer
(vilande grundlags-
förslag)*

§ 12 Föreningsfrihet och terroristorganisationer (vilande grundlagsförslag)

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU4
Föreningsfrihet och terroristorganisationer (vilande grundlagsförslag)
(prop. 2021/22:42, bet. 2021/22:KU13 och rskr. 2021/22:221)
föredrogs.

Anf. 105 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Debatten om våra grundlagar och vikten av dem pågår just nu med stark kraft, och jag välkomnar den debatten. Jag är ganska säker på att alla vi i KU skulle önska att grundlagsfrågor och värnandet av dem och våra fri- och rättigheter skulle debatteras lite oftare eftersom det är detta som vi arbetar mest med.

Detta ärende, KU4, om föreningsfrihet och terroristorganisationer debatteras nu för andra gången, eftersom grundlagsändringar alltid ska behandlas två gånger med ett val däremellan.

Fru talman! Nu ska jag gå in på själva ärendet. Då vill jag först konstatera att det i dag är straffbart att utföra terrordåd. Det är straffbart att finansiera terror. Det är straffbart att uppmana till terror. Det är straffbart att rekrytera någon som ska göra ett terrordåd. Det är straffbart att lämna stöd till någon som på något sätt är inblandad i någonting med anknytning till terror. Det är straffbart att resa utomlands för att delta i terrorverksamhet. Det är straffbart att påbörja en resa om avsikten är att delta i terrorverksamhet, oavsett vad som händer sedan och så vidare.

Det är med andra ord förbjudet och straffbart att förbereda, planera och utföra terrordåd. Ändå sker terrorbrott i Sverige och i andra länder där lagstiftningen många gånger är skarpare än här, till exempel i länder där det också är förbjudet att vara medlem i en organisation som ägnar sig åt terrorism.

Det här förslaget handlar just om att göra det möjligt att förbjuda medlemskap och deltagande i organisationer som ägnar sig åt terrorism. Det kan ju låta självklart att det ska vara förbjudet att vara med i en terroristorganisation, men det är verkligen ett helt nytt steg när inskränkningar görs i vår grundläggande föreningsfrihet.

Den svenska föreningsfriheten regleras i regeringsformen och uttrycks som en frihet att sammansluta sig med andra för allmänna och enskilda syften. De rättigheterna infördes i regeringsformen 1976 och har nästan inte ändrats alls sedan dess. När det har gjorts ändringar har det i allmänhet

varit att våra fri- och rättigheter har utökats. Inskränkningar i våra centrala fri- och rättigheter har inte övervägts särskilt ofta.

Jag och Vänsterpartiet kan inte se att det finns några starka skäl för att göra inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna i det här läget. Alla handlingar är ju redan förbjudna.

Vår svenska lagstiftning brukar ta sikte på vad någon gör, inte vem hen är eller vad hen tänker. Det är en principiellt viktig ordning. Vänsterpartiet vill inte kriminalisera människor för deras tankar eller för vilka organisationer de tillhör, utan fokus måste ligga på att förhindra och bestraffa brottsliga handlingar som enskilda begår själva eller tillsammans med andra.

En fråga man verkligen kan ställa sig är vem som ska avgöra vad som är en terrororganisation. Sverige samarbetar mycket internationellt, också kring brottsbekämpning. Är det då organisationer som Orbán anser är terrororganisationer som svensk polis ska undersöka om personer här är medlemmar i? Hur blir det med dem som har fått politisk asyl i Sverige och som är medlemmar i en organisation som Erdoğan i Turkiet anser är en terrororganisation? Här i Sverige finns ganska många kurdiska flyktingar som Erdoğan anser är terrorister. Det har vi fått väldigt konkreta exempel på nu när vi ansöker om medlemskap i Nato. Det är till och med så att företrädare för den turkiska regimen namnger personer de vill ha utlämnade från Sverige.

Det finns ingen entydig definition av vad en terrororganisation är. Antidemokratiska strömningar, som vi ser på många håll i Europa, kan påverka vilka organisationer som kommer att beröras. Många organisationer som kämpar för politisk frihet eller mot diktaturer anses av sitt lands ledning vara terrorister. ANC i Sydafrika uppfattades av regimen som terrorister, medan i stort sett hela omvärlden ansåg att organisationen förde en helt rättmätig kamp.

Risken finns alltså att organisationer med demokratiska syften klassas som terrorgrupper, samtidigt som ett förbud inte alls träffar den typ av ensamma gärningsmän som utfört några av de allra värsta terrordåden i Europa och i världen.

Flera av de senaste årens fruktansvärda terrorhandlingar har begåtts av ensamagerande gärningsmän. Hur vanligt är det egentligen att terrorister agerar organiserat i en regelrätt föreningsverksamhet? Det framstår som väldigt oklart. Varken Anders Behring Breivik i Oslo, Anton Lundin Pettersson, som utförde skolattacken i Trollhättan, eller Akilov, som körde ihjäl och skadade människor med en lastbil här på Drottninggatan, var medlem i någon förening när de utförde sina dåd.

Regeringen menar att den här grundlagsändringen är ett viktigt verktyg för att bekämpa terrorism. Den kan dock slå fel, och dessutom undrar vi i Vänsterpartiet hur den är tänkt att fungera. Ska polisen be om att få ut medlemsregistret för föreningen IS? Kommer det i praktiken att leda till att några terrordåd stoppas?

I stället för sådana här verkningslösa inskränkningar i vår föreningsfrihet borde vi satsa på sådant som fungerar. Internationellt samarbete och samarbete mellan myndigheter är sådant som även Säpo lyfter fram. Fortsätt att utveckla det! Stoppa nyrekryteringen till våldsbejakande grupperingar, och agera så fort unga radikaliserar! Satsa på att bryta isoleringen för de unga som söker sig till våldsbejakande sajter på nätet! Prioritera

Prot. 2022/23:21
16 november

*Föreningsfrihet och
terroristorganisationer
(vilande grundlags-
förslag)*

utsatta områden, där vi vet att risken att hamna i våldsbejakande grupperingar är som störst! Motverka de miljöer där radikaliseringen pågår!

Med detta förslag riskerar vi bara att göra det svårare för människor som vill försvara demokrati, medan de som vill begå terrorbrott knappast kommer att bry sig. Alla terrorhandlingar och alla försök till terrorhandlingar är redan i dag kriminaliserade. Därför yrkar jag bifall till reservationen.
(Applåder)

Anf. 106 SUSANNE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! Vi har en skyldighet mot våra invånare och även mot dem som besöker vårt land. Man ska känna sig trygg här.

Jag vill kunna känna mig trygg när jag promenerar hem på Linköpingsgator efter den sena bioföreställningen eller, för den delen, när jag köper en hamburgare i Borlänge. Jag vill känna mig trygg med vetenskapen att det i vårt lands lagar inte finns plats för terroristorganisationer. Just i dag har vi möjlighet att göra det olagligt att ha samröre med terrorister och att vara en del av en terroristorganisation i form av en förening.

En terroristorganisation ska inte längre kunna kalla sig förening och därmed åtnjuta vår föreningsfrihet. Att kunna sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften är liksom yttrandefriheten, informationsfriheten, mötesfriheten, demonstrationsfriheten och religionsfriheten grundläggande i vår demokrati. Det är just vår demokrati vi värnar om här – en demokrati där terroristbrottslighet inte hör hemma.

Fru talman! Det går ju, tack och lov, inte att lagföra människor för hur de tänker, men samröre med terrorister och deltagande i terroristorganisationer fordrar att samhället vidtar alla nödvändiga åtgärder för att med all kraft bekämpa alla former av terrorism i syfte att värna det demokratiska styrelseskicket och vårt öppna samhälle. Således, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 107 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Vi lever i en tid präglad av stor osäkerhet. Det är en orolig tid då många människor har funderingar över vad framtiden bär i sitt sköte. Vi har mer våld i samhället och i världen än vad vi haft under lång tid.

I den här tiden präglas det öppna, demokratiska samhället av en svår balansgång mellan den öppenhet och frihet som vi har behov av och behovet av att skydda det öppna och demokratiska samhället.

Det här grundlagsförslaget är inte ute efter att begränsa människors frihet. Det är ute efter att skydda det öppna, demokratiska samhället. Allmänheten har rätt att begära att samhället vidtar de åtgärder som behövs för att skydda vårt öppna samhällsskick, och det är med detta syfte som lagförslaget är framtaget.

Jag tror att effekterna för samhället om människor upplevde att vi inte vidtar de åtgärder som behövs för att skydda samhället skulle vara alldeles förödande. Jag yrkar därför bifall till KU:s förslag till beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 16.)

**§ 13 Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten
(vilande grundlagsförslag m.m.)**

Prot. 2022/23:21
16 november

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU6

Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten (vilande grundlagsförslag m.m.) (prop. 2021/22:59 delvis, bet. 2021/22:KU14 och rskr. 2021/22:283) föredrogs.

*Ett ändamålsenligt
skydd för tryck- och
yttrandefriheten
(vilande grundlags-
förslag m.m.)*

Anf. 108 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Vi behandlar i dag det vilande grundlagsförslaget *Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten*. Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

När riksdagen i maj 2022 behandlade ärendet för första gången lämnade mitt parti Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet en gemensam reservation. Den gällde värnandet av den personliga integriteten i förhållande till sökdatas basers möjligheter att tillhandahålla känsliga uppgifter till en bred allmänhet. Det kan handla om tidigare domar men också, som nyligen omskrivits, om psykisk tvångsvård och missbruksproblem.

Fru talman! I denna kammare fördes då en saklig debatt. Varje parti redogjorde för hur man resonerat gällande den dåvarande regeringens förslag.

Det framhölls från dem som inte ville bifalla regeringens förslag i detta avseende att de föreslagna bestämmelserna skulle vara vaga och svårtolkade. Det hänvisades även till remissinstanser som avstyrkt förslaget på just dessa grunder. Det är förvisso en fullt acceptabel invändning, men som vår socialdemokratiska representant i vårens debatt, Per-Arne Håkansson, framhöll har utvecklingen på detta område visat sig gå i precis den oroväckande riktning som KU varnade för redan 2003.

I dag tillhandahålls känsliga personuppgifter online på ett sätt som de flesta av oss ser som djupt problematiskt. Regeringens förslag i våras var ett försök att adressera problemet efter årtal av utredningar och diskussioner. Till en början fanns det faktiskt en enighet över partigränserna, åtminstone som den kom till uttryck i 2018 års parlamentariska tryck- och yttrandefrihetskommitté.

Fru talman! Nu är läget som det är, och vi har ett vilande grundlagsförslag att ta ställning till. Vi socialdemokrater har i utskottet lämnat ett särskilt yttrande, där vi framhåller vår grundläggande inställning att den förra regeringens proposition borde ha bifallits i sin helhet. Vi är däremot inte beredda att förkasta hela grundlagsförslaget baserat på detta.

Det finns dock ett stort orosmoln framöver. Grundproblemet gällande den personliga integriteten kvarstår. En prövning i EU-domstolen om det svenska grundlagsundantaget och förenligheten med GDPR kan komma att få oanade konsekvenser för svensk tryck- och yttrandefrihet.

Det här är komplex materia, och jag kan konstatera, fru talman, att den nytillträdde regeringen med stor sannolikhet kommer att behöva hantera den här frågan under innevarande mandatperiod. Vi socialdemokrater hoppas att justitieministern återkommer med ett förslag som adresserar frågan. (Applåder)

Anf. 109 SUSANNE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! Jag ska belysa en annan sak i det här förslaget.

Ibland kollar jag på tv, och en sak som har slagit mig är att sedan millennieskiftet har program av mer förnedrande karaktär blomstrat. Även kränkningar har kanske inte varit bärande men ändå haft ett starkt inslag. Som tur är hittar jag lätt till stänga-av-knappen, men de som är med i de här programmen har liksom ingen stänga-av-knapp.

Låt säga att någon som deltar i ett svenskt tv-program skulle bli grovt förtalad. Vad kan vederbörande göra då? Jo, om programmet sänds från Sverige finns det goda möjligheter att få sin sak rättsligt prövad. Men – och det är detta som förslaget handlar om, fru talman – om programmet sänds i ett svenskt medium via satellit och med stark svensk anknytning, och där endast vissa bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen är tillämpliga, kan det vara svårt, ja nästan omöjligt, att ställa någon till svars i Sverige för ett brottsligt uttalande.

I fallet Arlewin stämdes programledaren för TV3:s program *Insider* i enskilt åtal för grovt förtal. Efter ett ganska långt tröskande genom svenska rättsinstanser togs målet till slut upp i Europadomstolen, som konstaterade att programmet, bortsett från det faktum att det sändes från England, var helt svenskt till sin natur, det vill säga att språket, innehållet, produktionen, innebörden och de svenska annonserna var avsedda för den svenska marknaden.

Det är inte på något sätt bra att i ett sådant fall behöva vända sig till en utländsk domstol, eller för den delen Europadomstolen, för att få sin sak prövad. Därför behövs en grundlagsändring för att säkerställa en prövning i Sverige.

I förslaget utvidgas yttrandefrihetsgrundlagens territoriella tillämpningsområde till att omfatta vissa satellitsändningar av program som i dag anses utgå från utlandet men som har en mycket stark svensk anknytning.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 110 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Tidigare ledamöter har redogjort för detta ärende i denna debatt. Det är ett vilande grundlagsärende. Det är sådant som vi hanterar i dag, helt enkelt.

Precis som tidigare ledamöter har redogjort för baserar sig förslagen på en parlamentarisk utredning, 2018 års tryck- och yttrandefrihetskommitté, som var näst intill enig om samtliga förslag.

Det är så vi brukar bereda ändringar i våra grundlagar. Vi utreder grundligt, gärna i en utredning där samtliga partier har representanter. Regeringen tar emot utredningen, och sedan sker en så kallad remissrunda där vem som helst, men särskilt de relevanta remissinstanserna, bjuds in att lämna sina synpunkter. Därefter brukar regeringen bearbeta och analysera alla synpunkter inför att man lägger fram sitt lagförslag, alltså propositionen, till riksdagen.

I detta ärende sa utskottet nej till att begränsa grundlagsskyddet för vissa söktjänster. Det var ett tillkännagivande och låg inte i utredningens förslag. Vänsterpartiet delade inte utskottsmajoritetens förslag i denna del, utan vi hade en gemensam reservation med Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Liberalerna.

I ett sådant här fall måste man andra gången antingen förkasta hela ärendet eller bifalla det. Vi har därför landat i ett särskilt yttrande, precis som övriga partier som hade en reservation förra gången, för vi är inte beredda att förkasta hela detta ärende, även om vi är kritiska till just denna del. Vi anser att man borde ha antagit den eniga utredningens förslag.

Fru talman! Att spara information är en viktig del i vårt informations-samhälle, särskilt när vi lever i en alltmer digital värld. Informationen be- hövs på en massa olika områden, men det finns också bestämmelser om hur uppgifter får lagras, hur de ska sparas och hur man får använda dem. Bland annat behandlar GDPR detta.

EU-domstolen kom för ungefär åtta år sedan fram till att enskilda har rätt att bli bortglömda av sökmotorer. Enskilda ska ha möjlighet att få åter- ta kontrollen över vilka uppgifter som cirkulerar i digitala kanaler och på webbplatser. Söktjänster med utgivningsbevis kan publicera personupp- gifter om exempelvis lagöverträdelse. Många medborgare kan uppleva att denna typ av söktjänster är ett integritetsintrång, och man brukar också framhålla frågan om rätten för enskilda att bli bortglömda. Denna rätt gäl- ler dock inte söktjänster med utgivningsbevis.

Detta är en av de saker som vi var kritiska till i vår reservation. Vi anser att man behöver förändra detta för att kunna skydda människors integritet bättre än i dag.

Som så ofta när det gäller grundlagen handlar det om en balans. Våra fri- och rättigheter att ta del av offentliga uppgifter står mot att värna den personliga integriteten.

Denna fråga har utretts flera gånger utan att förslag har lagts fram i kammaren som har vunnit gehör och bifall. Precis som Socialdemokrater- nas ledamot konstaterar vi att frågan kommer att återkomma och att det inte är ”optional”. Annars kommer EU tyvärr att gå in och reglera detta åt oss. Vi anser därför att man bör göra en viss begränsning i grundlagsskyd- det men att den aldrig får vara mer omfattande än nödvändigt. Just i detta fall behövs det dock en begränsning som är förenlig med den försiktighets- princip som brukar tillämpas. Men vi värnar också folks integritet och rät- ten att bli bortglömd.

(Applåder)

Anf. 111 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Mina kollegor har redogjort väl för ärendet och framtagan- det av det, så jag kommer att fokusera på Liberalernas syn på frågan om just söktjänster.

För liberaler är det fria ordet viktigt. Det är viktigt att värna och att fortsätta värna genom det särskilda skydd som tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen säkerställer i de situationer där starka ytt- randefrihetsrättsliga intressen gör sig gällande.

Samtidigt är personuppgiftsregleringens grundläggande syfte att värna enskilda individers personliga integritet när deras personuppgifter behand- las. När det gäller offentliggörande av vissa särskilt integritetskänsliga per- sonuppgifter, bland annat uppgifter om politisk eller religiös åskådning samt hälsa och sexualliv, innehåller mediegrundlagarna bestämmelser om undantag från det grundlagsskyddade området som medför att personupp- giftsregleringen i viss utsträckning ändå kan tillämpas. Men något motsva- rande undantag finns inte för uppgifter om lagöverträdelse.

EU:s dataskyddsförordning innehåller bestämmelser som syftar till att skydda den personliga integriteten med avseende på behandling av personuppgifter om lagöverträdelse. Sådana personuppgifter får endast behandlas under kontroll av en myndighet eller då behandling är tillåten enligt unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, där lämpliga skyddsåtgärder för de registrerades rättigheter och friheter fastställs. Ett fullständigt register över fällande domar i brottmål får alltså endast föras under kontroll av en myndighet.

Liberalerna hade gärna sett att skyddet för den personliga integriteten stärktes genom att begränsningar infördes i grundlagsskyddet för vissa söktjänster som offentliggör personuppgifter om lagöverträdelse. Vi ser dock inte att detta gör att vi kommer att förkasta grundlagsförslaget i sin helhet, och därmed kommer vi att bifalla det. Vi har också lämnat ett särskilt yttrande med våra synpunkter.

Anf. 112 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Det var inte min avsikt att uppta kammarens tid i denna debatt, men jag känner att vissa förtydliganden kan behöva göras, framför allt efter den gestaltning av vår hållning under vårens behandling av detta ärende som tidigare talare gav.

Vi konstaterade efter att ha sett remissinstansernas synpunkter på den del av grundlagsförändringarna som handlade om söktjänster med skydd av utgivningsbevis att kritiken var tung. Den handlade om att den öppning man ville skapa i våra grundlagar för att i vanlig lag kunna reglera och begränsa detta riskerade att bli för stor. En för stor öppning i våra grundlagar lämnar spelrum för tillfälliga opinionsyttringar i detta parlament att gå för långt, reglera för mycket och ta för stor andel av våra demokratiska fri- och rättigheter i anspråk. Det är tung remisskritik från tunga remissinstanser.

Mot bakgrund av detta sa vi att man måste titta på detta igen, och vi skickade en tydlig signal om det till den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Men under den tid frågan bereddes i Regeringskansliet återkom man inte med några konkreta förändringar för att omhänderta kritiken från remissinstanserna. Det var många samtal och diskussioner som alla syftade till att vi skulle förstå vitsen med att strunta i remisskritiken och gå fram med det framlagda förslaget. Vi valde dock att lyssna till kritiken, för till syvende och sist måste syftet vara att värna våra grundläggande demokratiska fri- och rättigheter, inte att öppna dem för större risker.

Fru talman! Det var bakgrunden, och det var därför vi inte valde att gå vidare med detta och fick en utskottsmajoritet i ryggen i det avseendet.

Men följetongen slutar inte här. Vi kommer att behöva fortsätta bereda denna fråga, för precis som tidigare talare har sagt är detta inte valbart. Vi behöver tillgodose behoven av konformitet med GDPR, alltså det EU-direktiv som finns gällande personlig integritet och personuppgifter.

Detta beklagar vi inte på något sätt utan ser fram emot, och vi vill se fortsatta ansträngningar för att bemöta detta. Men just den juridiska modell som valdes i detta fall och de formuleringar i den delegationsbestämmelse som skulle ha inneburit bifall i detta avseende kunde vi inte ställa oss bakom för att de skulle riskera att bli för omfattande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 14 Utlandsspioneri (vilande grundlagsförslag m.m.)

Prot. 2022/23:21
16 november

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU7
Utlandsspioneri (vilande grundlagsförslag m.m.) (prop. 2021/22:55 delvis, bet. 2021/22:KU16 och rskr. 2021/22:222)
föredrogs.

*Utlandsspioneri
(vilande grundlagsförslag m.m.)*

Tredje vice talmannen anmälde att Jessica Wetterling m.fl. (V, MP), med stöd av 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen, genom en skrivelse framställt yrkande om att de i betänkandet framlagda lagförslagen i punkt 2 och 3 skulle vila i minst tolv månader.

Yrkandet skulle tas upp till omröstning vid dagens votering.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Föreslagna lagändringar i rättegångsbalken, brottsbalken, lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott samt lagen om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet i det aktuella ärendet ska vila enligt 2 kap. 22 § regeringsformen.

Konstitutionsutskottets sammanträde har den 10 november 2022 justerat betänkande 2022/23:KU7. I betänkandet tillstyrker utskottet regeringens förslag till ovanstående ändringar.

Lagförslagen innebär bland annat att utlandsspioneri kriminaliseras och förs in i brottsbalken. Lagförslagen innebär även bland annat att utlandsspioneri, grovt utlandsspioneri och grov obehörig befattningsmed hemlig uppgift med grund i utlandsspioneri införs som meddelar- och anskaffarbrott i grundlagarna. Lagändringarna innebär således begränsningar av meddelarfriheten och anskaffarfriheten, alltså rätten att meddela och anskaffa uppgifter för publicering i grundlagsskyddade medieformer. Sådana inskränkningar bör föregås av noggranna överväganden avseende bl.a. proportionalitet, effektivitet och nödvändighet. Några sådana överväganden anser vi inte görs i tillräcklig utsträckning i den aktuella propositionen.

Med stöd av ovannämnda yrkar vi att förslagen till ändringar av rättegångsbalken, brottsbalken, lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott samt lagen om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet ska vila i minst tolv månader.

Stockholm den 15 november 2022

Jessica Wetterling (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Ida Gabrielsson (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Jan Riise (MP)

Märta Stenevi (MP)

Per Bolund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Anf. 113 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Vi ska nu diskutera ett grundlagsärende som har skapat debatt de senaste veckorna. Som vanligt kommer debatten sent inpå; det hade varit välkommet om argument med mera hade luftats tidigare. Men nu är vi där vi är.

De argument som har framförts om att förslaget bland annat försvårar journalistisk granskning av internationellt samarbete och annat ska jag försöka att diskutera. Jag kommer senare att beskriva vad som har gjorts för att försöka förhindra sådana begränsningar.

Till att börja måste man fråga sig vad det är för problem som man försöker komma åt med förslaget. En person som anskaffar uppgifter som är känsliga med hänsyn till rikets säkerhet i syfte att vidarebefordra dessa till exempel till en terroristorganisation med statsliknande kontroll över ett geografiskt område, till exempel IS/Daish, kan inte straffas med stöd av spioneribestämmelsen som den är utformad i dag. Den bristen i lagstiftningen åtgärdar vi nu.

Internationella freds- och säkerhetsfrämjande samarbeten bygger på förtroende mellan de länder som deltar. Vi måste också inom dessa samarbeten kunna skydda känsliga uppgifter. Därför är det rimligt att vi har en lagstiftning som inte tillåter att man exempelvis röjer en information till främmande makt eller terroristorganisationer.

Att röja hemliga uppgifter kommer inte att vara straffbart om det är försvarligt med hänsyn till syfte och övriga omständigheter. Vår bedömning är att granskande journalistik tydligen faller utanför det som är straffbart. Men det kan också handla om opinionsbildning eller avslöjande av missförhållanden. Det ska helt enkelt göras en helhetsbedömning av syfte och omständigheter.

Vidare bygger förslaget på att man gör en proportionalitetsbedömning. Det måste helt enkelt handla om synnerligen höga skyddsvärden. Syftet är inte heller att omöjliggöra journalistisk granskning. Det vore däremot helt ansvarslöst mot samarbetspartner att inte kunna beivra spridning som uppenbart har till syfte att skada, inte att kritiskt granska.

Den särskilda ordningen för tryckfrihetsbrott och yttrandefrihetsbrott med JK som åklagare och jury har också till syfte att värna tryck- och yttrandefrihet. Vi har en ytterligare skyddsfunktion i det. Vi menar att förslaget är utformat för att möjliggöra den besvärliga balansgång mellan öppenhet och sekretess som ett internationellt samarbete bygger på.

Om förändringarna skulle skapa oväntade problem är vi naturligtvis öppna för att se över lagstiftningen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i KU:s betänkande och avslag på det framförda förslaget.

Anf. 114 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Jag ska berätta en sak för ledamot Hans Ekström. Ibland verkar det som att Socialdemokraterna lever i tron att de har egen majoritet i denna kammare och att de fortfarande bestämmer allting på egen hand.

Det man gör med detta lagförslag är att man öppnar Pandoras ask. Socialdemokraterna har i flera sammanhang sagt att avsikten inte är det. Det stämmer säkert. Oftast när man gör grundlagsändringar är avsikten god. Det finns absolut ett gott syfte. Men det här är ett förslag som är präglad av naivitet.

Det kommer inte att leda till att man täpper till de luckor i lagen som man säger sig vilja åtgärda. Den försvarlighetsventil som man hänvisar till från i stort sett alla partier kommer att leda till en stor osäkerhet bland visselblåsare, journalister och publicister om vad som kommer att vara brottsligt och kriminellt att publicera och vad som inte kommer att vara det.

Bara att man får kännedom om någonting från en visselblåsare kan omfattas av obehörig befattning. Det är ett jättestort problem att man öppnar för den här grundlagsförändringen trots en enormt massiv kritik från alla remissinstanser som företräder den fria, oberoende och granskande journalistiken, som alla partier här inne säger sig vilja värna.

(Applåder)

Anf. 115 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Man kan diskutera var naiviteten ligger. Finns det kanske en naivitet om vi inte har instrument för att komma åt den som sprider information med syfte att skada svensk personal eller utländsk personal i internationella samarbeten? Det kanske man också kan kalla naivitet.

Det här förslaget är framtaget för att göra den besvärliga balansgång vi har att göra vad gäller öppenhet och transparens och också ge tillräckliga garantier för att inte terrororganisationer kan komma över information under skydd av den lagstiftning som har till syfte att skydda press och opinionsbildning.

Jag menar att förslaget klarar den balansen. Skulle det visa sig att det inte gör det tror jag att vi många i den här kammaren som förstår att vi måste göra någonting åt det.

(Applåder)

Anf. 116 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Jag hoppas verkligen att ledamoten har rätt och att det kommer att finnas en stor majoritet i denna kammare för att åtgärda de brister som i varje fall jag, mitt parti och vissa andra partier ser kan komma.

Om man bara hade velat komma åt exempelvis IS och sådana som har ett territorium men inte är en stat hade man kunnat göra det på ett mycket enklare sätt i lagstiftningen än vad man nu gör. Nu drar man också undan vår meddelarfrihet och en massa annat samtidigt och hänvisar till säkerhet.

Vi har en stolt tradition i Sverige av fria medier. Jag tycker att vi ska värna det. Vi ska ta in kritik från de remissinstanser som har påtalat vilka stora gråzonsproblem som kommer att uppstå till följd av den här förändringen.

Det kommer att leda till en enorm osäkerhet om vad man kommer att kunna publicera. Alla är inte jurister. Alla kommer inte att veta om de omfattas eller inte. Därför kommer människor att självcensurera sig. De kommer inte att våga vara visselblåsare.

Det är ett jättestort problem. Det var faktiskt lite naivt av den socialdemokratiska regeringen som lade fram detta förslag i våras att inte ta in det mer.

(Applåder)

Anf. 117 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Inför framskrivandet hade man lyssnat in remissinstanserna och byggt in garantier i förslaget för att försöka skydda de verksamheter och den insyn som vi är överens om är viktiga i ett demokratiskt samhälle.

Vem skulle vilja delta i ett internationellt samarbete med Sverige om vi inte kan skydda personal och våra samarbetspartner och den information vi får del av i de samarbetena? Det kanske finns ett mått av naivitet i den ändan.

Anf. 118 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Alla kanske inte vet det, men vi riksdagsledamöter vet att det finns ett rum bara en liten bit härifrån. Det är rummet för den goda gärningen. Där uppmärksammas personer som har visat ett stort mod och som har gjort stora insatser för andra människor. Till exempel uppmärksammas Raoul Wallenbergs gärning där. Jag tror och hoppas att också Anders Kompass en dag kommer att uppmärksammas i den goda gärningens rum.

Men det smärtar mig ganska mycket och gör mig beklämd att läsa hans vittnesmål i en artikel i Aftonbladet i går. Hans vittnesmål och beskrivning av hur utsatt och sårbar man är som visselblåsare är någonting vi alla här i denna kammare bör ta in och reflektera över. Och då riskerade han ”bara” att bli av med sitt jobb inom FN. Men han vågade det. Han vågade riskera sitt jobb för att kunna larma om FN-soldaternas övergrepp mot barn.

Fru talman! Detta betänkande är också ett vilande grundlagsförslag. Vi brukar ha en enighet i Sverige om att vi ser med stor oro på hur andra länder inskränker yttrandefriheten. Vi hörde också i partiledardebatten tidigare hur flera partiledare gav uttryck för oro över inskränkningar i yttrandefriheten och rättsstatens principer.

Vi brukar också ha en enighet i denna kammare om att vi ser med stor oro på när mediers arbete försvåras i andra länder där man inte längre kan granska eller skriva vad man vill – saker vi här i Sverige brukar se som självklara delar av vårt demokratiska samhälle.

Fria, självständiga, oberoende och granskande medier utgör ett fundament i bygget av en robust demokrati. I Sverige har vi en lång tradition av tryck- och yttrandefrihet, och vårt medielandskap innehåller en stor mångfald av tv- och radiokanaler och tidningar. Detta ska vi givetvis värna och vara stolta över.

I vår närhet ser vi nu också många skrämmande exempel på hur statskontrollerade medier, exempelvis i Ryssland, försvårar för människorna där att få en sann bild av vad deras armé gör just nu i Ukraina. Lyckligtvis finns det fortfarande modiga journalister och aktivister som trots hot och hat och med risk för sina egna liv försöker, och lyckas, tränga igenom den statliga propagandan.

Runt om i världen försämras villkoren för journalisters möjligheter att göra sitt viktiga jobb. Detta är en väldigt oroande utveckling. Förra årets pressfrihetsindex från Reportrar utan gränser visade att antalet länder där pressfriheten anses vara bra aldrig har varit så litet som nu.

I det ljuset bör man också se Vänsterpartiets kritik mot regeringens förslag. Vi anser att förslaget bör avslås i sin helhet. Jag yrkar därför bifall till samtliga reservationer – 1, 2 och 3 – i detta ärende.

Regeringens förslag innebär att nya tryck- och yttrandefrihetsbrott införs och att både meddelarfriheten och anskaffarfriheten inskränks.

Fru talman! För det första bör man när det gäller sådana här ärenden alltid vara försiktig med att införa nykriminaliseringar, alltså nya brott, särskilt när det gäller ändringar i våra grundlagar. Om man ändå ska göra ändringar ska de vara väl underbyggda och ha analyserats noga utifrån principerna om nödvändighet, effektivitet och proportionalitet. Man har inte heller, som oftast görs i sådana här frågor, utrett frågan i en bred parlamentarisk kommitté.

Vi anser därför att den utredning som förslaget bygger på inte har visat på något behov av att införa dessa nya brott. Redan i dag kan man bli åtalad för brott om man skadar rikets säkerhet.

För det andra, fru talman, konstateras det i utredningen att antalet fall som rör röjandet av känsliga uppgifter inom berörda internationella samarbeten inte verkar vara så stort men att det ändå är värt att kriminalisera eftersom det är så allvarligt och straffvärt. Detta blir ett väldigt konstigt cirkelresonemang. Om problemet med denna brottslighet inte är så stort, och kanske inte ens finns, är det väldigt svårt att se varför det finns ett behov av denna nykriminalisering.

För det tredje är vi väldigt oroade över vilka konsekvenserna kommer att bli om förslaget införs. En rad remissinstanser – ganska tunga, faktiskt – och en enad mediebransch har framfört massiv kritik, och även många oroliga svenskar har hört av sig nu när de fått kännedom om förslaget.

Exempelvis ser Journalistförbundet en stor risk för att lagförslaget kraftigt kommer att begränsa möjligheterna att rapportera om Sveriges agerande utomlands. Publicistklubben skriver att en begränsning av meddelarfriheten riskerar att få en starkt återhållande effekt på personer som deltar i eller på annat sätt får insyn i internationella insatser. De kommer inte längre att lämna uppgifter, och detta riskerar i förlängningen att leda till att uppgifter som borde bli kända antagligen kommer att förbli hemliga.

Man kan också notera det stora antalet ansvariga utgivare för olika medier som bara den senaste veckan på ett konkret sätt har visat hur detta kommer att påverka deras arbete – dagligdags.

Detta riskerar med andra ord att skapa en betydande självcensur hos medier och personer, som kanske inte längre kommer att våga slå larm om missförhållanden. Som Tidningsutgivarna påtalar kan förslaget också få en återhållande effekt för den allmänna yttrandefriheten och medborgarnas benägenhet att våga påtala oegentligheter.

Det är, fru talman, ett minst sagt både tydligt och oroande remissvar. Det gäller särskilt i den tid vi nu lever i, när vi ser hur blockering och censur på ett effektivt sätt används för att strypa människors tillgång till information. Man måste fråga alla dessa partier och deras företrädare i denna kammare vilka missförhållanden och vilka journalistiska avslöjanden de vill tysta ned. Vad är det som allmänheten inte ska få kännedom om?

En annan del i förslaget innebär en ökad möjlighet att använda hemliga tvångsmedel, till exempel hemlig avlyssning, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning. Utöver det djupt problematiska att detta kan riskera att röja källskyddet har Integritetsskyddsmyndigheten riktat allvarlig kritik mot förslaget eftersom de anser att utredningens proportionalitetsanalys när det gäller användning av hemliga tvångsmedel inte uppfyller de krav som ställs på en sådan analys i regeringsformen.

Extra anmärkningsvärt är kanske, fru talman, att vår dåvarande kulturminister Jeanette Gustafsdotter deltog som expert i just denna utredning. I sitt yttrande skrev hon så här: Ingen torde heller anse att massmedierna ska tiga om sådana samarbeten som det här är frågan om, inte heller att deras information och nyhetsförmedling ska begränsas till någon sorts kommunicéartad journalistik som inskränker sig till referat och återgivande av officiellt meddelad information från Försvarsmakten eller andra myndigheter. Risken är dock uppenbar att ett upptagande av de aktuella brotten i brottskatalogen får just den hämmande medieeffekt som utredningen tar avstånd från. Mot den bakgrunden kan inte jag ställa mig bakom utredningens förslag i denna del.

Med andra ord riskerar man att medierna blir en megafon för Försvarsmakten.

Vänsterpartiet anser att regeringens förslag är dåligt underbyggt och att det innebär oacceptabla inskränkningar i våra grundlagar. Förslaget riskerar att ge utländska stater en stor möjlighet att påverka vad som får och kan skrivas i Sverige. Detta är inte bara skadligt för Sverige utan också för vår demokrati och vår säkerhet långsiktigt. Förslaget är helt oproportionerligt.

Värt att notera är att Liberalernas partiledare Johan Pehrson ansvarade för Liberalernas yttrande inför det förra beslutet. Han skriver: ”Att journalister rapporterar om eller avslöjar missförhållanden eller övergrepp inom internationella insatser skulle tydligt kunna skapa irritation hos länder som Sverige samarbetar med, och kanske i vissa fall även skada Sveriges relationer till dessa länder. Men det fria ordet kan inte vara underordnat sådana statspolitiska hänsyn.”

Han fortsätter: ”Sammanfattningsvis anser jag att regeringens lagförslag inte har den tydlighet och förutsägbarhet som är nödvändig för att inte enskilda av försiktighetsskäl ska avhålla sig från att utöva sin grundlags-skyddade yttrande- och informationsfrihet. Om förslaget inte kan förtydligas och revideras bör propositionen därför inte bifallas.” Det är ord som jag instämmer i, men tyvärr gör inte längre Liberalerna det.

Jag vill också lite kort uppmärksamma den debatt som har föregått detta förslag, fru talman. Jag vill särskilt beklaga att flera partier som stöder förslaget har undvikit att svara på mediernas frågor och redogöra för sin ståndpunkt. Man har faktiskt ett ansvar – det har alla vi folkvalda i denna kammare och runt om i kommuner och regioner – att svara, förklara och redogöra för hur vi har tänkt och inte krympa en debatt som pågår. Det är faktiskt lite ynkligt. Jag tror tyvärr att det kommer att spå på det politikerförakt som vi gemensamt borde motverka. Dessutom borde vi givetvis värna det förtroende som vi nyligen har fått.

(Applåder)

Anf. 119 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! Tack för ett mycket intressant anförande, Jessica Wetterling! Om förslagen hade varit utformade på det sätt som Jessica Wetterling beskriver här i talarstolen hade jag varit väldigt orolig, men det finns några viktiga saker att ta upp.

Jag ska till exempel ta upp det faktum att vi redan i dag har en spionerilagstiftning som i många delar är snarlik den som nu läggs fram gällande utlandsspioneri – men med ett väldigt stort undantag, fru talman. Det finns inget försvarlighetsundantag i dagens spionerilagstiftning som gäller inre frågor i konungariket Sverige. Hur kan det alltså vara slutet för vår tryckfrihet, vår meddelarfrihet och vår yttrandefrihet om vi har en lagstiftning och föreslår en snarlik sådan men lägger till ett undantag i syfte att säkra bland annat meddelarfriheten?

Vi ska komma ihåg att det alltså inte är något oaktsamhetsbrott som införs i lagstiftningen, utan syftet – vilket en åklagare måste kunna styrka i domstol för att en dom ska kunna falla – ska vara att gå främmande makt till handa och skada rikets angelägenheter.

Dessutom är det ju inte så att en hemlig uppgift blir olaglig bara för att man råkar få den i knät. Den brottsrubricering som ledamoten famlade efter tidigare är grov obehörig befattning med hemlig uppgift. För att brottet ska anses vara grovt måste det alltså finnas försvårande omständigheter. En publicist som får en uppgift från en uppgiftslämnare ska alltså enligt det nya lagförslaget utsätta sig själv för försvårande omständigheter innan en sådan gärning kan anses vara olaglig.

Hur passar några av dessa rekvisit in på en vanlig uppgiftslämnare som vänder sig till en redaktion och vill uppdaga oegentligheter?

Anf. 120 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Erik Ottoson; jag har nu skrivit upp begreppet grov obehörig befattning så att jag kommer ihåg det inför framtiden.

Jag vill först påpeka att jag inte gör den här bedömningen på egen hand. En enad mediekår gör samma bedömning som Vänsterpartiet. Det här förslaget – även om det finns en försvarlighetsventil, vilket Vänsterpartiet tycker är bra – öppnar upp för en stor gråzon och stor osäkerhet. Man kanske får komma ihåg att vissa av oss här i kammaren kan vara jurister till yrket men att journalister framför allt är journalister. Inte heller visselblåsare behöver nödvändigtvis vara jurister.

Detta leder till en stor gråzon där det kommer att finnas stor osäkerhet gällande vad man kan befatta sig med, vad man kan lämna för uppgifter och vad det kan leda till i framtiden. Det är det stora problemet.

Anf. 121 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! Den gråzon som eventuellt uppstår blir ju inte målad i skarpare färger för att det finns företrädare i den här kammaren som gör den gråare och väcker oro kring att man på det här sättet skulle förbjuda saker som de facto inte förbjuds eller kriminalisera situationer som de facto inte kriminaliseras.

Vår uppgift måste rimligtvis vara att tydliggöra för en orolig mediekår vad som är juridiskt rätt och fel i det här avseendet. Sedan ska vi vara väldigt tydliga med att detta är svår juridisk materia – absolut – men det gör bara att vår uppgift blir än viktigare, det vill säga att förklara vad detta handlar om.

Du kan inte bli dömd enligt denna nya lagstiftning om du inte har uppstået att gå främmande makt till handa eller skada rikets intressen eller rikets säkerhet. Du kan inte heller bli dömd för vanlig obehörig befattningsmed hemlig uppgift bara för att du får den i knät, utan det måste finnas försvårande omständigheter. Dessa saker har lyst med sin frånvaro i den allmänna debatten.

Vad gäller detta med att gömma sig för medierna kan jag inte känna att jag identifierar mig med den bilden. Jag kommer att finnas tillgänglig för medierna utanför denna kammare direkt efter detta, och jag finns absolut tillgänglig för medier som vill ha kommentarer. Jag har också lämnat kommentarer till flera olika medier. Tyvärr finns det de som har hävdats att man har varit oanträffbar trots att man inte har fått ett telefonsamtal från den aktuella tidningen, och det är också en intressant upplevelse, kan jag meddela.

Sammantaget blir vår uppgift kanske än viktigare, nämligen att förklara vad detta rör sig om. Man blir inte dömd för att man råkar lämna en uppgift som handlar om någonting hemligt om det inte är så att man har som syfte att gå främmande makt till handa eller skada rikets säkerhet eller har försvårande omständigheter när man får en sådan här uppgift i knät.

Anf. 122 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Ledamoten pratar mycket om försvårande omständigheter, uppsåt och sådant. Det är givetvis en bedömningsfråga, och det är just det som är skälet till att många jurister inom exempelvis Journalistförbundet framför omfattande kritik. Jag säger inte att journalister är helt utan juridisk kompetens; det var inte det som var min slutsats i den förra repliken.

Ledamoten pratade i ett tidigare ärende om vikten av att ta in tunga remissinstansers kritik. Jag tycker inte att man har gjort det i detta fall. Man har lagt till en försvarlighetsventil – absolut – och det är bra. Men detta skapar en gråzon och en osäkerhet. Och kritiken från de tunga remissinstanserna, som man säger sig vilja lyssna till, har ju bestått även efter att man lade till försvarlighetsventilen. Men i det här fallet är det tydligen inte så viktigt att lyssna på tung kritik från remissinstanserna. Jag beklagar verkligen det. Jag tycker att det är synd.

(Applåder)

Anf. 123 LARS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Till att börja med yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Vi behandlar alltså konstitutionsutskottets betänkande KU7, där utlandsspioneri föreslås kriminaliseras och införs som ett tryck- och yttrandefrihetsbrott. Lagförslaget innebär bland annat att utlandsspioneri, grovt utlandsspioneri och grov obehörig befattningsmed hemlig uppgift med grund i utlandsspioneri kriminaliseras och förs in i brottsbalken.

Då förslaget i vissa delar gäller grundlagsändringar krävs det att riksdagen röstar lika två gånger med ett riksdagsval emellan. Förslaget har haft stöd från en överväldigande majoritet under Sveriges båda senaste regeringar, och det stödet har speglats även i konstitutionsutskottet.

Hotet må i dag vara av något annorlunda karaktär än under den förra regeringen. Då stod Sverige bland annat ut som ett av de medlemsländer i EU som hade allra flest frivilliga som åkte ned till Mellanöstern för att strida för Islamiska staten, medan dagens hot finns lite närmare inpå oss rent geografiskt. Men oavsett om hoten kommer från Islamiska staten, al-Qaida, al-Shabab eller diktatoriska stater i vårt närområde är det uppenbart att Sverige måste skärpa sin lagstiftning på området.

Dagens straffrättsliga skydd för känsliga uppgifter är enligt denna och den förra regeringen bristfälligt. Det nu gällande regelverket kan i värsta fall helt falla utanför det straffbara området och i bästa fall enbart bestraffas som brott mot tystnadsplikt.

Så sent som i förra veckan väcktes åtal mot ett par iranska bröder med svenskt medborgarskap som misstänks ha sålt försvarshemligheter till Ryssland, kanske i över tio års tid, och det är tyvärr sannolikt inte den sista händelsen vi tvingas leva med. Det gör det tydligt att vi inte kan ha ett relativt tandlöst regelverk på området.

Gärningar som kan få allvarliga konsekvenser för Sverige, Sveriges säkerhet och våra internationella samarbeten och relationer kräver att vi har ett rättsskydd närmare och i linje med det i andra länder med en gemensam rättstradition, exempelvis våra omedelbara grannländer och andra EU-medlemmar.

Vissa farhågor har nämnts vad gäller exempelvis grävande journalistik. Jag noterar dessa farhågor men håller inte med om att de på något vis skulle vara tillräckliga för att inte iscensätta denna förbättring av rådande regelverk. Syftet är ju på intet sätt att inskränka press- och yttrandefriheten utan snarare som sagt att förbättra ett bristfälligt rådande regelverk och komma närmare rådande regelverk hos exempelvis våra nordiska grannar, som uppenbarligen inte ser något speciellt kontroversiellt i sina respektive regelverk.

Att obehörigen anskaffa eller röja uppgifter med ett direkt uppsåt att gå främmande makt till handa torde vara okontroversiellt, i Sverige så som i våra grannländer. Vi upplever det som säkerställt att lagstiftningen inte träffar gärningar som har ett journalistiskt eller opinionsbildande syfte. (Applåder)

Anf. 124 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna brukar ju inte vara någon stark förespråkare för ett starkt public service. Min uppfattning och min tro är dock att Sverigedemokraterna ändå tycker att det är viktigt med en stark yttrandefrihet. Särskilt på digitala plattformar brukar Sverigedemokraterna utmärka sig genom att säga att exempelvis privata företag inte ska få inskränka yttrandefriheten. Jag skulle vilja höra från ledamoten Lars Andersson vilken journalistik och vilka avslöjanden det är som Sverigedemokraterna inte vill se.

Jag har också noterat i ett stort antal artiklar att Sverigedemokraterna inte har velat ge uttryck för sin hållning. Varför redogör man inte för hur

man har kommit till den här ståndpunkten, nu när man är för detta förslag som ändå har fått en del omfattande kritik?

Sedan måste jag nämna någonting om det spionerifall som uppdagades i helgen. Jag ser väldigt allvarligt på det, och det tror jag att ledamoten Lars Andersson också gör. Men det fallet träffas ju inte av detta. Vanligt spioneri begår man ju inte genom att publicera någonting i ett massmedium eller på en hemsida. Man brukar ha en uppdragsgivare, i det här fallet kanske ryska staten, och sedan läcker man information direkt till denna. Man går inte omvägen via ett utgivningsbevis, via någon form av bulvan eller journalist eller via att säga att man själv är journalist.

Jag förstår heller inte riktigt varför ledamoten gör kopplingen till detta väldigt allvarliga spionerifall.
(Applåder)

Anf. 125 LARS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågan! Jag drog bara ett av många exempel som man kunde dra upp vad gäller spioneri i allmänhet. Jag tycker att det regelverk vi har, som i dag är relativt tandlöst, måste gå lite mer i linje med vad många andra länder har till sitt förfogande.

Som sagt ser jag inte detta som en inskränkning i tryck- och yttrandefriheten över huvud taget. Även om man målar upp olika tänkbara, potentiella, hypotetiska scenarier om hur detta kommer att appliceras och inte appliceras är jag väldigt trygg med, när det väl kommer till kritan och vi har ett konkret ärende, att lagen kommer att appliceras enligt det här regelverket så som det var tänkt. Det kommer inte att ha någonting med att inskränka tryck- och yttrandefriheten att göra.

Anf. 126 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! De facto inskränker vi ju våra grundläggande fri- och rättigheter. Det står faktiskt i utskottets gemensamma pressmeddelande på riksdagens hemsida, om jag inte minns helt fel. Särskilt när det gäller meddelarfriheten står det i alla fall så.

Jag håller med. Jag hoppas att detta inte kommer att leda till det som jag är orolig för. Men om vi nu ska titta på omvärlden kan vi också titta på våra nordiska grannländer. Vi kan titta på Finland och Danmark. Där har man en annan lagstiftning än den vi har i Sverige, och där blir journalister åtalade för spioneribrott. Det är ett stort problem.

Jag tycker inte att vi ska harmonisera vår lagstiftning till att inskränka våra fri- och rättigheter. Jag tycker att vi ska värna dem. Jag tycker att alla partier i denna riksdags kammare borde tänka till en gång till.

(Applåder)

Anf. 127 LARS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet gör en analys. Till er stora kredd är ni faktiskt det enda parti som konsekvent har varit emot det här förslaget. En överväldigande majoritet gör en helt annan analys, och det är bara att respektera.

Jag ser över huvud taget inte detta som någonting som går emot mediernas rätt att uttrycka eller skriva någonting. Det har ju utformats ett krav på att gärningspersonen genom gärningen ska ha ett direkt uppsåt, en

avsikt, att gå en främmande makt eller motsvarande till handa. Jag tycker att ventilerna är tillräckliga, och jag välkomnar beslutet.

Men som sagt: All kredd för att ni som enda parti har varit konsekventa i er kritik mot förslaget!

Anf. 128 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Utredningen som ledde fram till den föreslagna lagen om utlandsspioneri presenterades under S-MP-regeringens tid för några år sedan. Det var alltså långt före Rysslands anfallskrig i Ukraina och långt innan diskussionerna om Natomedlemskap över huvud taget fanns på agendan.

Vid den tiden handlade det mer om hur IS slutgiltigt skulle besegras och hur vi skulle undvika att känslig information hamnade i händerna på al-Qaida. Förslaget till ny lagstiftning kom därmed att handla om att kriminalisera den sortens informationsöverföring till främmande makt eller liknande organisation med syfte eller risk att skada svenska samarbeten och samarbetspartner.

För att möjliggöra journalistiskt arbete och visseblåsande med avsikt att uppmärksamma oegentligheter eller andra missförhållanden i samarbeten med andra länder infördes ett ”försvarlighetsundantag” för att göra det möjligt att publicera uppgifter om exempelvis övergrepp eller andra brister inom svenska internationella samarbeten. Utifrån det underlaget presenterades den proposition som vi nu har på bordet för en första av två omröstningar i våras, till den del det gäller grundlagar för tryckfrihet och yttrandefrihet.

Med all respekt för dem som engagerade sig då kan man kanske ändå säga att debattens vågor inte gick så väldigt höga vid den tiden. Förslaget antogs också, som ni alla vet.

Fru talman! Även Miljöpartiet röstade ja till förslaget i det första av de två beslut som krävs för att ändra eller göra tillägg i en grundlag, framför allt med avsikt att täppa till hål i den befintliga spionerilagstiftningen, med det nämnda försvarlighetsundantaget. Detta var våren 2022, alltså för bara några månader sedan.

Inför den andra och slutliga omröstningen som ska hållas i kammaren senare i dag, med justering i KU förra veckan, har debatten däremot tagit rejäl fart.

De som ser förslaget som rimligt har hävdats att det i huvudsak har haft till syfte att komplettera befintlig lagstiftning med likartade regler också för internationellt samarbete med andra stater och liknande. De risker för självcensur och att angelägen information om missförhållanden därmed inte kommer fram antas av lagens tillskyndare och förespråkare vara begränsade.

Men det har också uttryckts en stor oro kring avgränsningar, otydligheter och tolkningar av den föreslagna lagtexten. Exempel på hur lagen skulle komma att tillämpas saknas också.

Kritiker har framhållit att inskränkningarna i yttrande- och tryckfrihet trots försvarlighetsundantaget är mycket långtgående och inte tillräckligt väl motiverade. Andra har tagit upp de gränsdragningsproblem som skulle kunna leda till en situation där journalister och civilsamhällets organisationer väljer att avstå från att publicera uppgifter av rädsla för rättsliga efterverkningar.

Fru talman! Miljöpartiet har stor förståelse för invändningarna. Transparens, öppenhet, försvar av delaktighet och tillgänglig information är viktiga värden för oss.

Vår förnyade avvägning av för- och nackdelar utifrån de förändrade förutsättningarna har landat i att vi i dag kommer att rösta nej till förslaget. Vi finner att det drastiskt förändrade läget i världen med det ryska anfallskriget i Ukraina och i synnerhet Sveriges ansökan om medlemskap i Nato har skapat förutsättningar för internationella relationer som varken till antal eller komplexitet hade kunnat förutses vid tiden för propositionens tillkomst.

Vi har också uppmärksammats på att förslaget har brister i tydlighet, särskilt när det gäller det så kallade försvarlighetsundantaget. Det är tänkt som en sorts ventil som gör publiceringar och andra offentliggöranden lagliga så länge syftet inte är att skada Sverige och våra relationer med andra stater och mellanstatliga organisationer.

För Miljöpartiet är det självklart att vi ska ha en robust lagstiftning mot spioneri. Samtidigt är det viktigt att medier och civilsamhälle är trygga med att deras granskande verksamhet inte är hotad. Den källa som sitter på känsliga uppgifter om missförhållanden ska våga tala fritt. Det är inte de som ska vara måltavlan här. Udden ska riktas mot dem som vill skada Sveriges och våra samarbetspartners säkerhet.

Fru talman! Här hade jag tänkt yrka avslag på propositionen. Det ska jag också göra. Med de uppgifter och inlägg i debatten som har kommit de senaste dagarna tycker jag att vi har en del att fundera över. Det skulle kunna motivera mitt och vårt förslag, det vill säga att ge det här ytterligare betänketid.

Det handlar delvis om oss som lagstiftare. Vi har kanske inte helt gjort vår läxa i alla sammanhang. Vi har haft svårt att förklara för dem som har varit kritiska eller undrande. Vi har kanske haft lite bråttom med att få igenom detta med bara några månaders mellanrum mellan första och andra förslaget.

Vi kan också fundera över medierna, som har varit sena på bollen, som man säger. Det har inte heller varit lyckosamt för diskussionen. Allt detta har kommit de senaste veckorna.

Så kan vi inte ha det. Vi kan inte ha ett samhälle där medierna inte litar på lagstiftaren och där lagstiftaren inte lyssnar på medierna eller civilsamhällets organisationer. Medierna får här betyda en stor grupp, medierna och civilsamhället.

Jag tycker att det är i allra högsta grad rimligt att öppna för möjligheten att detta får ta ett år till, precis som vi har föreslagit som reservalternativ, genom att till att börja med avslå propositionen. Om det till äventyrs inte skulle bifallas har vi tillsammans med Vänsterpartiet lämnat in en begäran om en vilandeförklaring. Om den bifalles innebär det att vissa delar i propositionen skulle kunna förklaras vilande i minst ett år. Detta skulle ge plats åt ytterligare beredning och en levande debatt, som är viktig vid stora förändringar, inte minst av våra grundlagar, och i den debatt som nu har sett dagens ljus.

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 129 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja be om ett par förtydliganden, framför allt ett. Jag ska kanske stå för ett eget förtydligande.

Jan Riise beskriver i talarstolen att försvarlighetsundantaget är det som gör att det krävs uppsåt. Så är inte fallet. Det vill jag vara väldigt tydlig med. Försvarlighetsundantaget står på egna ben. Uppsåtsbehovet står på egna ben. Det är två olika saker, två stycken grundmurar och försvarsmurar runt den här lagstiftningen.

När det gäller vilandeförklaringen kanske Jan Riise kan förklara för mig det geniala i att den kan omfatta de delar av propositionen som han och Miljöpartiet vill släppa igenom men inte de delar av propositionen som Jan Riise och Miljöpartiet inte vill släppa igenom. Resultatet av en vilandeförklaring skulle mest sannolikt bli att grundlagsförslagen kommer att beslutas om och vinna laga kraft men att de delar som inte är grundlagsförslag, som han inte har lika stora invändningar mot, blir försenade ett år.

Vill Jan Riise vara så vänlig och förklara för mig och kammaren det kloka bakom detta?

Anf. 130 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för dina invändningar! Jag beklagar verkligen om jag inte gjorde skillnad på försvarlighetsundantaget och syfte och uppsåt här. Det är klart att jag vet det.

Men detta belyser lite det jag var ute efter. Vi i den lagstiftande församlingen har inte varit tillräckligt duktiga på att förklara den ganska komplicerade juridik som ligger bakom förslagen. Och det blir inte enklare av att vi kastar in ett vilande förslag, som är ännu svårare att förklara.

Jag tror inte att vi kan använda det i grundlagsfrågorna, precis som ledamoten påpekade. Det kan däremot gälla frågorna 2 och 3 eller b) och c), som handlar om förändringar och tillägg i brottsbalken och rättegångsbalken.

Jag tänker att om det här skulle bifallas måste hela processen tänkas om. Grundlagsändringen i sig räcker inte för att åstadkomma det som var avsikten med den här propositionen.

Anf. 131 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra.

Jag har en annan fundering. Miljöpartiet beskriver sin omvändelse i frågan, från att vara för till att nu vara emot, utifrån att det blir fler samarbeten med andra länder – alltså det som var syftet att möjliggöra med propositionen.

Kan Jan Riise beskriva Miljöpartiets överväganden när man i steg ett ställer sig bakom en proposition som syftar till att möjliggöra för fler samarbeten med andra länder och att man när fler samarbeten med andra länder blir möjligt och är på väg att genomföras får kalla fötter och backar? Vill Jan Riise vara vänlig och redogöra för de överväganden som ledde fram till den slutsatsen?

(ANDRE VICE TALMANNEN: Innan jag ger Jan Riise ordet vill jag ha ett förtydligande inför stundande votering. Innebär avslagsyrkande och vilandeförklaring att Jan Riise yrkar bifall till såväl reservation 1 som reservation 2 och reservation 3? Är det korrekt?)

Anf. 132 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Ja, det är korrekt. Tack för frågan!

Fru talman! Den resa som vi har gjort försökte jag beskriva i anförandet. Det började under en period då det talades om IS, al-Qaida och Finland, om jag är rätt underrättad – inga jämförelser i övrigt. Det var en period då antalet tänkbara kontakter var ganska begränsat.

Som jag sa hade vi då inte en susning om det här med Nato. Det är inte det som är det avgörande. Men det innebär att möjligheterna till förtroendebrister i en relation med en annan stat eller en mellanstatlig organisation ökar väldigt mycket. Likaså ökar möjligheterna när det gäller sakers förhållanden, missförhållanden, oegentligheter och andra tillfällen som vi skulle vilja uppmärksammas. Det ökar kanske inte exponentiellt men ganska kraftigt med antalet tänkbara partner, både länder och organisationer. Det var väl det vi var ute efter.

När det gäller processen som ledde fram till att jag och vår riksdagsgrupp vill säga nej till propositionen har den många fler dimensioner. Dem tänker jag kanske inte gå in på här. Men bland de viktigaste har vi förstås det publika deltagandet i diskussionen, som inte fanns tidigare. Medierna och civilsamhället har uppvaktat inte bara oss utan jag misstänker även alla er. Vi fann det då för gott att omvärdera situationen utifrån det förändrade läget.

Anf. 133 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Den lagstiftning vi diskuterar i dag är minst sagt komplicerad med många dimensioner. Förhoppningsvis innebär den här kammardebatten att vi kan göra det tydligare ungefär vad det är saken handlar om.

Ett förtydligande fick vi alldeles nyss. Det var inte bara det som Miljöpartiet först angav som sin huvudsakliga anledning till att vända, utan det var också det opinionsmässiga trycket som har uppstått i den här diskussionen som har gjort att Miljöpartiet nu har en annan uppfattning.

Fru talman! Min uppfattning är att så behandlar man inte så svåra, allvarliga och komplexa frågor som grundlagsförslag.

Vad handlar det här ärendet egentligen om? Jo, det handlar om att vi i dag har en spionerilagstiftning i Sverige som innebär en rad olika inskränkningar när det gäller vilken form av information man får läcka på olika sätt. Det gäller inte bara direkta läckor till en uppdragsgivare; spridning av information som har inhämtats i syfte att gå främmande makt till handa och att skada Sverige är också det en form av spioneri. Det är viktigt att ha i åtanke.

Vad är problemet? Har vi uppmärksammat en lång rad artiklar med information som borde ha hållits hemlig? Nej. Problemet är att vi har en möjlighet i vår grundlag och vår lagstiftning som innebär risker för spridning på det viset, framför allt i kombination med hur vår tryck- och yttrandefrihet är beskaffad. Det har gjort att andra länder har varit försiktiga med att ge information till Sverige, och det har försvårat våra relationer och vårt samarbete inte bara när det gäller relationer till andra länder i allmänhet utan också när det kommer till sådana viktiga saker som att bygga för-svar tillsammans.

Absolut tog det sitt ursprung i den så kallade Hultqvistdoktrinen, att bygga säkerhet tillsammans med Finland, men det är inte heller så att antalet kontakter med andra har ökat så till den milda grad på grund av vårt Natointräde att det bör ha någon direkt påverkan. Det är nämligen så att vi har varit ett partnerskapsland till Nato och fått stora mängder underrättelseinformation skickad till oss men också stora mängder underrättelseinformation undanhållen från oss av olika anledningar. Risken för spridning med grundlagsskydd torde var en av dem.

Varför är det viktigt att skydda vårt rike mot spioneri och utlandsspioneri? Det handlar i grunden om att skydda vårt statsskick. Det handlar om försvaret av vår demokrati, försvaret av vår tryck- och yttrandefrihet och försvaret av vårt fria liv och vår fria livsstil här i Sverige – det vi håller kärt och det som konstitutionsutskottet har som sin absolut viktigaste uppgift att alltjämt försvara.

Den lagstiftning som i dag föreslås kring utlandsspioneri är i många delar snarlik den lagstiftning som finns för spioneri generellt sett. Man ska ha till uppsåt att gå främmande makt till handa. Man ska ha till uppsåt att skada svenska intressen. I detta finns ett försvarlighetsundantag som man införlivar för att verkligen, utöver de skyddsmurar som redan finns på plats i befintlig spionerilagstiftning, ytterligare höja skyddsmurarna för vår tryck- och yttrandefrihet. Det undantaget betyder någonting, fru talman. Det är inte obetydligt alls.

Då finns det de som önskar att man i förarbeten och i utskottets utlåtande skulle konkretisera väldigt mycket tydligare vad det här kan tänkas handla om. Men i Sverige har vi en rättstradition som fungerar på ett visst sätt. Den bygger på att vi har fria domstolar och att våra domare dömer under lagarna och tolkar vår lagstiftning. Den här kammaren har inte till uppgift att tolka lagstiftningen. Det är ett annat viktigt värde vi som politiker i allmänhet och konstitutionsutskottets ledamöter i synnerhet har att bevaka: domstolarnas självständighet att döma.

Det är också en viktig fråga att ta med sig i detta som gör att vi bör vara återhållsamma med att bli alltför konkreta. Det finns många lagstiftningar som vi genomför utan att i detalj ha redogjort för hur de ska tillämpas. Det vore olämpligt att göra det i alltför stor utsträckning. Det finns också i förarbetena ganska mycket som kan vägleda. Förarbetena är ju det raster, den tolkningsnyckel vilken man ska använda för att tolka det som står på raderna i lagboken, det som står på raderna i det här förslaget.

Det enda brott som vi inte inför här som möjligen skulle kunna vara ett oaktsamhetsbrott gäller grov obehörig befattning med hemlig uppgift. Jag hade ett replikskifte med ledamoten Wetterling kring detta för en liten stund sedan, och en av de saker som vi då diskuterade var just detta.

Bara för att tydliggöra: För att det ska anses som ett grovt brott i svensk rätt är det ganska mycket som måste till. Grovt blir det om det finns en rad försvårande omständigheter, alltså inte bara om man råkar få en uppgift i knät, inte ens om man till och med har eftersökt uppgiften. Det måste vara någonting ytterligare som försvårar detta.

Det är heller inte så som det har låtit i medierna i olika sammanhang att alla meddelare och alla visseblåsare nu ska börja skälva i sina skor. Man måste komma ihåg att åklagaren – i det här fallet är exklusiv åklagare Justitiekanslern – i varje fall med stödbevisning måste bevisa att uppsåtet har varit att gå främmande makt till handa och/eller att skada Sverige.

Det är med förlov sagt kanske ingenting som stämmer in på någon av de kända visseblåsarna. Detta var inte Anders Kompass syfte med att upp-
daga de missförhållanden som han talade om. Vilken främmande makt var
det han skulle gå till handa? Mycket oklart, skulle jag säga. Jag har mycket
svårt att förstå mig att det var syftet. Det finns absolut ingenting som
tyder på det, och ska det dömas i domstol måste det finnas stödbevisning
som bevisar det bortom rimligt tvivel.

Utöver detta finns det ytterligare en skyddsvall som det inte talas om
tillräckligt i denna diskussion. Som jag nämnde är alltså Justitiekanslern
exklusiv åklagare i alla brott som har att göra med tryckfrihetsbrott. Det
får inte vilken åklagare som helst ägna sig åt. Det är Justitiekanslern. Och
Justitiekanslern har i sin tur en instruktion i vår tryckfrihetsförordning som
vederbörande alltid måste förhålla sig till.

I 1 kap. 10 § tryckfrihetsförordningen låter det så här: ”Den som ska
döma över missbruk av tryckfriheten eller på annat sätt vaka över att denna
grundlag efterlevs bör alltid ha i åtanke att tryckfriheten är en grundval för
ett fritt samhällsskick, alltid uppmärksamma ämnet och tanken mera än
uttrycket, liksom syftet mera än framställningssättet samt i tveksamma fall
hellre fria än fälla.”

I vanliga fall räcker det för en åklagare att kunna motse en fällande
dom i målet man har tänkt att väcka åtal i. Men det räcker inte för Justitie-
kanslern, som alltså är den enda som får väcka åtal när det gäller tryck-
frihetsbrott. Justitiekanslern måste utöver att kunna motse en fällande dom
förhålla sig till det jag just läste upp, och även Justitiekanslern, alltså inte
bara domstolen, ska hellre fria än fälla.

Mot bakgrund av det, fru talman, har jag oerhört svårt att se de oer-
hörda orosmoln som har tornat upp sig i mediebevakningen den senaste
veckan. Jag blir nästan fundersam över varför det blir så, och jag tror att
det har att göra med det här ärendets svåra komplexitet. Det är väldigt svårt
att smälta, och jag hade haft svårt att göra det utan hjälp från vårt fantas-
tiska kansli i konstitutionsutskottet, som är fyllt av rikets kanske mest
kompetenta grundlagsjurister.

Med den hjälpen och förståelsen man får för vad det faktiskt gäller har
jag blivit lugnare. Det är inte så att vi nu inskränker mediernas möjlighet
att berätta om oegentligheter. Vi inskränker främmande makts möjlighet
att genom vårt fria, demokratiska statsskick såra oss och vår demokrati, så
split mellan oss och använda vår egen öppenhet emot oss.

Det här är en av demokratins oundvikliga paradoxer som leder till slut-
satsen att vi alltid måste vara redo att försvara vår demokrati. Om vi inte
gör det kommer vår demokrati att dö naivitetsdöden. Det finns exempel på
där det har kunnat dra i väg allvarligt i den riktningen.

Men, fru talman, låt inte oss gå den vägen. Låt oss stå upp för vad som
är rätt, riktigt och viktigt när det kommer till försvaret av vår tryck- och
yttrandefrihet.

Med detta yrkar jag bifall till konstitutionsutskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 134 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Jag får nästan be om ursäkt till de nya ledamöterna i kon-
stitutionsutskottet, som kanske tror att det är så här vi brukar debattera i
KU. Vi brukar vara beskedliga och inte begära så mycket repliker på var-

andra. Ofta är vi eniga i våra förslag, och vi i KU brukar värna om att förslag ska införas i bred samsyn.

Jag noterar givetvis att det är två små partier som protesterar mest högljutt. Jag har respekt för den demokratiska processen, men en del i den demokratiska processen är också debatten i kammaren, att det finns vissa verktyg i regeringsformen att ta till när man är ett mindre parti. Det är också vad de mindre partierna nu gör. Det var i alla fall tillräckligt många ledamöter för att lägga fram yrkandet att testa om det finns gehör i kammaren för att vilandeförklara delar av förslaget.

Ledamoten Ottoson pratade tidigare om vikten av att ta in kritik från tunga remissinstanser. Det har man gjort med försvarlighetsventilen. Det som jag funderar över är varför man inte tar in den kritik som kommer efter, när samma remissinstanser säger att försvarlighetsventilen inte räcker. Har Moderaterna inte tagit något intryck av att det ändå finns en kvarstående kritik? Den kritiken har funnits ända sedan utredningens förslag lades fram. Den har inte kommit senaste veckan, även om den har varit mer aktuell i medierna den senaste tiden.

Anf. 135 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Jessica Wetterling för den begärda repliken. Det är alltid roligt att debattera med ledamoten Wetterling, och det vet hon att jag tycker. Det bekväma med vänsterpartister är att man vet var man har er. Ni är konsekventa och långsiktiga, även om ni har fel.

När det gäller remissinstanserna håller jag med om att man måste göra precis som ledamoten Jessica Wetterling säger, nämligen ta tung kritik på allvar. Jag håller helt och hållet med om det. Men det innebär inte att man alltid måste hålla med om kritiken. Man måste ta in den, man måste bedöma den, man måste se om man har rätt eller fel, om man har förstått eller inte förstått, om man delar uppfattning eller inte. Och det är exakt vad vi har gjort här.

Här ser vi skillnaden i det här ärendet mot det förra ärendet. I det förra ärendet delade vi kritiken. Vi förstod att vi här kanske hade gått lite för långt och att vi här behövde backa i syfte att, återigen, skydda våra demokratiska grundvalar.

Här är det en annan situation där vi menar att kritiken från remissinstanserna går för långt och inte tar hänsyn till alla de skyddsvallar som den socialdemokratiska regeringen i samklang med många andra partier i kammaren under förra mandatperioden byggde upp runt lagstiftningen.

Den stora skillnaden är innehållet i kritiken och huruvida man bedömer att den är korrekt eller inte. Vi menar att om det här inskränker vår meddelarfrihet och vår tryck- och yttrandefrihet så till den milda grad är det märkligt att lagen inte redan har kollapsat, med tanke på att den befintliga spionerilagstiftningen är mycket snarlik, men utan undantaget. Att man bygger ut en befintlig lagstiftning konformt och försöker förlänga den till att omfatta ytterligare en omständighet, som inte i sig är särskilt omfattande, gör inte att vi raserar vår tryck- och yttrandefrihet. Tvärtom! Det gör att vi säkerställer skyddet av den.

Anf. 136 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Jag håller med Erik Ottoson om att det är viktigt att utreda saker grundligt. Därför tycker jag att ett av de stora problemen med det här förslaget är att det inte har varit en bred parlamentarisk utredning som har gått igenom frågan, precis som man har gjort i det tidigare ärendet.

Sedan kan man givetvis ändå ta intryck av remissinstanser. Där måste varje parti bilda sig sin egen uppfattning om vilken kritik man tar in, vilken hänsyn man tar för att balansera frågorna och vilken ståndpunkt man sedan kommer fram till.

Jag delar också ledamoten Ottosons uppfattning att vi har ett fantastiskt kansli på konstitutionsutskottet, men det finns också jurister, yttrandefrihetsexperter och andra remissinstanser som har viktiga saker att säga. Även om all heder ska gå till vårt fina kansli finns också andra delar som behöver tas in.

Jag har ett par frågor till Erik Ottoson. På vilket sätt har bristen i vår lagstiftning försvårat våra internationella samarbeten? Det är inte som att Sverige inte har deltagit i olika FN-insatser, eller inte har – som ledamoten själv nämnde – varit nära Nato, om än ej medlem. Vad är det som gör att man behöver denna ingripande lagändring? Ser ledamoten inga problem med förslaget, ingen oro? Är han helt övertygad om att detta kommer att leda till något gott?

Anf. 137 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! Jag vill absolut inte på något sätt hålla konstitutionsutskottets kansli gisslan för min uppfattning. Jag ska tydligt säga att konstitutionsutskottets kansli inte har sagt: Erik! Du ska tycka så här.

Däremot har jag lyssnat på goda juridiska argument och förklaringar kring varför det ser ut som det gör och vad det innebär. Det har lett mig till min slutsats.

Detta lagförslag kommer sig av att signaler har skickats till Sverige i internationella samarbeten att man känner behov av en återhållsamhet i överförandet av information till Sverige eftersom man vet att informationen inte är tillräckligt säkert skyddad, som den är i exempelvis andra nordiska länder. Det är det omedelbara behovet.

Det handlar inte om en rad artiklar eller andra exempel på att något har inträffat. Det är sannolikt därför att vi inte har fått sådan information som kan läckas. Det ligger lite grann i sakens natur att de håller tillbaka den sortens information från Sverige även i internationella insatser. Man får annars lätt bilden av att Nato är ett öppet bord av underrättelser eller att FN skulle vara ett öppet bord av underrättelser – sitter man vid bordet vet man allt. Så är det inte. Även inom dessa organisationer håller man på information från varandra, i den mån det inte finns ett ömsesidigt förtroende eller behov. Det absolut tydligaste är Storbritanniens och USA:s särskilda förhållande till varandra. De har öppna kanaler – oftast men inte alltid. Ett land som Sverige måste förtjäna det förtroendet, och vi har goda förutsättningar att göra det.

Finns det risker? Självfallet finns alltid risker. Det är därför vi skapar skyddsvallarna. Frågan vi får ställa oss är om man har förstått skyddsvallarna och deras skyddsvärde. Min uppfattning är att de i nuläget ger ett fullgott skydd. Om de inte gör det krävs det bara ett enkelt beslut i riks-

dagen för att backa bandet och ta bort möjligheten att döma i frågan. Det är inte fråga om en grundlagsändring.

Prot. 2022/23:21
16 november

*Utlandsspioneri
(vilande grundlags-
förslag m.m.)*

Anf. 138 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Den värld vi i dag lever i tar inte slut vid Sveriges gränser – tack och lov. Vi vill och kan blicka längre bort än så. Och det omvända är lika giltigt, det vill säga att världen och andra länders intressen faktiskt finns och verkar här hos oss i Sverige. Det här innebär stora möjligheter att i demokratisk anda verka inom ramen för olika typer av internationella samarbeten, till exempel EU och FN.

Men alla vill tyvärr inte Sverige väl, och i en alltmer internationell värld är det nödvändigt att ytterligare stärka skyddet för Sveriges säkerhet.

Det är vad det lagförslag som ligger på bordet i dag handlar om. Vi vill skydda Sverige och svenska intressen från spioneri, från främmande makts illegitima intressen och från krafter som vill destabilisera oss och de internationella samarbeten som vi väljer att ingå i – internationella samarbeten som vi verkar inom för att vi ser att de är till gagn för Sverige och för svenska medborgare. Men när så sker, när Sveriges säkerhet och intressen inte stannar vid en gräns, behöver vi täppa till luckor i lagstiftningen. Det är luckor som våra grannländer Finland, Norge och Danmark redan täppt igen och där vi i Sverige ligger efter, luckor som gör att främmande makt kan utnyttja den svenska öppenheten och tryckfrihetslagstiftningen i skadliga syften.

Arbetet med det här grundlagsförslaget inleddes redan år 2016, och det har varit ute på flera remissrundor. Bland remissinstanserna finns ett antal domstolar, flera juridiska institutioner, Justitieombudsmannen och Advokatsamfundet. Det här är instanser som beaktar vikten av vår grundlagsfästa yttrande- och informationsfrihet, och ingen av dem har haft något att invända mot förslaget så som det slutligen kom att remitteras. Inte heller Lagrådet har haft några principiella invändningar. Man påpekade vissa lagtekniska brister som sedan åtgärdades i propositionen.

I Sverige är vi stolta över vår öppenhet och att vi var först i världen med att ge lagstadgat skydd åt att publicera tankar, fakta och idéer i tryck när vi år 1766 antog tryckfrihetsförordningen. Och det är med all rätt vi ska vara stolta över den lagstiftningen, det arvet. Det är ett fundament i vår demokrati att låta medier granska makthavare för att kunna avslöja missförhållanden och maktmissbruk.

Det är därför fullt förståeligt att representanter från medierna reagerar och reagerar kraftigt när det sker förändringar i de grundlagar som värnar pressfriheten. Det är ju det de ska slå vakt om.

Det är också därför vi har en ventil i den här lagstiftningen, och det är därför den är så viktig. Denna ventil, som flera här har pratat om, innebär att ägeranden som är försvarliga helt undantas från det brottsliga området. Det tydliggjorde Erik Ottoson här. Jag vill betona att i förarbetena till lagen sägs tydligt att med försvarligt avses till exempel avslöjanden av brottsliga eller oegentliga förfaranden inom ramen för våra internationella samarbeten. När jag läser det går i alla fall mina tankar osökt till fallet Anders Kompass.

Våra rättsliga instanser, alltså vårt oberoende rättsväsen, ska vid sin bedömning av om något brottsligt över huvud taget har skett beakta om agerandet varit försvarligt och då särskilt om gärningen skett i journalistiskt eller opinionsbildande syfte, som det står i förarbetena. Den här bedömningen och prövningen ligger som Erik Ottoson varit inne på hos Justitiekanslern som exklusiv åklagare med den särskilda instruktion som finns där. Bedömningen ska göras redan där: Är det här försvarligt?

Det är åklagaren som har den fulla bevisbördan för alla omständigheter liksom för att agerandet *inte* skulle vara försvarligt. Det är alltså åklagaren som måste visa att det inte är försvarligt. Redan när en förundersökning inleds ska man som åklagare titta på omständigheterna och se om det ens finns en skälig misstanke om brott. Rekvisitet försvarligt finns alltså redan i själva straffbestämmelsen, så tröskeln är hög för att ens inleda en förundersökning.

Jag vill också särskilt säga det som även Erik Ottoson var inne på. Vi har ett ansvar som ledamöter – särskilt tungt tycker jag att det vilar på oss i konstitutionsutskottet – när vi står inför grundlagsändringar, som naturligtvis kan upplevas som ingripande, att pedagogiskt förklara vad det egentligen innebär. Det är oerhört viktigt att vi är pedagogiska och faktiskt når ut med vad det här handlar om.

När det gäller försvarlighetsbedömningen vill jag passa på att lyfta fram ett rättsfall som avgjordes av Högsta domstolen förra året och som rör just hur försvarlighet ska tolkas inom ramen för tryckfrihetslagstiftningen. I det fallet hade en 17 minuter lång film från masskjutningen i en moské i Christchurch, Nya Zeeland, publicerats på sajten Nordfront. Det var en våldsam och närgången skildring av hur ett stort antal människor kallblodigt skjuts ihjäl. Men HD, som prövade ett åtal om olaga våldskildring, fann att publiceringen inte var straffbar. Den var försvarlig. Att medierna ska kunna rapportera fritt vägde i det fallet tyngst. Jag tycker att det är belysande för hur våra domstolar, våra oberoende domstolar, ser på vikten av att värna detta.

Sammantaget anser vi i Centerpartiet att förslaget är väl underbyggt och välbalanserat på så sätt att det kriminaliserar handlingar som i förlängningen kan skada Sveriges säkerhet och samtidigt värnar yttrande- och informationsfriheten genom att försvarliga handlingar inte blir brottsliga.

Anf. 139 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att jag har enormt stor respekt för ledamoten Malin Björk. Jag vet att hon är väldigt kompetent. Hon är också åklagare till yrket men numera riksdagsledamot.

Jag vet också att Centerpartiet och, skulle jag säga, Liberalerna är de partier som står Vänsterpartiet närmast i försvarandet och värnandet av fri- och rättigheter. Det är i alla fall vad jag kommit fram till under den senaste mandatperioden. Jag vet inte om ledamoten instämmer, men det är min uppfattning.

Därför tycker jag att Centerpartiets ställningstagande i den här frågan är lite märkligt. Jag förstår inte hur man har kommit till den här slutsatsen, fastän jag hörde ledamotens anförande, för jag förstår inte varför man skulle utnyttja våra medier.

Vi har ett väldigt nyligt exempel på spioneri. Det avslöjades i helgen. De misstänkta har inte använt sig av utgivningsbevis och medier. De har

gått direkt till främmande makt och lämnat uppgifter som av mediernas avslöjanden och förundersökningsprotokollet att döma är av väldigt hög allvarlighet.

Det är givetvis jättefarligt och jättedåligt att hålla på med spioneri, men jag förstår inte riktigt hur man kommit till den slutsatsen. Hur ska praxis utvecklas, exempelvis, när man som Erik Ottoson nämnde ska fria hellre än fälla? Förslaget kommer ju att leda till stor osäkerhet även när det finns en försvarlighetsventil. Ser inte Centerpartiet problemen i detta förslag?

Anf. 140 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Som vi varit inne på tidigare är det alltså så att det krävs att man går främmande makt till handa för att det ska bli fråga om utlandsspioneri. Ett syfte att publicera något, det vill säga inte att lämna över det till främmande makt, utgör inte utlandsspioneri. Det kan utgöra det lindrigare brottet obehörig befattning med hemlig uppgift. Men i förarbetena om obehörig befattning med hemlig uppgift framhålls särskilt att försvarlighetsrekvisitet ska beaktas ännu tyngre.

Vi måste komma ihåg att den här lagstiftningen tar sikte på att komma åt just det som Jessica Wetterling var inne på, alltså handlingar som är skadliga för Sverige. Där vill jag faktiskt säga att vi inte får vara naiva. När jag läser propositionen ser jag vissa passusar som handlar om att det finns reella hot mot Sverige och att mediesektorn ibland används som täckmantel.

Som åklagare kan jag också säga att till exempel att man använder sig av bulvaner kanske verkar främmande för någon som inte jobbat med det, men det har jag sett många exempel på. Att man skulle kunna göra det även i spionerifall, om främmande makt skulle vilja använda sig av det, ser jag inte alls som särskilt främmande.

Det är naturligtvis svårt för oss att plocka fram ett konkret exempel där detta hänt. Har det varit på väg att hända kommer nog ingen av oss att veta om det. Det är troligen uppgifter som är så sekretessbelagda att vi inte får del av dem, och det är det jag vill framhålla. Det jag läser här är att det finns en lucka, och den behöver vi täppa till. Men det är svårt att exakt peka ut konkreta exempel. Det finns förslagna brottslingar som gör mer än man skulle kunna ana; det har jag själv sett.

Anf. 141 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Jag har ingen anledning att betvivla ledamotens vittnesbörd, inte alls. Men jag har ändå lite svårt att förstå varför man skulle utnyttja våra medier, som har en grundläggande praxis för hur de fungerar, med ansvarig utgivare och så vidare.

Jag skulle vilja fråga Centerpartiets ledamot en annan sak. Det krävs ju lite extra för att en förundersökning ska inledas. Men här finns också en öppning för att använda hemliga tvångsmedel. Det ligger i sakens natur att man inte berättar för den som är föremål för användning av hemliga tvångsmedel att en förundersökning har inletts och att man därför avlyssnar exempelvis en journalist, som därmed kanske riskerar att röja sin källa i något helt annat ärende än det som har gjort att journalisten är föremål för en förundersökning.

Jag tycker att detta är väldigt allvarligt och problematiskt, och jag tycker att det är synd att Centerpartiet inte delar den uppfattningen.

Anf. 142 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Ansvariga utgivare finns för medier och även för bloggar. Det är enkelt att starta en blogg – det står också i förarbetena – för den som skulle önska det. Det behöver inte kosta speciellt mycket. Det finns också exempel på att människor dömts för att ha publicerat saker på bloggar. Det verkar inte hindra att en del ändå vill sprida saker den vägen.

Hemliga tvångsmedel går att använda, ja. Om en myndighet vill att en bevakning eller en avlyssning ska ske måste den gå till domstol och få brottsmisstanken prövad innan ett beslut om detta kan fattas. Den måste vara konkret och stödjas av omständigheter i det konkreta fallet. Vad gäller just avlyssning, som målas upp som något som skulle kunna användas, krävs återigen att man är misstänkt för det grövre brottet, grov obehörig befattning med hemlig uppgift, för att det över huvud taget skulle kunna bli aktuellt.

Om man, som Erik Ottoson var inne på tidigare, tittar på rekvisiten för vad som utgör ett grovt brott ser man att det är sådant som till exempel skulle vara synnerligen allvarligt och innebära en risk i en krigsliknande situation. Det kan också handla om att du har fått uppgiften i allmän eller enskild tjänst, vilket ju inte är fallet för en journalist som publicerar den. Det handlar om de fallen.

Återigen – sannolikheten är inte särskilt stor för att vi når dit. Men om det sker är det allvarligt om det handlar om att tillhandagå en främmande stat och inte om ett journalistiskt syfte, för är syftet journalistiskt är det alltså försvarligt och inte brottsligt över huvud taget; då kan man inte avlyssna.

En kedja av prövningar behöver alltså ske, och jag ser som sagt att den bild man målar upp här, med massavlyssning av journalister, är helt verklighetsfrämmande.

Anf. 143 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! ”En svensk tiger” – så hette det under andra världskriget. Det är en självklarhet att det finns betryggande lagstiftning för att förebygga att viktiga uppgifter om Sveriges säkerhet hamnar i orätta händer och för att den som går främmande makt till handa med obehöriga uppgifter om rikets säkerhet ska kunna dömas. Därför finns spioneri med både i brottsbalken och i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Vi lever i en värld där hoten mot Sveriges säkerhet de senaste åren blivit allt tydligare och kan ta sig uttryck på andra sätt än tidigare. I vårt land finns exempelvis hundratals personer som återvänt efter att ha stridit för IS eller på annat sätt aktivt deltagit i denna mycket farliga terrororganisation.

Sverige ingår numera också i ett antal samarbeten med andra länder. Det handlar om både det nordiska samarbetet och samarbetet inom EU, FN och Nato. Det är naturligtvis lika viktigt för vårt lands säkerhet att skydda hemliga uppgifter inom sådana samarbeten.

Men varken terroristorganisationer eller röjande av hemliga uppgifter inom internationella samarbeten ingår i den nuvarande lagstiftningen. Därför behöver vi se om vårt hus så att lagstiftningen inte står utan verktyg

när någon ägnar sig åt att undergräva och skada Sveriges säkerhet inom dessa områden. Genom dagens beslut täpps dessa luckor till.

Därför föreslås nu att lagen kompletteras med en formulering om att någon, för att gå en främmande makt eller motsvarande till handa, obehörigen befordrar, lämnar eller röjer en uppgift som kan medföra men för Sveriges säkerhet.

Den andra delen, om utlandsspioneri, handlar alltså om att Sverige ska kunna ingå i internationella försvarssamarbeten och därmed öka Sveriges försvarsförmåga och skydda våra intressen, utan att skyddad information från samarbetsländerna ska riskera att överlämnas till främmande makt eller motsvarande. Tillägget om utlandsspioneri är en fullt rimlig och nödvändig komplettering.

En svensk tiger, sa jag i början. Men innebär det att man ska hålla tyst om man blir varse allvarliga missförhållanden, exempelvis i utlandstjänst inom ramen för ett internationellt samarbete? Eller att det ska sättas munkavle på journalister? Nej, tvärtom.

Det är viktigt att framhålla att i samma lagparagraf i tryckfrihetsförordningen, 7 kap. 14 a §, som beskriver vad utlandsspioneri omfattar, finns följande markering: ”En gärning ska inte utgöra brott, om den med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarlig.” Detta har varit uppe för diskussion tidigare under denna debatt. En visselblåsare som avslöjar allvarliga missförhållanden och även normal journalistisk granskning är alltså skyddad av grundlagen även efter ändringen.

Våra nordiska grannländer har redan säkrat upp på motsvarande sätt och har inte de brister som den svenska lagstiftningen har. Med detta yrkar jag bifall till det liggande förslaget.

Anf. 144 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Syftet med den aktuella lagstiftningen i ärendet är att förhindra att Sveriges vidsträckta tryck-, yttrande- och informationsfrihet utnyttjas av främmande makt och beväpnade sammanslutningar. Det är ett uppenbart samhällsintresse att det ska finnas en ändamålsenlig straffrättslig reglering av spioneriliknande handlingar. Lika uppenbart är att regleringen på detta område får konsekvenser för tryck-, yttrande- och informationsfriheten.

Den föreslagna lagen om utlandsspioneri syftar till att motverka att känsliga uppgifter om Sveriges internationella samarbeten sprids. Bestämmelsen om spioneri utvidgas från att gälla den som går främmande makt till handa till att gälla den som går en främmande makt eller motsvarande till handa.

Den nya bestämmelsen om utlandsspioneri tar sikte på handlingen att obehörigen befordra, lämna eller röja en hemlig uppgift som förekommer inom ramen för ett samarbete med en annan stat eller en mellanfolklig organisation eller i en mellanfolklig organisation i vilken Sverige är medlem, där den obehöriga hanteringen är ägnad att medföra allvarligt men för Sveriges förhållande till någon annan stat eller en mellanfolklig organisation. Ett exempel på när detta skulle kunna vara aktuellt är i samband med freds- och säkerhetsbevarande insatser.

Fru talman! Liberalerna ser ett behov av ny lagstiftning för att komma åt aktörer som utnyttjar den svenska yttrande- och informationsfriheten för att spionera på landets samarbetspartner eller gå väpnade icke-statliga

sammanslutningar till handa. Spioner ska inte heller kunna gå fria från straff genom att agera under journalistisk täckmantel.

Samtidigt har vi vissa farhågor kring om det undantag som införs i och med begreppet försvarligt är tillräckligt omfattande för att säkerställa den viktiga journalistiska möjlighet till granskning som bör finnas exempelvis vid internationella insatser. Vi har under beredningen av lagen fört fram dessa synpunkter och arbetat för att förslaget skulle genomlysas ytterligare.

Det har inte vunnit gehör, och en majoritet av riksdagens partier valde att gå vidare med lagförslaget i dess nuvarande form vid den förra omröstningen.

Vår slutsats, fru talman, blir att med tanke på att omvärldsläget har förändrats rejält och att intresset för Sverige från främmande makt och motsvarande organisationer har ökat avsevärt finns det ett behov av att täppa till de luckor i lagstiftningen som kan utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet i ett spänt läge.

Med detta sagt kvarstår våra farhågor. Vi kommer mycket noggrant att följa hur lagen tillämpas, och vi kommer att agera om det finns tecken på att den får oönskade effekter.

Anf. 145 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! När vi i våras behandlade detta förslag för första gången var jag väldigt glad över att Vänsterpartiet och Liberalerna hade en samsyn. Vi var båda starkt kritiska och röstade för avslagsyrkanden.

Det som har hänt sedan dess är att vi har haft val. Numera ingår Liberalerna i regeringen. Man är fortfarande, som jag uppfattar det på ledamotens, emot förslaget, men helt plötsligt kommer man inte att rösta enligt sin uppfattning, utan man kommer att rösta för förslaget. Det kommer ju att bli en votering senare där förslaget ställs mot reservationerna.

Det finns en chans, Malin Danielsson. Jag förstår att det kan ta emot att rösta på ett annat partis reservation. Men Vänsterpartiet och Miljöpartiet har gjort ett sista försök att åtminstone vilandeförklara vissa delar av förslaget, det som är möjligt att göra enligt regeringsformen. Jag skulle ändå vilja be Liberalerna att fundera på om man inte kan överväga detta.

Säkerhetsläget är förändrat. Jag håller helt med om det. Det finns skäl att se över om man kan täppa till luckorna. Men vi har också sett flera exempel på att man skulle kunna göra på ett annat sätt än man nu gör.

Utredningen kom 2017, och det har nu gått fem år sedan dess. Och precis som ledamoten sa är det ett kraftigt förändrat säkerhetsläge. Bara detta borde göra att vi tänker till lite grann. Därför skulle jag önska att Liberalerna skulle rösta för en vilandeförklaring, så att vi kan utreda detta i lugn och ro.

Anf. 146 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Tack för vädjan, Jessica Wetterling! Vi hade önskat att vi hade fått gehör redan tidigare, när vi gjorde gemensam sak för att lyfta fram problematiken. Det har framförts här i dag att det inte har funnits debatt kring förslaget. Det har funnits en debatt om det under en lång tid, och den har vi varit med och bidragit till.

Ett parti som tidigare ingick i regeringen har nu bytt fot. Vi hade önskat att det partiet hade varit med och förändrat detta inifrån när den förra regeringen lade fram förslaget, men vi kan konstatera att det inte blev så.

Nu sitter vi i en annan ställning. Det finns poänger med enhetlighet när man sitter i regeringsställning. Det tror jag att andra partier här kan vittna om. Vi kommer också att rösta i enlighet med det.

Däremot hoppas jag att Jessica Wetterling och jag tillsammans när lagen har gått igenom kan vara en blåslampa och följa upp och se om vi behöver göra förändringar igen, för då får vi ta den typen av initiativ här i riksdagen.

Anf. 147 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Jag instämmer med Malin Danielsson. Jag skulle ha önskat att så många partier som möjligt hade stöttat ett avslagsyrkande på propositionen både förra gången detta var uppe i riksdagen och nu.

Jag får erkänna att Vänsterpartiet aldrig har ingått i någon regering, men det finns säkert skäl för en regering att vara enhetlig. Men det finns också skäl att inte rösta emot sin egen övertygelse, anser jag.

Givetvis kommer debatten om den här förändringen inte att ta slut här, efter ett beslut i riksdagens kammare. Givetvis ska vi hålla koll på den här frågan. Det hoppas jag absolut att inte bara jag och Malin Danielsson kommer att göra, utan jag hoppas att också många andra ledamöter kommer att göra gemensam sak med oss i den här frågan. När jag har ställt frågor till andra partier har jag hört många säga att om det inte skulle bli på det sätt som man har avsett är man beredd att göra förändringar. Det tycker jag är välkommet och bra. Det vill jag verkligen säga.

Men det är ändå lite spännande: Första gången det röstas om en grundlagsändring får man inte gehör för sitt förslag, men andra gången det röstas väljer man i stället att släppa igenom grundlagsändringen. Jag tycker att det är synd. Men jag hoppas att vi ändå kan göra gemensam sak när det gäller att bevaka tryck- och yttrandefriheten och våra andra fri- och rättigheter i framtiden.

Anf. 148 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Jessica Wetterling läste tidigare högt ur vårt särskilda yttrande. I samma särskilda yttrande står också att Liberalerna ser ett behov av en ny lagstiftning för att komma åt aktörer som utnyttjar den svenska yttrande- och informationsfriheten och att spioner inte ska kunna gå fria från straff genom att agera under journalistisk täckmantel. Å ena sidan är det detta vi ser. Å andra sidan är vi liberaler, och vi brukar kunna se båda sidorna.

Om vi inte genomför denna lagstiftning nu kommer det att ta väldigt lång tid. Därför vill vi inte i dagläget göra den vilande. Men jag uppskattar att Jessica Wetterling och andra i utskottet ändå uttrycker att vi behöver följa detta och se till att det inte får oönskade konsekvenser. Jag hoppas att vi kan göra gemensam sak i det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 15 En fortsatt anpassning av riksdagens pensionssystem till en höjd pensionsålder m.m.

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU12

En fortsatt anpassning av riksdagens pensionssystem till en höjd pensionsålder m.m. (framst. 2021/22:RS7)

föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 16.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.07 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU3 2019 års riksdagsöversyn (vilande grundlagsförslag m.m.)

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU4 Föreningsfrihet och terroristorganisationer (vilande grundlagsförslag)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

278 för utskottet

25 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 62 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 10 MP, 14 L

För res.: 21 V, 4 MP

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 4 MP, 2 L

Marielle Lahti, Märta Stenevi, Elin Söderberg och Ulrika Westerlund (alla MP) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

KU6 Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten (vilande grundlagsförslag m.m.)

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU7 Utlandsspioneri (vilande grundlagsförslag m.m.)

Punkt 1 (Vilande förslag)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

270 för utskottet

37 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 64 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 1: 21 V, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 2 (Ändringar i rättegångsbalken)

1. utskottet

2. res. 2 (V, MP)

Tredje vice talmannen meddelade att bifall till res. 2 skulle innebära avslag på regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

Votering:

269 för utskottet

38 för res. 2

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 2: 1 S, 21 V, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Markus Kallifatides (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Tredje vice talmannen meddelade att Jessica Wetterling m.fl. (V, MP) i en skrivelse hade yrkat att lagförslaget i enlighet med 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen skulle vila i minst tolv månader. Enligt denna bestämmelse fick riksdagen dock anta lagförslaget direkt om *minst fem sjättedelar* av de röstande enats om beslutet.

Om så inte skedde skulle lagförslaget hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning om vilandeförfarandet var tillämpligt i fråga om lagförslaget.

Tredje vice talmannen ställde därför proposition på att förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken skulle antas i enlighet med utskottets förslag.

Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Votering:

270 för att anta lagförslaget i enlighet med utskottets förslag

37 för att hänvisa lagförslaget till konstitutionsutskottet

42 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att *mer än fem sjättedelar* av de röstande hade röstat för att lagförslaget skulle antas direkt. Riksdagen hade därmed bifallit utskottets förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

Partivis fördelning av rösterna:

För att förslaget skulle antas: 94 S, 64 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14, L

För att förslaget skulle hänvisas: 21 V, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 3 (Övriga lagförslag)

1. utskottet

2. res. 3 (V, MP)

Tredje vice talmannen meddelade att bifall till res. 3 skulle innebära avslag på regeringens förslag till övriga lagändringar.

Votering:

270 för utskottet

37 för res. 3

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 64 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 3: 21 V, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Tredje vice talmannen meddelade att Jessica Wetterling m.fl. (V, MP) i en skrivelse hade yrkat att lagförslagen i enlighet med 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen skulle vila i minst tolv månader. Enligt denna bestämmelse fick riksdagen dock anta lagförslagen direkt om *minst fem sjättedelar* av de röstande enats om beslutet.

Om så inte skedde skulle lagförslagen hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning om vilandeförfarandet var tillämpligt i fråga om lagförslagen. Tredje vice talmannen ställde därför proposition på att lagförslagen skulle antas i enlighet med utskottets förslag.

Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Votering:

270 för att anta lagförslagen i enlighet med utskottets förslag

37 för att hänvisa lagförslagen till konstitutionsutskottet

42 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att *mer än fem sjättedelar* av de röstande hade röstat för att lagförslagen skulle antas direkt. Riksdagen hade därmed bifallit utskottets förslag till lagändringar.

Partivis fördelning av rösterna:

För att förslagen skulle antas: 94 S, 64 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För att förslagen skulle hänvisas: 21 V, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

KU12 En fortsatt anpassning av riksdagens pensionssystem till en höjd pensionsålder m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2022) 546 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordningarna (EU) nr 260/2012 och (EU) 2021/1230 vad gäller expressbetalningar i euro

Finansutskottets betänkande

FiU27 Ändringar i statens budget för 2022 – Försvarsmateriel till Ukraina

§ 18 Anmälan om interpellation

Prot. 2022/23:21
16 november

Följande interpellation hade framställts:

den 15 november

2022/23:32 Snabbare bodelningsprocesser
av *Martina Johansson (C)*
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 19 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 15 november

2022/23:58 Samhällsintresse vid offentlig upphandling
av *Rickard Nordin (C)*
till statsrådet Erik Slottnér (KD)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.11.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 1 anf. 65 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 123 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.07 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

Promemoria om regeringsbildningsprocessen och regeringsskiftet efter valet den 11 september 2022

Torsdagen den 15 september 2022 klockan 11.00 kom statsminister Magdalena Andersson till talman Andreas Norlén med begäran om att bli entledigad från befattningen som statsminister (bilaga 1). Talmannen entledigade samma dag statsministern och övriga statsråd från deras befattningar och erinrade dem om att de uppehåller sina befattningar till dess att en ny regering tillträtt. Beslutet om entledigande översändes till statsministern och de övriga statsråden (bilaga 2). Två pressmeddelanden skickades ut denna dag, dels om tiden för mötet med statsministern (bilaga 3), dels om att talmannen avsåg att inleda samtal med företrädarna för riksdagens partier efter helgen (bilaga 4).

Fredagen den 16 september skickades ett pressmeddelande ut (bilaga 5) där det framgick att talmannen under måndagen den 19 september skulle samtala enskilt med företrädare för alla riksdagspartier förutom Socialdemokraterna, där samtalet ägde rum i samband med statsministerns entledigande.

Måndagen den 19 september informerades i ett pressmeddelande (bilaga 6) om tiderna för talmannens samråd med partiföreträdarna samma dag:

10.30	Ulf Kristersson (M)
10.55	Jimmie Åkesson (SD)
11.20	Annie Lööf (C)
11.45	Nooshi Dadgostar (V)
12.10	Per Bolund (MP)
13.00	Ebba Busch (KD)
13.25	Johan Pehrson (L)

Efter samtalen överlade talmannen med de vice talmännen Åsa Lindestam (S), Lotta Johnsson Fornarve (V) och Kerstin Lundgren (C) om det fortsatta arbetet i regeringsbildningsprocessen. Talmannen informerade även kungen. Klockan 14.30 höll talmannen en pressträff där han informerade om att han gett Ulf Kristersson (M) i uppdrag att sondera förutsättningarna för att bilda en regering som kan tolereras av riksdagen. Efter pressträffen skickades ett pressmeddelande ut (bilaga 7) där det framgick att Ulf Kristersson skulle rapportera om resultatet av sitt sonderingsuppdrag till den nya riksdagens talman. En skrivelse från talmannen skickades till samtliga partiföreträdare (bilaga 8).

Måndagen den 26 september samlades den nyvalda riksdagen, och Andreas Norlén omvaldes till talman. Vid en pressträff (bilaga 9) informerade talmannen om att Ulf Kristersson skulle ha ett avstämningsmöte med talmannen onsdagen den 28 september klockan 11.00 (bilaga 10).

Onsdagen den 28 september mötte talmannen Ulf Kristersson för avstämning och överlade sedan med de vice talmännen i det nyvalda talmanspresidiet Kenneth G Forslund (S), Julia Kronlid (SD) och Kerstin Lundgren (C). Talmannen informerade även kungen. Ett pressmeddelande skickades ut (bilaga 11) där det framkom att Ulf Kristersson skulle avge en delrapport om sonderingsuppdraget att bilda en regering som kan tolereras av riksdagen onsdagen den 5 oktober och en slutrapport onsdagen den 12 oktober. En skrivelse från talmannen skickades till samtliga partiföreträdare (bilaga 12).

Onsdagen den 5 oktober gav Ulf Kristersson talmannen en delrapport vid ett telefonmöte. Talmannen konstaterade i ett pressmeddelande (bilaga 13) att uppdraget skulle slutrapporteras kommande onsdag den 12 oktober.

Onsdagen den 12 oktober fick talmannen en rapport av Ulf Kristersson. Han önskade en förlängning av sitt uppdrag att sondera förutsättningarna för en regering som kan tolereras av riksdagen. Talmannen överlade med de vice talmännen och informerade kungen. Ett pressmeddelande (bilaga 14) skickades ut där talmannen meddelade att han beslutat att förlänga sonderingsuppdraget med två dagar till fredagen den 14 oktober. En skrivelse från talmannen skickades till samtliga partiföreträdare (bilaga 15).

Fredagen den 14 oktober gav Ulf Kristersson talmannen en slutrapport. Han meddelade att han bedömde att han kunde bilda en regering som skulle tolereras av riksdagen. Regeringen skulle bestå av företrädare för Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Talmannen överlade med de vice talmännen och informerade kungen. Talmannen kallade till pressträff (bilaga 16) och meddelade att han avsåg att lägga fram förslaget om Ulf Kristersson som statsminister till kammaren klockan 13.30 samma dag (bilaga 17 och bilaga 18). Förslaget till statsminister bordlades i kammaren en första gång den 14 oktober, vilket följdes av en andra bordläggning den 15 oktober. En skrivelse från talmannen skickades till samtliga partiföreträdare (bilaga 19).

Måndagen den 17 oktober klockan 11.00 prövade riksdagen talmannens förslag till statsminister.

Resultatet av omröstningen:

176 för godkännande

173 för avslag

Mindre än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat mot förslaget. Riksdagen hade alltså utsett Ulf Kristersson till statsminister (bilaga 20). Ett pressmeddelande skickades ut med information inför regeringsskiftet (bilaga 21).

Regeringsskiftet

Tisdagen den 18 oktober klockan 9.30 lämnade Ulf Kristersson sin regeringsförklaring i kammaren och anmälde de övriga statsråden för riksdagen. Klockan 10.30 höll den tillträdande regeringen en pressträff i Sammanbindningsbanan i riksdagen. Talmannen bjöd regeringen och de vice talmännen på lunch i riksdagen klockan 11.30. Regeringsskiftet ägde rum klockan 13.00 vid en skifteskonselj som leddes av statschefen på Kungliga slottet. Även kronprinsessan närvarade. Vid konseljen redogjorde talman-

Prot. 2022/23:21
16 november

nen för sitt förslag till statsminister och riksdagens beslut (bilaga 22). Tal-
mannen överlämnade förordnandet till statsministern (bilaga 23). Därefter
konstaterade kungen att regeringsskiftet ägt rum.

Ingvar Mattson
Riksdagsdirektör

Bilaga 1

Statsministerns begäran om entledigande

15 september 2022

Jag begär härmed att bli entledigad från befattningen som statsminister.

Magdalena Andersson

Bilaga 2

Skrivelse till statsministern och övriga statsråd

15 september 2022

Statsminister Magdalena Andersson (S) har denna dag begärt att få bli entledigad från sitt uppdrag som statsminister. I enlighet med 6 kap. 8 och 9 §§ regeringsformen entledigar jag därför statsministern och övriga statsråd.

Jag erinrar om bestämmelsen i 6 kap. 11 § regeringsformen som föreskriver att entledigade regeringsledamöter uppehåller sina befattningar till dess en ny regering har tillträtt.

Andreas Norlén

Talman

Bilaga 3

Pressmeddelande: Talmannen tar emot begäran om entledigande

15 september 2022

Riksdagens talman Andreas Norlén möter i dag den 15 september klockan 11 statsminister Magdalena Andersson (S) i riksdagen.

Magdalena Andersson (S) har aviserat att hon avser lämna in en begäran om entledigande till talmannen. Information om den fortsatta processen kommer att lämnas efter talmannens möte med statsministern.

Fotopool

Vid inledningen av talmannens möte med statsministern ordnas en begränsad fotopool (TT och TV4).

Pressackreditering och annan praktisk information

Journalister och fotografer som vill arbeta på egen hand i riksdagens lokaler behöver ha riksdagens pressackreditering. Information och ansökningsformulär finns på riksdagens webbplats.

Pressmeddelande: Talmannen inleder process för regeringsbildning
15 september 2022

Riksdagens talman Andreas Norlén inleder processen med att ta fram förslag till ny statsminister.

Statsminister Magdalena Andersson (S) begärde i dag den 15 september sitt entledigande som statsminister och talmannen har beslutat om detta. Magdalena Andersson leder nu, enligt reglerna i regeringsformen, en övergångsregering. Mot bakgrund av detta inleder talmannen uppdraget att ta fram förslag till ny statsminister.

Talmannen kommer efter helgen att samtala enskilt med företrädare för riksdagspartierna. Närmare information om tider för dessa möten kommer senare.

– Efter statsministeromröstningen 2018 gav jag partierna någon dag för eftertanke och förberedelser innan den första talmansrundan ägde rum. Det är lämpligt att göra på samma sätt nu. Den här gången har vi dessutom ett mycket jämnt valresultat och Valmyndigheten har aviserat att det slutliga valresultatet ska bli färdigt i helgen. Då är det formellt sett rimligt att invänta det, säger talman Andreas Norlén.

Den process som inleds av talman Andreas Norlén kommer att föras vidare efter talmansvalet den 26 september och den nyvalda riksdagen kommer därefter att ta ställning när det finns ett förslag.

Bilaga 5

Pressmeddelande: Talmannen träffar partiföreträdare
16 september 2022

Riksdagens talman Andreas Norlén samråder på måndag den 19 september med partiföreträdare. Detta är ett led i processen för att ta fram förslag till ny statsminister.

Statsminister Magdalena Andersson (S) begärde den 15 september sitt entledigande som statsminister och talmannen har beslutat om detta. Magdalena Andersson leder nu, enligt reglerna i regeringsformen, en övergångsregering. Mot bakgrund av detta har talmannen inlett uppdraget att ta fram förslag till ny statsminister.

Samråd med partiföreträdare

Talmannen kommer under måndagen att samtala enskilt med företrädare för alla riksdagspartier utom Socialdemokraterna, där samtalet ägde rum i samband med statsministerns begäran om entledigande. Mötena äger rum på talmannens kontor med start klockan 10.30. Närmare tider kommer att meddelas senare.

Efter samråden med partiföreträdarna överlägger talmannen med de vice talmännen.

Prot. 2022/23:21
16 november

Pressträff

En pressträff med talmannen i riksdagens presscenter planeras preliminärt till klockan 14.30.

Fotopool

Vid inledningen av talmannens möten med partiföreträdarna ordnas en begränsad fotopool (TT och SVT).

Bilaga 6

Pressmeddelande: Information om talmannens samråd med partiföreträdare

19 september 2022

Riksdagens talman Andreas Norlén samråder i dag måndag den 19 september med partiföreträdare.

Talmannen samtalar enskilt med företrädare för alla riksdagspartier utom Socialdemokraterna, där samtalet ägde rum i samband med statsministerns begäran om entledigande. Mötena äger rum på talmannens kontor. Partiföreträdarna är kallade till samtal enligt partiernas storleksordning i den befintliga riksdagen som valdes 2018 samt utifrån vissa praktiska hänsynstaganden.

10.30 Moderaterna
10.55 Sverigedemokraterna
11.20 Centerpartiet
11.45 Vänsterpartiet
12.10 Miljöpartiet
13.00 Kristdemokraterna
13.25 Liberalerna

Efter samråden med partiföreträdarna överlägger talmannen med de vice talmännen.

Pressträff

En pressträff med talmannen i riksdagens presscenter planeras preliminärt till klockan 14.30.

Bilaga 7

Pressmeddelande: Talmannen ger sonderingsuppdrag till Ulf Kristersson

19 september 2022

Talman Andreas Norlén har i dag, efter samtal med företrädare för riksdagspartierna och en överläggning med de vice talmännen, gett Ulf Kristersson (M) i uppdrag att sondera förutsättningarna för att bilda regering. – Ulf Kristersson har i dag fått mitt uppdrag att sondera förutsättningarna för att bilda en regering som tolereras av riksdagen. Han ska rapportera sitt uppdrag till den nya riksdagens talman, säger Andreas Norlén.

Den nya riksdagens talman kommer därefter att informera om den fortsatta regeringsbildningen.

Bilaga 8

Skrivelse till samtliga partiföreträdare

19 september 2022

Jag har i dag haft möten med företrädare för samtliga riksdagspartier förutom Socialdemokraterna, där samtalet ägde rum i samband med statsministerns begäran om entledigande. Jag har överlagt med de vice talmännen. Jag har givit Moderaternas partiledare Ulf Kristersson i uppdrag att sondera förutsättningarna för en regering som kan tolereras av riksdagen.

Jag har informerat statschefen H.M. Konungen.

Ulf Kristersson kommer att rapportera sitt uppdrag till den nya riksdagens talman.

Andreas Norlén
Talman

Bilaga 9

Pressmeddelande: Pressträff med talmannen

26 september 2022

Riksdagens talman håller pressträff måndagen den 26 september.

Plats: Riksdagens presscenter

Tid: Efter talmansvalet, tidigast klockan 11.45

Vid pressträffen kommer talmannen att ge besked om nästa steg i arbetet med att ta fram förslag till ny statsminister.

Pressmeddelande: Talmannen aviserar nästa steg i regeringsbildningen

26 september 2022

Andreas Norlén har valts till talman för valperioden 2022–2026. Talmannen kommer nu att fortsätta arbetet med att ta fram förslag till ny statsminister.

Den 19 september gav talmannen Ulf Kristersson (M) i uppdrag att sondera förutsättningarna för att bilda regering. Efter att riksdagen i dag åter valt Andreas Norlén till talman fortsätter han arbetet och har kallat Ulf Kristersson till en avstämning av sonderingsuppdraget. Det sker onsdag den 28 september klockan 11.

Bilaga 11

Pressmeddelande: Nästa steg i regeringsbildningen

28 september 2022

Talman Andreas Norlén har i dag haft ett avstämningsmöte med Ulf Kristersson (M) om det pågående sonderingsuppdraget. I nästa steg ska Ulf Kristersson avge en delrapport till talmannen den 5 oktober och en slutrapport avges den 12 oktober.

Talmannen mötte Ulf Kristersson för avstämning och överlade därefter med de vice talmännen i det nya talmanspresidiet, samt informerade statschefen.

– Jag har i dag fått en rapport om det pågående sonderingsuppdraget och därefter satt en tidsgräns för uppdraget som helhet, samt angett datum för en delrapport nästa vecka. Beslutet tar hänsyn till både vikten av att processen fortskrider framåt och till den tid som krävs för de fortsatta förhandlingarna, utifrån vad Ulf Kristersson i dag redogjort för, säger Andreas Norlén.

Ulf Kristersson fick den 19 september i uppdrag av talmannen att sondera förutsättningarna för att bilda regering. Efter att riksdagen åter valt Andreas Norlén till talman fortsätter nu arbetet med regeringsbildningen.

Bilaga 12

Skrivelse till samtliga partiföreträdare

28 september 2022

Jag har i dag haft möte med Moderaternas partiledare Ulf Kristersson. Jag har sedan överlagt med de vice talmännen och informerat statschefen H.M. Konungen.

Ulf Kristersson kommer att ge mig en delrapport om sonderingsuppdraget att bilda en regering som kan tolereras av riksdagen onsdagen den 5 oktober och en slutrapport onsdagen den 12 oktober 2022.

Andreas Norlén
Talman

Bilaga 13

Pressmeddelande: Nästa steg i regeringsbildningen

5 oktober 2022

Talman Andreas Norlén har i dag fått en delrapport av Ulf Kristersson (M) om sonderingarna av förutsättningarna för att bilda regering. Uppdraget ska, som tidigare aviserats, slutrapporteras till talmannen den 12 oktober.

Ulf Kristersson fick den 19 september i uppdrag av talmannen att sondera förutsättningarna för att bilda en regering som riksdagen kan tolerera. Uppdraget ska slutrapporteras till talmannen vid ett möte på talmannens kontor den 12 oktober klockan 11.

Talmannen kommer efter mötet den 12 oktober att ge besked om den fortsatta processen.

Bilaga 14

Pressmeddelande: Talmannen förlänger Ulf Kristerssons sonderingsuppdrag

12 oktober 2022

Vid ett möte med talman Andreas Norlén den 12 oktober gav Ulf Kristersson (M) en rapport om sitt uppdrag att sondera förutsättningarna för att bilda regering. Talmannen förlängde uppdraget till den 14 oktober.

– Under vårt möte informerades jag om att sonderingsuppdraget går framåt men behöver ytterligare en kort tid. Jag är mån om att Sverige ska få en ny regering så snart som möjligt men arbetet bör samtidigt inte forceras. På samma sätt som Stefan Löfven fick förlängt uppdrag med två dagar i januari 2019 innan han slutrapporterade har jag nu givit Ulf Kristersson ytterligare två dagar, säger talman Andreas Norlén efter mötet.

Ulf Kristersson ska senast fredag den 14 oktober klockan 11 slutrapportera sitt uppdrag till talmannen. Om talmannen då finner att han kan föreslå Ulf Kristersson till statsminister kommer han att lägga fram förslaget samma dag. Den första bordläggningen sker också samma dag och den andra bordläggningen sker lördag den 15 oktober. Omröstningen planeras i så fall äga rum måndag den 17 oktober. Planeringen är preliminär och vid behov kan tidsplanen komma att justeras.

Skrivelse till samtliga partiföreträdare

12 oktober 2022

Jag har i dag fått en rapport av Moderaternas partiledare Ulf Kristersson. Han har önskat en förlängning av sitt uppdrag att sondera förutsättningarna för en regering som kan tolereras av riksdagen. Jag har beslutat att förlänga sonderingsuppdraget med två dagar.

Ulf Kristersson ska senast fredag den 14 oktober klockan 11 slutrapportera sitt uppdrag till mig.

Andreas Norlén

Talman

Bilaga 16

Pressmeddelande: Pressträff om regeringsbildningen

14 oktober 2022

Riksdagens talman Andreas Norlén inbjuder till pressträff fredagen den 14 oktober.

Plats: Riksdagens presscenter

Tid: Tidigast klockan 11.45

Vid pressträffen kommer talmannen att ge besked om nästa steg i arbetet med att ta fram förslag till ny statsminister.

Bilaga 17

Pressmeddelande: Talmannens förslag till statsminister

14 oktober 2022

Talman Andreas Norlén kommer i dag den 14 oktober föreslå riksdagen att till ny statsminister utse Ulf Kristersson (M), som avser att bilda en regering bestående av företrädare för Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

– Jag har i dag haft ett möte med Ulf Kristersson där han slutrapporterat sitt sonderingsuppdrag. Jag kommer att lägga fram förslaget om Ulf Kristersson som statsminister i kammaren idag, säger talman Andreas Norlén.

Fredagen den 14 oktober klockan 13.30 lägger talmannen fram sitt förslag om statsminister i kammaren. Förslaget bordlägges då också en första gång. Den andra bordläggningen sker lördagen den 15 oktober klockan 11 och omröstningen äger rum måndagen den 17 oktober klockan 11.

Om Ulf Kristersson då blir utsedd till statsminister kommer han att avge sin regeringsförklaring och anmäla vilka statsråd som ska ingå i regeringen för kammaren tisdagen den 18 oktober klockan 9.30. Skifteskonseelj äger i så fall rum samma dag klockan 13.

Bilaga 18

Talmannens inledning vid pressträff den 14 oktober 2022

14 oktober 2022

Talman Andreas Norlén höll fredagen den 14 oktober en pressträff om regeringsbildningen. Talmannen berättade att han avsåg att lägga fram förslag i kammaren om att utse Ulf Kristersson (M) som statsminister.

Det talade ordet gäller

Välkomna till den här pressträffen!

Låt mig inleda med att kort rekapitulera vad som hänt i regeringsfrågan sedan valdagen den 11 september.

Torsdagen den 15 september begärde statsminister Magdalena Andersson sitt entledigande och jag beslutade om detta. Därefter inleddes processen med att bilda Sveriges 53:e regering och utse Sveriges 35:e statsminister sedan det moderna statsministerämbetet inrättades år 1876.

Jag inväntade det slutliga valresultatet från Valmyndigheten innan jag måndagen den 19 september genomförde en så kallad talmansrunda. Därefter gav jag Moderaternas partiledare Ulf Kristersson uppdraget att sondera förutsättningarna för att bilda en regering som kan tolereras av riksdagen. Skälet var att detta under samtalen förordats av partiledare från partier som tillsammans förfogar över mer än hälften av mandatet i riksdagen.

Måndagen den 26 september samlades den nya riksdagen för första gången och jag omvaldes som talman, vilket jag fortfarande är glad och ödmjukt tacksam för. Efter riksmötets öppnande kallade jag Ulf Kristersson till ett möte för att stämma av arbetet med sonderingsuppdraget. Jag gav honom därefter två veckor för fortsatta sonderingar.

Han avgav en rapport efter en vecka, den 5 oktober, och en ny rapport den 12 oktober. Då redovisade han att förhandlingarna i princip var slutförda, men att vissa, mindre frågor återstod att lösa. På samma sätt som Stefan Löfven fick förlängt uppdrag med två dagar i januari 2019 innan han slutförde sin process gav jag Ulf Kristersson ytterligare 48 timmar.

Jag har sagt hela tiden att jag strävar efter att driva processen framåt, för att Sverige ska få en regering så snabbt som möjligt, samtidigt som jag inte vill forcera arbetet på ett sätt som gör att partierna inte hinner slutföra sina förhandlingar.

Ulf Kristersson har nu redovisat för mig att Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna har nått en överenskommelse om hur Sverige ska styras under de kommande fyra åren. Överenskommelsen innebär bland annat att dessa partier, med 176 mandat, är redo att rösta för att han ska utses till Sveriges statsminister. Förslaget till statsminister får inte ha 175 mandat emot sig.

Klockan 13.30 idag kommer jag därför att föreslå riksdagen att Ulf Kristersson ska utses till Sveriges 35:e statsminister. Han har för avsikt att bilda en regering som består av företrädare för Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Förslaget bordläggs samtidigt en första gång. Förslaget bordläggs för andra gången på lördag klockan 11 och riksdagen tar sedan ställning till förslaget på måndag klockan 11.

Om riksdagen godkänner mitt förslag kommer Ulf Kristersson att avge sin regeringsförklaring inför riksdagen klockan 09.30 dagen därpå och samtidigt anmäla vilka övriga statsråd som ska ingå i regeringen.

Därefter äger regeringsskiftet rum samma dag klockan 13, vid en skifteskonselj under ledning av Hans Majestät Konungen på Stockholms slott. I så fall har Sveriges 53:e regering tillträtt.

Detta innebär då också att regeringsbildningen kommer att ha tagit 37 dagar, om man räknar från valdagen till dagen för skifteskonseljen. Jag har noterat att det diskuteras om detta är långt eller kort. Var och en får förstås göra sin egen bedömning. För egen del konstaterar jag att det delvis beror på vad man jämför med.

Å ena sidan är 37 dagar längre än den genomsnittliga, svenska regeringsbildningens 19 dagar och längre än vi var vana vid före 2018.

Å andra sidan tog regeringsbildningen efter valet 2018 134 dagar. 37 är ungefär en fjärdedel av 134, dvs mycket kortare. Varje process har sina särskilda förutsättningar och den processen skiljer sig från dagens på flera sätt, vilket självklart har påverkat tidsåtgången.

Jag noterar också att vi sett långa regeringsbildningar i många andra europeiska länder. I Nederländerna – aktuellt apropå veckans statsbesök – tog det nio månader att bilda den nuvarande regeringen. I Belgien har det tagit ännu längre tid. Bildandet av den nuvarande tyska regeringen föregicks av förhandlingar i ett par månader. 2017 tog det 123 dagar att bilda regering i Norge.

Det här följer en europeisk trend som innebär att regeringsbildningar generellt sett tar längre tid och blir mer komplicerade. Jag tror att vi i Sverige kanske kommer att få vänja oss vid att regeringsbildningar även framöver kan ta längre tid än det historiska genomsnittet. Det talar också för att nutida jämförelser med länder som liknar Sverige kan vara mer relevanta än historiska svenska jämförelser.

Skrivelse till samtliga partiföreträdare

14 oktober 2022

Jag kommer i dag att lägga fram Moderaternas partiledare Ulf Kristersson för riksdagen som mitt förslag till statsminister. Moderaterna avser att bilda en regering tillsammans med Kristdemokraterna och Liberalerna.

Förslaget till statsminister läggs fram samt bordläggs i kammaren en första gång den 14 oktober, vilket följs av en andra bordläggning den 15 oktober. Förslaget prövas sedan av riksdagen den 17 oktober.

Andreas Norlén

Talman

Bilaga 20

Pressmeddelande: Ulf Kristersson godkändes som statsminister

17 oktober 2022

Måndagen den 17 oktober godkände riksdagen talmannens förslag att utse Ulf Kristersson (M) till statsminister.

Om mer än hälften av riksdagens ledamöter, det vill säga minst 175, röstar mot talmannens förslag till ny statsminister går det inte igenom. Annars är det godkänt.

Voteringsresultatet i kammaren:

Ja: 176

Nej: 173

Avstår: 0

Frånvarande: 0

Så röstade partierna

Socialdemokraterna

Ja: 0 röster, Nej: 107 röster, Avstår: 0 röster, Frånvarande: 0

Sverigedemokraterna

Ja: 73 röster, Nej: 0 röster, Avstår: 0 röster, Frånvarande: 0

Moderaterna

Ja: 68 röster, Nej: 0 röster, Avstår: 0 röster, Frånvarande: 0

Vänsterpartiet

Ja: 0 röster, Nej: 24 röster, Avstår: 0 röster, Frånvarande: 0

Centerpartiet

Ja: 0 röster, Nej: 24 röster, Avstår: 0 röster, Frånvarande: 0

Kristdemokraterna
Ja: 19 röster, Nej: 0 röster, Avstår: 0 röster, Frånvarande: 0

Prot. 2022/23:21
16 november

Miljöpartiet
Ja: 0 röster, Nej: 18 röster, Avstår: 0 röster, Frånvarande: 0

Liberalerna
Ja: 16 röster, Nej: 0 röster, Avstår: 0 röster, Frånvarande: 0

Dokument
Voteringsprotokoll

Webb-tv
Prövningen av talmannens förslag till statsminister tolkades till tecken-
språk. Sändningen går att se i efterhand via riksdagens webb-tv.

Vad händer nu?
Eftersom förslaget till statsminister godkändes av riksdagen ska statsmi-
nistern så snart det kan ske efter utnämningen anmäla vilka personer som
ska ingå i regeringen. Därefter tillträder regeringen vid en så kallad konselj
på slottet där statschefen, det vill säga kungen, är ordförande. Talmannen
deltar också vid konseljen.

Bakgrund
Söndagen den 11 september var det val till riksdagen. Den 15 september
begärde statsminister Magdalena Andersson (S) att få sluta sitt uppdrag
som statsminister och talmannen beslutade om detta.
Talmannen har ett uppdrag att ta fram ett förslag till ny statsminister för
riksdagen att ta ställning till. I uppdraget ingår att samtala med företrädare
för samtliga riksdagspartier samt att överlägga med de vice talmännen.
Talmannen håller också statschefen informerad om det aktuella läget i ar-
betet med att ta fram förslag till statsminister. Fram till dess att en ny rege-
ring tillträtt i samband med en skifteskonselj är Magdalena Andersson (S)
statsminister i övergångsregeringen som består av företrädare för Social-
demokraterna.

Bilaga 21

Pressmeddelande: Hålltider för regeringsskiftet
17 oktober 2022

Måndagen den 17 oktober röstade riksdagen för talman Andreas Norléns
förslag att utse Ulf Kristersson (M) till statsminister. Regeringsskiftet sker
tisdagen den 18 oktober.

Detta är gemensam pressinformation från Kungl. Hovstaterna, Sveriges
riksdag och Regeringskansliet.

Regeringsförklaring

Tisdagen den 18 oktober klockan 9.30 avger den tillträdande statsministern en regeringsförklaring i kammaren och anmäler vilka övriga statsråd som ska ingå i regeringen.

Pressträff i riksdagen

Den tillträdande statsministern håller därefter en pressträff i Sammanbindningsbanan, Östra riksdagshuset, cirka klockan 10.30. Plats intas klockan 10.15. Riksdagens pressackreditering krävs. Säkerhetskontroll kommer att genomföras.

Fototillfälle på Riksplan

Ett fototillfälle på Riksplan äger rum cirka klockan 12.45 när den tillträdande regeringen lämnar riksdagen för promenad till Kungl. Slottet. Plats intas klockan 12.25, inpassering via Södra Helgeandstrappan. Riksdagens pressackreditering krävs. Säkerhetskontroll kommer att genomföras.

Skifteskonselj

Det formella regeringsskiftet sker klockan 13.00 vid en särskild konselj på Kungl. Slottet med H.M. Konungen som ordförande. H.K.H. Kronprinsessan, talmannen och den nya regeringen närvarar. Talmannen överlämnar vid konseljen förordnandet att vara statsminister till Ulf Kristersson. Kungen konstaterar därefter att regeringsskifte har ägt rum. Medieposition för foto-, film- och ljudupptagning samt skrivande reportrar i konseljsalen.

Fototillfälle på Lejonbackens terrass

Fototillfälle för ackrediterad media arrangeras efter konseljens slut på Lejonbackens terrass, cirka klockan 13.40. Inpassering från Mynttorget senast klockan 13.10.

Bilaga 22

Redogörelse vid skifteskonseljen

18 oktober 2022

Eders Majestät!

Den 15 september 2022 inkom Magdalena Andersson (S) med begäran om att bli entledigad från befattningen som statsminister. Jag entledigade därför samma dag statsministern och övriga statsråd från deras befattningar. Samtidigt erinrade jag dem om att de uppehåller sina befattningar till dess att en ny regering tillträtt.

Den 19 september 2022 samrådde jag enskilt med företrädare för varje partigrupp inom riksdagen.

Den 14 oktober 2022 föreslog jag riksdagen att utse Ulf Kristersson (M) till statsminister i en regering bestående av företrädare för Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Riksdagen godkände förslaget den 17 oktober 2022.

Prot. 2022/23:21
16 november

Ulf Kristersson (M) har i riksdagen tidigare i dag avgett sin regeringsförklaring och anmält de övriga statsråden.

Överläggningar med de vice talmännen har hållits löpande. Jag har också återkommande informerat Eders Majestät om processen.

Enligt 6 kap. 6 § andra stycket regeringsformen utfärdar talmannen förordnande för statsministern på riksdagens vägnar. För att tydliggöra att regeringsskiftet sker vid konseljen är min avsikt att överlämna förordnandet i samband med denna skifteskonselj.

I och med denna konselj tillträder Sveriges 53:e regering och Sveriges 35:e statsminister sedan det moderna statsministerämbetet inrättades 1876.

Andreas Norlén
Talman

Bilaga 23

Förordnande av statsminister

18 oktober 2022

Riksdagen godkände den 17 oktober 2022 mitt förslag att till statsminister utse Ulf Kristersson (M).

I enlighet med 6 kap. 6 § andra stycket regeringsformen förordnar jag därför honom till statsminister.

På riksdagens vägnar

Andreas Norlén
Talman

Överläggningar med de vice talmännen

- 19 september
- 28 september
- 12 oktober
- 14 oktober

Information till kungen

- 19 september
- 28 september
- 12 oktober
- 14 oktober

Innehållsförteckning

§ 1 EU-politisk partiledardebatt	1
Anf. 1 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	1
Anf. 2 MAGDALENA ANDERSSON (S)	4
Anf. 3 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	6
Anf. 4 NOOSHI DADGOSTAR (V)	7
Anf. 5 ANNIE LÖÖF (C)	9
Anf. 6 EBBA BUSCH (KD)	10
Anf. 7 PER BOLUND (MP)	11
Anf. 8 JOHAN PEHRSON (L)	13
Anf. 9 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	14
Anf. 10 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	15
Anf. 11 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	15
Anf. 12 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	15
Anf. 13 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	15
Anf. 14 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	16
Anf. 15 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	16
Anf. 16 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	17
Anf. 17 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	17
Anf. 18 ANNIE LÖÖF (C) replik	17
Anf. 19 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	18
Anf. 20 ANNIE LÖÖF (C) replik	18
Anf. 21 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	18
Anf. 22 PER BOLUND (MP) replik.....	19
Anf. 23 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	19
Anf. 24 PER BOLUND (MP) replik.....	20
Anf. 25 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	20
Anf. 26 MAGDALENA ANDERSSON (S)	20
Anf. 27 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	21
Anf. 28 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	21
Anf. 29 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	21
Anf. 30 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	22
Anf. 31 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	22
Anf. 32 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	22
Anf. 33 Statsminister ULF KRISTERSSON (M) replik	22
Anf. 34 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	23
Anf. 35 ANNIE LÖÖF (C) replik	23
Anf. 36 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	23
Anf. 37 ANNIE LÖÖF (C) replik	24
Anf. 38 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	24
Anf. 39 EBBA BUSCH (KD) replik.....	24
Anf. 40 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	25
Anf. 41 EBBA BUSCH (KD) replik.....	25
Anf. 42 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	25
Anf. 43 JOHAN PEHRSON (L) replik.....	25
Anf. 44 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	26
Anf. 45 JOHAN PEHRSON (L) replik.....	26
Anf. 46 MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	26
Anf. 47 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	26

Anf. 48	MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	27	Prot. 2022/23:21
Anf. 49	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	27	16 november
Anf. 50	MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	28	-----
Anf. 51	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	28	
Anf. 52	NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	28	
Anf. 53	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	28	
Anf. 54	NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	29	
Anf. 55	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	29	
Anf. 56	ANNIE LÖÖF (C) replik	29	
Anf. 57	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	30	
Anf. 58	ANNIE LÖÖF (C) replik	30	
Anf. 59	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	30	
Anf. 60	PER BOLUND (MP) replik	31	
Anf. 61	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	31	
Anf. 62	PER BOLUND (MP) replik	31	
Anf. 63	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	32	
Anf. 64	NOOSHI DADGOSTAR (V).....	32	
Anf. 65	JOHAN PEHRSON (L) replik	33	
Anf. 66	NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	33	
Anf. 67	JOHAN PEHRSON (L) replik	33	
Anf. 68	NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	34	
Anf. 69	ANNIE LÖÖF (C).....	34	
Anf. 70	EBBA BUSCH (KD).....	35	
Anf. 71	MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	35	
Anf. 72	EBBA BUSCH (KD) replik	35	
Anf. 73	MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	36	
Anf. 74	EBBA BUSCH (KD) replik	36	
Anf. 75	NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	36	
Anf. 76	EBBA BUSCH (KD) replik	37	
Anf. 77	NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	37	
Anf. 78	EBBA BUSCH (KD) replik	37	
Anf. 79	ANNIE LÖÖF (C) replik	37	
Anf. 80	EBBA BUSCH (KD) replik	38	
Anf. 81	ANNIE LÖÖF (C) replik	38	
Anf. 82	EBBA BUSCH (KD) replik	38	
Anf. 83	PER BOLUND (MP) replik	39	
Anf. 84	EBBA BUSCH (KD) replik	39	
Anf. 85	PER BOLUND (MP) replik	39	
Anf. 86	EBBA BUSCH (KD) replik	40	
Anf. 87	PER BOLUND (MP).....	40	
Anf. 88	JOHAN PEHRSON (L).....	41	
Anf. 89	MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	41	
Anf. 90	JOHAN PEHRSON (L) replik	42	
Anf. 91	MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	42	
Anf. 92	JOHAN PEHRSON (L) replik	42	
Anf. 93	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	43	
Anf. 94	JOHAN PEHRSON (L) replik	43	
Anf. 95	JIMMIE ÅKESSON (SD) replik.....	43	
Anf. 96	JOHAN PEHRSON (L) replik	44	
Anf. 97	ANNIE LÖÖF (C) replik	44	
Anf. 98	JOHAN PEHRSON (L) replik	44	

Anf. 99 ANNIE LÖÖF (C) replik	45
Anf. 100 JOHAN PEHRSON (L) replik	45
Anf. 101 PER BOLUND (MP) replik	45
Anf. 102 JOHAN PEHRSON (L) replik	46
Anf. 103 PER BOLUND (MP) replik	46
Anf. 104 JOHAN PEHRSON (L) replik	46
§ 2 Justering av protokoll	47
§ 3 Utökning av antalet suppleanter	47
§ 4 Val av extra suppleanter	47
§ 5 Anmälan om återkallelse av proposition	47
§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	48
§ 7 Anmälan om promemoria om regeringsbildningsprocessen och regeringsskiftet efter valet 2022	49
§ 8 Anmälan om granskningsrapport	49
§ 9 Ärenden för hänvisning till utskott	49
§ 10 Ärenden för bordläggning	49
§ 11 2019 års riksdagsöversyn (vilande grundlagsförslag m.m.)	50
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU3	50
(Beslut fattades under § 16)	50
§ 12 Föreningsfrihet och terroristorganisationer (vilande grundlagsförslag)	50
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU4	50
Anf. 105 JESSICA WETTERLING (V)	50
Anf. 106 SUSANNE NORDSTRÖM (M)	52
Anf. 107 HANS EKSTRÖM (S)	52
(Beslut fattades under § 16.)	52
§ 13 Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten (vilande grundlagsförslag m.m.)	53
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU6	53
Anf. 108 PETER HEDBERG (S)	53
Anf. 109 SUSANNE NORDSTRÖM (M)	54
Anf. 110 JESSICA WETTERLING (V)	54
Anf. 111 MALIN DANIELSSON (L)	55
Anf. 112 ERIK OTTOSON (M)	56
(Beslut fattades under § 16.)	56
§ 14 Utlandsspioneri (vilande grundlagsförslag m.m.)	57
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU7	57
Anf. 113 HANS EKSTRÖM (S)	58
Anf. 114 JESSICA WETTERLING (V) replik	58
Anf. 115 HANS EKSTRÖM (S) replik	59
Anf. 116 JESSICA WETTERLING (V) replik	59
Anf. 117 HANS EKSTRÖM (S) replik	60
Anf. 118 JESSICA WETTERLING (V)	60
Anf. 119 ERIK OTTOSON (M) replik	63
Anf. 120 JESSICA WETTERLING (V) replik	63
Anf. 121 ERIK OTTOSON (M) replik	63
Anf. 122 JESSICA WETTERLING (V) replik	64
Anf. 123 LARS ANDERSSON (SD)	64

Anf. 124 JESSICA WETTERLING (V) replik	65
Anf. 125 LARS ANDERSSON (SD) replik	66
Anf. 126 JESSICA WETTERLING (V) replik	66
Anf. 127 LARS ANDERSSON (SD) replik	66
Anf. 128 JAN RIISE (MP)	67
Anf. 129 ERIK OTTOSON (M) replik	69
Anf. 130 JAN RIISE (MP) replik	69
Anf. 131 ERIK OTTOSON (M) replik	69
Anf. 132 JAN RIISE (MP) replik	70
Anf. 133 ERIK OTTOSON (M)	70
Anf. 134 JESSICA WETTERLING (V) replik	72
Anf. 135 ERIK OTTOSON (M) replik	73
Anf. 136 JESSICA WETTERLING (V) replik	74
Anf. 137 ERIK OTTOSON (M) replik	74
Anf. 138 MALIN BJÖRK (C)	75
Anf. 139 JESSICA WETTERLING (V) replik	76
Anf. 140 MALIN BJÖRK (C) replik	77
Anf. 141 JESSICA WETTERLING (V) replik	77
Anf. 142 MALIN BJÖRK (C) replik	78
Anf. 143 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	78
Anf. 144 MALIN DANIELSSON (L)	79
Anf. 145 JESSICA WETTERLING (V) replik	80
Anf. 146 MALIN DANIELSSON (L) replik	80
Anf. 147 JESSICA WETTERLING (V) replik	81
Anf. 148 MALIN DANIELSSON (L) replik	81
(Beslut fattades under § 16.)	81
§ 15 En fortsatt anpassning av riksdagens pensionssystem till	
en höjd pensionsålder m.m.	82
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU12	82
(Beslut fattades under § 16.)	82
Ajournering	82
Återupptaget sammanträde	82
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde	82
KU3 2019 års riksdagsöversyn (vilande grundlagsförslag	
m.m.)	82
KU4 Föreningsfrihet och terroristorganisationer (vilande	
grundlagsförslag)	82
KU6 Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och	
yttrandefriheten (vilande grundlagsförslag m.m.)	82
KU7 Utlandsspioneri (vilande grundlagsförslag m.m.)	83
KU12 En fortsatt anpassning av riksdagens	
pensionssystem till en höjd pensionsålder m.m.	84
§ 17 Bordläggning	84
§ 18 Anmälan om interpellation	85
§ 19 Anmälan om fråga för skriftligt svar	85
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.11	85
Bilaga	86